

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

จังหวัดสกลนคร

APPLICATION OF KALAYANAMITTA-DHAMMA PRINCIPLES OF
STUDENTS IN MEDITATION INSTRUCTOR COURSE IN
SAKONNAKHON PROVINCE

นายสมศักดิ์ ชวนเชย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ
จังหวัดสกลนคร

นายสมศักดิ์ ชวนเชย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

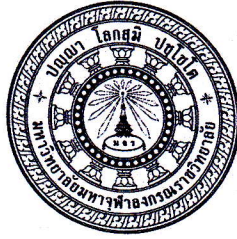
Application of Kalayanamitta – Dhamma Principles of
Students in Meditation Instructor Course in
Sakonnakhon Province

Mr. Somsak Chuanchoe

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์เรื่อง
“การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุสมาธิ จังหวัดสกลนคร” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(ผศ. ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง)

กรรมการ

(พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(รศ. ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ, ผศ. ดร.

ประธานกรรมการ

รศ. ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายสมศักดิ์ ขวนเชย)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุสมานี
จังหวัดสกลนคร
- ผู้วิจัย** : นายสมศักดิ์ ชวนชัย
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระครูสุธีคัมภีรญาณ, ผศ. ดร., ป.ธ. ๖, พธ.บ. (ภาษาไทย),
M.A. (Linguistics), M.A. (Pali & Buddhist Studies),
Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)
 - : รศ. ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, ป.ธ. ๗, พธ.บ.(ปรัชญา),
M.A. (Buddhist Studies), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๘ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครุสมานี สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ๒. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครุสมานี สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตผลการศึกษาวิจัยพบว่า

สภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครุสมานี จังหวัดสกลนคร ได้ปฏิบัติตามคำสอนของ พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิริธโร) และได้นำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตน มีความตั้งใจในการศึกษาตามหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ มีความสามัคคีให้ความร่วมมือด้วยดี มีความเอื้ออาทรต่อกัน ให้ความเคารพต่อกัน นำหลักการปฏิบัติสมาธิอย่างมีสติและต่อเนื่อง ดำรงชีวิตอย่างมีสติและประพฤติดชอบด้วย กาย วาจา ใจ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อครอบครัว และสังคม เอื้อเพื่อต่อผู้อื่นสามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติสมาธิ และการดำรงตนในสังคมแก่ผู้อื่นได้อย่างดี

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุสมานี จังหวัดสกลนคร มาใช้ในชีวิตประจำวันในแต่ละด้านทั้ง ๗ ประการประกอบด้วย ปิโย (น่ารัก) ครุ (น่าเคารพ) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) วัตตา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) วจนกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) โน จัญฐานเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอูฐาน) นักศึกษายังไม่มีพื้นฐานในความรู้เรื่องหลักกัลยาณมิตรธรรมอย่างครบถ้วน แต่สามารถปฏิบัติตนเป็นไปตามหลักกัลยาณมิตรตามความเข้าใจของตนทั้ง การแต่งกาย กิริยามารยาท การใช้คำพูด เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันสนิทสนมเป็นกันเองมีความรู้สึกอบอุ่นพึ่งพากันได้ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม น้อมนำเอาหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ มาใช้ มีกิริยามารยาทที่สุภาพเรียบร้อย รับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม มีมนุษย

สัมพันธ์ที่ดี ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน หมั่นศึกษาหลักธรรมเพื่อการพัฒนาตน ทั้งเป็นคนมีเหตุผล และใช้การพูดเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อกันอย่างมีเหตุผล ให้การแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เป็นไปด้วยการส่อเสียดนินทา และหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง สามารถให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตและเรื่องที่ลึกซึ้งทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งเรื่องครอบครัว และความก้าวหน้าในการปฏิบัติสมาธิ ไม่ชักนำพากันในทางชั่วร้ายเสื่อมเสีย

Thesis Title : Application of Kalayanamitta – Dhamma Principles of Students in Meditation Instructor Course in Sakonnakhon Province

Researcher : Mr. Somsak Chuanchoe

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

- : Phrakhru Sudhikhambhirayan, Asst. Prof. Dr., Pali VI, B.A. (Thai), M.A. (Linguistics), M.A. (Pali & Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)
- : Assoc. Prof. Dr. Sowit Bamrungphak, Pali VII, B.A. (Philosophy), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 8, 2019

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the lifestyle of the students in the meditation instructor course of the Palang Cattanuphap Institute 95, Sakonnakhon province; 2) to study the application of Kalayanamitta-Dhamma (Dhammas of Good Friends) of the students. This study was conducted by the qualitative research methodology. The research tools used were an in-depth interview form, group dynamic and observation.

The research results were as follows:

The lifestyle of the students in the meditation instructor course is based on the teachings of Phra Dhamma Mongkolayan (Venerable Viriyang Siridaro). They bring his teachings as the guidelines to practice in the course in both theoretical and practical aspects. There are harmony, mutual respect and generosity among them. They continuously practice meditation, consciousness and right conducts in physical, vocal and mental aspects. They are the good sample within their family and societies in terms of providing advices to the others in meditation practice and living in the society.

The study of the application of Kalayanamitta-Dhamma (Dhammas of Good Friends) of the students revealed that the students practices seven principles of the dhamma: endearing (*piyo*), esteemable (*garu*), adorable (*bhavanīyo*), being a counsellor (*vattāca*), being a patient listener (*vacanakkhamo*), able to deliver deep discourses (*gambhīrañca katham kattā*) and never exhorting groundlessly (*no*

caṭṭhāne niyojaye). Even they did not have the complete basic of the dhamma but they can practice the dhamma based on their understanding such as dressing, manner expression, speech, being a good friend, being reliable to friends, being a good sample in the society. They also practice the principles of Brahmavihara dhamma (*brahmavihāra*, sublime states of the mind) so that they have polite manners, are responsible for both personal and public matters, have a good relationship, provide support to each other, always study the principles for personal development, are a rational person using speech to reasonably express opinions and give useful advice with a smile, avoid gossip and conflicts, are able to give advice in life and subjects, both secular and religious matters, and family matters, progress in meditation and not lead in evil ways.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยดีก็เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และผู้มีพระคุณทั้งหลาย ผู้วิจัยจึงใคร่ขอจารึกนามให้ปรากฏเพื่อเป็นเกียรติต่อท่านทั้งหลายดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระครูสุธีคัมภีรญาณ, ผศ.ดร. และ รศ.ดร.สุวิทย์ บำรุงภักดิ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานกรรมการและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ทั้งให้การแนะนำ เสนอแนะข้อคิดเห็น และสละเวลาเพื่อการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องให้งานวิจัยนี้ถูกต้องและสมบูรณ์จึงส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และขอขอบคุณคณะผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย พระครูปริยัติธรรมวงศ์ ผศ.ดร., พระมหามิตร ฐิตปัญโญ ผศ.ดร., ผศ.ดร.ประยูร แสงใส, ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น และ ดร.นิเทศ สนั่นนารี ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้พร้อมทั้งคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์มีเมตตาจิตได้ดำเนินการทางด้านธุรการและให้คำแนะนำการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร ดร. คณบดีวิทยาลัยและประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการตรวจสอบทุกท่าน ที่ได้กรุณาดำเนินการตรวจสอบ ทั้งยังเสนอแนะคำแนะนำในการแก้ไขให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นทุกรูปท่าน ทั้งคณาจารย์ที่กรุณาได้ถ่ายทอดความรู้จากการศึกษาในพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา ครั้งนี้ ขอขอบคุณกัลยาณมิตรนิสิตทุกรูป/ท่าน ที่ได้ให้ความเมตตาในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเพื่อนร่วมชั้นที่ดีทั้งคอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาในสิ่งที่เป็ประโยชน์จากการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

คุณประโยชน์และความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นเครื่องบูชาแด่คุณพระรัตนตรัยซึ่งเป็นสรณะสูงสุดไม่มีที่พึ่งอื่นยิ่งกว่า ทั้งน้อมนำเป็นเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดาผู้มีพระคุณทั้งหลาย และผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และความอุปถัมภ์ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ของการทำงานวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี

นายสมศักดิ์ ขวนเขย

๘ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตรธรรม	๙
๒.๑.๑ ความเป็นมาของหลักกัลยาณมิตรธรรม	๙
๒.๑.๒ ความหมายของกัลยาณมิตร	๑๐
๒.๑.๓ ลักษณะของกัลยาณมิตร	๑๒
๒.๑.๔ ประเภทของกัลยาณมิตร	๑๔
๒.๑.๕ ความสำคัญของกัลยาณมิตร	๑๗
๒.๑.๖ คุณสมบัติของกัลยาณมิตร	๒๐
๒.๑.๗ แนวทางการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตร	๒๕
๒.๑.๘ ประโยชน์ของการศึกษาหลักกัลยาณมิตร	๒๘
๒.๒ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ	๒๙
๒.๒.๑ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร	๒๙
๒.๒.๒ หลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ	๒๙
๒.๒.๓ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร	๓๐
๒.๒.๔ จุดมุ่งหมายและความสำคัญของหลักสูตรครูสมาธิ	๓๑

	ช
๒.๒.๕ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ	๓๑
๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๔
๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย	๓๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๐
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๔๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๔
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย	๔๕
๔.๑ สภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษา หลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) จังหวัดสกลนคร	๔๕
๔.๒ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัด สกลนคร	๕๖
๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย	๖๕
๔.๔ สรุป	๖๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๗๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๗๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๕
บรรณานุกรม	๗๗
ภาคผนวก	๘๒
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	๘๓
ภาคผนวก ข. หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์	๘๙
ภาคผนวก ค. แบบสัมภาษณ์	๙๑
ภาคผนวก ง. ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม	๑๐๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๔.๑ ลักษณะผู้ให้ข้อมูลของกลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ผู้บรรยาย เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ทั่วไปและกลุ่มคณะพี่เลี้ยง	๔๘
ตารางที่ ๔.๒ ลักษณะผู้ให้ข้อมูลของ คณะนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาท่า ๙๕ จังหวัดสกลนคร	๔๙

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่
แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า
๔๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ ให้ใช้อักษรย่อตัวพื้นปกติ เช่น ที.สี.(ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก			
คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา	
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวิงค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก			
คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา	
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค (ภาษาไทย)
อง.เอกก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.สตุตก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.จู. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิทเทส (ภาษาไทย)

ข. คำย่อชื่อคัมภีร์อรรถกถา

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก			
คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา	
ส.ส.อ. (ไทย)	= สังยุตตนิกาย	สารัตถปกาสินี	สคาถวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
อง.ทุก.อ. (ไทย)	= อังคุตตรนิกาย	มโนรณปุรณิ	ทุกนิบาตอรรถ (ภาษาไทย)
อง.จตุกก.อ. (ไทย)	= อังคุตตรนิกาย	มโนรณปุรณิ	จตุกกนิบาตอรรถ (ภาษาไทย)
อง.ทสก.อ. (ไทย)	= อังคุตตรนิกาย	มโนรณปุรณิ	ทสกนิบาตอรรถกถา (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันสามารถรับรู้ได้ว่า สังคมกำลังต้องการบุคคล กลุ่มบุคคล ที่มีธรรมะประจำไว้ในจิตของตนที่จะช่วยจรรโลงให้สังคมผ่อนคลายจากความขัดแย้งพบแต่ความสันติสุข และถ้าสังคมมนุษย์อยู่กันโดยไม่มีธรรมะแล้วก็จะสร้างความสับสน ความวุ่นวายให้กับสังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังที่หนังสือแก่นพุทธศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าเราอยู่โดยไม่มีธรรมะมันก็เท่ากับสัตว์ คือ “คน” ตายแล้วเหลือแต่สัตว์ ถ้าเราอยู่โดยมีธรรมะก็มีความหมายผิดแผกแตกต่างจากสัตว์ คือเป็น “คน” ซึ่งก็หมายถึงมนุษย์ แปลตามตัวก็ต้องแปลว่า มีใจสูง”^๑ บุคคลที่จะสามารถน้อมนำให้ธรรมะเข้าสู่จิตใจของมนุษย์ได้และให้สังคมมนุษย์กลับมาสู่สันติสุขได้ตามสมควรนั้นคือ “กัลยาณมิตร” ความเป็นกัลยาณมิตรมีความจำเป็นเพราะหากว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรให้แก่กันและกัน ความเมตตาจะเข้ามาแทนที่เป็นตัวช่วยประสานทำให้เกิดความสงบสุข ความเห็นแก่ตัวจะไม่มีโอกาสได้เกิดขึ้น โดยปกติธรรมชาติของมนุษย์เป็นสัตว์สังคมพร้อมที่จะเรียนรู้ พร้อมที่จะพัฒนาตนเองทั้งทางด้านกาย วาจา และใจ แต่ก็มีน้อยคนนักที่จะทำให้ตนเกิดการพัฒนาดังกล่าวสามารถนำพาตนเองเข้าสู่แนวทาง หรือหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ ซึ่งบุคคลโดยมากต้องอาศัยการช่วยชี้แนะแนวทาง ช่วยชักจูงตลอดจนต้องการคำแนะนำและคำสั่งสอน เพื่อให้เกิดแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตั้งงามประสพผลดีและเกิดความสุขทั้งทางโลกและทางธรรม ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยอาศัย “กัลยาณมิตร” เป็นปัจจัยสำคัญ “กัลยาณมิตร” ของบุคคลจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มุ่งหวังแห่งความสงบสุขแห่งสังคม เป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในธรรม มีความเสียสละ มีความอดทน และนอกจากความเป็นบุคคลแล้ว “กัลยาณมิตร” ยังหมายถึงสื่อในรูปแบบต่าง ๆ และยักรวมถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ก็ยังเป็นกัลยาณมิตรของเราอีกด้วย สังคมมนุษย์ หากย้อนกลับมาพิจารณาให้ถ่องแท้จะเห็นว่า “สังคมมนุษย์จำต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพื่อดำรงวิถีชีวิตความเป็นมนุษย์ มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน เช่น บิดามารดา พี่น้อง ญาติมิตร และคนรอบข้างอื่น ๆ ในสังคม ต่างก็มีความคิดเห็นหรือทิวทัศน์เป็นของตนเอง ก่อให้เกิดการยึดตนและ

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), แก่นพุทธศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันสันติธรรม, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๗.

ยึดเอาประโยชน์ของตนเท่านั้น”^๒ จึงเป็นเหตุธรรมดาอยู่เองที่ความขัดแย้งในการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ย่อมเกิดขึ้นเนื่องจากการถือเอาสิทธิของตนเป็นหลัก จากเหตุการณ์ในสังคมมนุษย์ในปัจจุบันจะเห็นถึงความขัดแย้ง ที่ปรากฏจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เห็นได้ชัดเจนว่าความขัดแย้งในสังคมนั้นจะยังคงมีต่อไปและนับว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เป็นเครื่องบ่งบอกให้รู้ว่าสังคมมนุษย์กำลังต้องการการเยียวยา ต้องการบุคคล กลุ่มบุคคลเพื่อช่วยเหลือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสงบสุขในสังคมมนุษย์

ปัญหาดังกล่าวสังคมมนุษย์อาจไม่ตระหนักถึงสภาพความสันติสุขของสังคมมนุษย์จึงเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้ง ซึ่งอันเกิดจากกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ เข้าครอบงำจนขาดสติยับยั้งขาดปัญญาเพื่อพิจารณาถึงแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมที่เหมาะสม ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันอันพึงกระทำได้ ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า “สังคมมนุษย์ ขาดการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อกัน ซึ่งเป็นหลักของกัลยาณมิตรที่ว่าด้วยความเมตตากรุณา ที่มนุษย์พึงมีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะมนุษย์ให้คุณค่าทางวัตถุ ติดในความสะดวกสบาย เป็นเหตุให้เกิดการบีบคั้น เบียดเบียนขัดแย้งกัน นำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมทุกรูปแบบ ในมุมมองทางพระพุทธศาสนา มนุษย์ ต้องหันมาใช้ปัญญามองให้เห็นเหตุปัจจัย ที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ ต้องมุ่งเน้นคุณค่าการพัฒนาทางจิตใจให้มากที่สุด เมื่อใช้ปัญญาก็จะมองเห็นว่าเราติดในวัตถุ ติดในความสบายก็เป็นเรื่องของตัณหานั่นเอง พุทธศาสนิกชนผู้เป็น พ่อ แม่ ครู มิตร ที่ดีจะไม่เอาความชอบหรือความชัง ของตัณหามาตัดสินต้องใช้ปัญญา โดยมีกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะให้เกิดปัญญา ปัญหาความขัดแย้งอาชญากรรมต่าง ๆ ก็ระงับ”^๓ หากสังคมมนุษย์ได้น้อมนำแนวทางแห่งการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรที่กล่าวแล้วมาพึงปฏิบัติต่อกันสังคมของมนุษย์ในยุคปัจจุบันคงไม่เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงเป็นไปในลักษณะของการขาดสติยับยั้ง ขาดซึ่งการใช้ปัญญาเป็นตัวนำในการแก้ปัญหาอย่างสันติสุขแต่มนุษย์กลับใช้ความรุนแรง ความโกรธ ความโลภ ความหลง เป็นตัวนำในการตัดสินปัญหาเหล่านั้นจึงบังเกิดขึ้นซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สิน

“กัลยาณมิตร” จึงเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลที่น่าจะช่วยนำพาสังคมของมนุษย์เป็นไปในแนวทางแห่งความสันติสุขได้ตามสมควรอันพึงกระทำกันได้หากมีความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือสังคมมนุษย์ดังกล่าวเพราะความเป็นกัลยาณมิตรนั้นย่อมเป็นบุคคลที่ต้องการให้สังคมมีความสันติสุขนั่นเอง ดังที่ พระจะจุ ญาณวิโช (รักษาป่า) ได้กล่าวว่า “กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้มีความใฝ่รู้ตั้งตนอยู่ในธรรม เป็นผู้ชี้แนะแนวทางแห่งความเจริญ สอนอบรมเป็นที่ปรึกษาเพื่อนที่ดี กัลยาณมิตรนอกจากจะ หมายถึง มนุษย์หรือบุคคลที่เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันยังหมายถึง สื่อ เช่น หนังสือที่ดีอ่านแล้วให้ข้อคิดที่ดี หรือให้ความรู้ที่ดีมีประโยชน์ เพราะยังมีหนังสือจำนวนมาก ที่ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านเมื่อ

^๒ เจ้าอธิการจักรกฤษณ์ กลยาณโร (จำเริญพร), “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทกัลยาณมิตรในการเจริญกรรมฐาน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **คุณบิดามารดาสุตพรรณนามหาศาล**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๓๐-๓๑.

อ่านแล้วทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อชีวิต ต่อโลก หรือต่อสังคม อาจจะทำให้กลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้ายไม่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ กลับเพิ่มพูนความ โลภะ โทสะ โมหะ ขึ้นในตัวผู้อ่าน เช่น หนังสือที่สอนให้ไม่รู้คุณบิดามารดา หนังสือที่สอนการทำลายล้างชีวิตเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หรือแม้กระทั่งหนังสือลามก สื่อทางโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ที่เสนอภาพไม่สมควรที่เพิ่มคามกิเลสแก่ผู้อ่านผู้ชม ก็ถือว่าไม่ใช่กัลยาณมิตร สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดีก็สามารถเป็นกัลยาณมิตรได้ เช่น โรงเรียนที่ดี มีความสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค หรือไม่ปล่อยหรือละเลยขาดการดูแลให้มีการเสพยาเสพติดภายในโรงเรียน และยังมีคุณครูที่ดีมีความรู้และคุณธรรมเป็นต้นแบบที่ดีของนักเรียนได้ ผู้ปกครองที่ดีและข้าราชการที่ดีก็สามารถเป็นกัลยาณมิตรได้ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ จนถึงผู้ว่าราชการ หรือถ้าหากเป็นข้าราชการทางการเมือง ก็เป็นข้าราชการการเมืองที่ดี เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี จนถึงนายกรัฐมนตรีที่ดี เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ หากเป็นผู้มีความดี มีศีลธรรมแนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ก็สามารถเป็นกัลยาณมิตร ให้กับคนทั้งหลายได้ รวมถึงสื่อสารมวลชนที่น่าเสนอข่าวที่ตรงไปตรงมาก็จะทำให้ผู้เสพสื่อได้สาระและคุณประโยชน์ มีความรู้ความเข้าใจ มีการดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีงาม เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นในสังคม”^๔

นักศึกษาลัทธิสุตรครุสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นกลุ่มบุคคลทั่วไปที่เข้ารับการศึกษาลัทธิสุตรครุสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ตามแนวทางของ สถาบันพลังจิตตานุภาพ โดยมีพระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิริธโร) เจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล กรุงเทพมหานครประธานผู้ก่อตั้ง เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความศรัทธาต่อการศึกษาการปฏิบัติสมาธิทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และขณะทำการศึกษาลัทธิสุตรครุสมาธิ มีวัตรปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติตนตาม “หลักกัลยาณมิตรธรรม” ต่อกันทั้งยังปฏิบัติหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรต่อนักศึกษารุ่นน้องที่เข้ามาศึกษาต่อไป โดยให้การดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการอำนวยความสะดวก เช่น การจัดเตรียมสถานที่เรียน การช่วยจัดการระบบการเรียนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย การดูแลเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารสถานที่และความสะอาดทั่วไป การจัดการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การให้คำแนะนำในสิ่งที่ดีงามทั้งในสภาพชีวิตปกติและขณะกำลังศึกษาลัทธิสุตรครุสมาธิ การปฏิบัติเป็นลักษณะจิตอาสาไม่มีสิ่งตอบแทน มีบทบาทในการดูแลให้การช่วยเหลือต่อกันอย่างใกล้ชิด มีความเอื้ออาทรต่อกัน แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเป็นแนวทางอันนำไปสู่การพัฒนากายวาจา และใจ เพื่อการดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข รวมทั้งสามารถช่วยเหลือผู้อื่นให้เห็นแนวทางในการดำเนินชีวิตไปสู่ความสุข ความสงบ ปราศจากปัญหาและความขัดแย้ง ซึ่งเหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมปัจจุบันที่ต้องการเสาะหาบุคคล กลุ่มบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

^๔ พระจะจุ ญาณวิโช (รักษาป่า), “การศึกษาวิเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรของพระสารีบุตรเถระ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

จากเหตุผลดังกล่าวตามที่กล่าวแล้วนั้น และสถานการณ์ของสังคมปัจจุบันที่บุคคลมักขาดซึ่งความมีคุณธรรม และจริยธรรมประจำตนขาดซึ่งการให้การช่วยเหลือกันยามที่เดือดร้อน และเมื่อต้องการความช่วยเหลือ ทั้งยังขาดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน มีความขัดแย้งในสังคมนับว่ามีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้วิจัยมีแรงบันดาลใจ และสนใจที่จะศึกษาในเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวจ) ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร”

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ควรเป็นอย่างไร เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์โดยกำหนดขอบเขต ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

๔.๑.๑.๑ เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary source) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารที่เป็นปฐมภูมิ ประกอบการศึกษาได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช ๒๕๓๙

๔.๑.๑.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary source) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารชั้นทุติยภูมิ ออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

- ๑) เอกสารทางวิชาการพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นหนังสือและตำรา
- ๒) เอกสารที่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๓) เอกสารและสื่อทางวิชาการอื่น ๆ เช่น บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาวิจัยมุ่งศึกษา สภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิในหน้าที่ของประชาชนทั่วไป การดำเนินชีวิตตามหลักกัลยาณมิตรธรรมในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ และมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม เช่น การนำหลักกัลยาณมิตรธรรมเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร และสังคมโดยทั่วไป

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัย คือ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

๑.๔.๔ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ พี่เลี้ยง และนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร จำนวน ๓๕ คน ได้แก่

๑.๔.๔.๑	กลุ่มผู้บริหาร	จำนวน ๒ คน
๑.๔.๔.๒	กลุ่มเจ้าหน้าที่	จำนวน ๕ คน
๑.๔.๔.๓	กลุ่มอาจารย์ผู้บรรยาย	จำนวน ๓ คน
๑.๔.๔.๔	กลุ่มคณะพี่เลี้ยงผู้อำนวยการศูนย์	จำนวน ๘ คน
๑.๔.๔.๕	กลุ่มคณบดีนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิที่กำลังศึกษา	จำนวน ๑๗ คน

๑.๔.๕ เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่วิจัย

สำหรับพื้นที่วิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้มีเกณฑ์ในการคัดเลือก สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ดังนี้

๑.๔.๕.๑ เป็นสถานที่สำหรับประชาชนโดยทั่วไปภายในเขต อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร และใกล้เคียง มาปฏิบัติธรรมด้วยการศึกษาและฝึกสมาธิ ตามแนวของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อดาวรุ่ง สิริธโร) เจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๕.๒ มีบุคคลปฏิบัติหน้าที่หลากหลายหน้าที่ เช่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ คณะอาจารย์ คณะพี่เลี้ยง และคณบดีนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิเข้ามาศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้โดยปกติมีจิตใจที่ใฝ่ธรรมเป็นเบื้องต้น มุ่งหวังที่จะเผยแผ่แนวทางการปฏิบัติต่อไป และปฏิบัติเป็นลักษณะจิตอาสาไม่มีสิ่งตอบแทนใด ๆ

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา นิยามศัพท์เฉพาะ เกี่ยวข้องกับ “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร” ดังต่อไปนี้

หลักกัลยาณมิตรธรรม หมายถึง การศึกษาของผู้วิจยต่อหลักกัลยาณมิตรธรรมที่มีอยู่ใน คัมภีร์พระพุทธศาสนาประกอบด้วยธรรมของกัลยาณมิตร ๗ ประการ คือ

๑) ปิโย น่ารัก หมายถึง น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย

๒) ครุ น่าเคารพ หมายถึง น่าเคารพ ในฐานะประพาศติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

๓) ภาวนีโย น่าเจริญใจ หมายถึง น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และ ภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้าง ด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ

๔) วตฺตา จ รู้จักพูดให้ได้ผล หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควร พูดอะไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕) วณฺณขโม อดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม คำเสนอ และ วิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว

๖) คมฺภีรฺยจ กถ กตฺตา แลงเรื่องล้าลึกได้ หมายถึง แลงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบาย เรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๗) โน จฺญฺฐาเน นโยชเย ไม่ชักนำในอฐาน หมายถึง ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่แนะนำใน เรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม หมายถึง การนำหลักกัลยาณมิตรธรรมทั้ง ๗ ประการมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ในด้านการให้การช่วยเหลือกันและกันในด้านการศึกษาและปฏิบัติสมาธิ ขณะทำการศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ด้านการปฏิบัติหน้าที่กัลยาณมิตรในฐานะพี่เลี้ยงและเจ้าหน้าที่ ในการดูแลนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นต่อไป ด้านการปฏิบัติหน้าที่การเป็นกัลยาณมิตรต่อตนเอง ด้านการปฏิบัติหน้าที่กัลยาณมิตรในครอบครัว และด้านการปฏิบัติหน้าที่กัลยาณมิตรในสังคม

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ หมายถึง ประชาชนทั่วไปมีอายุตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน ๖๐ ปี (มีข้อยกเว้นหากต่ำกว่า ๒๐ ปี ต้องไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี และหากเกินกว่า ๖๐ ปี ทั้งสองกรณีต้อง ได้รับการสัมภาษณ์เป็นกรณีพิเศษเพื่อพิจารณาอนุมัติให้เข้าศึกษาได้) ในเขตเทศบาลเมืองสกลนคร และใกล้เคียง ประสงค์เข้ารับการศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ที่สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

สภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ หมายถึง การดำเนินชีวิตในสภาพ ปกติทั่วไปและในขณะกำลังศึกษาหลักสูตรครูสมาธิของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ที่กำลังศึกษา หลักสูตรครูสมาธิที่สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

๑.๖.๒ ทำให้ได้แนวทางการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

บทที่ ๒

แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร” ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการ ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารปฐมภูมิ เอกสารทุติยภูมิ แนวคิด และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับ หลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมถึงรายละเอียดการประยุกต์ใช้หลัก กัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยผู้ศึกษาวิจัยได้ กำหนดเอารายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นประเด็นของการศึกษา ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตรธรรม

๒.๑.๑ ความเป็นมาของหลักกัลยาณมิตร

๒.๑.๒ ความหมายของกัลยาณมิตร

๒.๑.๓ ลักษณะของกัลยาณมิตร

๒.๑.๔ ประเภทของกัลยาณมิตร

๒.๑.๕ ความสำคัญของกัลยาณมิตร

๒.๑.๖ คุณสมบัติของกัลยาณมิตร

๒.๑.๗ แนวทางการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตร

๒.๑.๘ ประโยชน์ของการศึกษาหลักกัลยาณมิตร

๒.๒ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ

๒.๒.๑ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

๒.๒.๒ หลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ

๒.๒.๓ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัด

สกลนคร

๒.๒.๔ จุดมุ่งหมายและความสำคัญของหลักสูตรครูสมาธิ

๒.๒.๕ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตรธรรม

๒.๑.๑ ความเป็นมาของหลักกัลยาณมิตรธรรม

จากการศึกษาของผู้วิจัยในเรื่องที่มาของแนวคิดกัลยาณมิตร จากคัมภีร์พระไตรปิฎก หนังสือ นักการศาสนา สามารถสรุปที่มาของกัลยาณมิตรได้สังเขปดังนี้

พระผู้มีพระภาคได้ให้ความสำคัญของ “กัลยาณมิตร” ไว้ในหลายโอกาสด้วยกันดังกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต ได้บันทึกคำตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ ๗ ประการ เป็นผู้ควรเสพควรคบควรเข้าไปนั่งใกล้แม้จะถูกขับไล่ก็ตามองค์ ๗ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑. เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ๒. เป็นที่เคารพ ๓. เป็นที่ยกย่อง ๔. เป็นนักพูด ๕. เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ ๖. เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ ๗. ไม่ชักนำไปในอวิชชา ๘. ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ ๗ ประการนี้แล เป็นผู้ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้แม้จะถูกขับไล่ก็ตาม^๕

อธิบายรายละเอียดในความหมายของแต่ละข้อดังนี้ ๑. เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ในที่นี้หมายถึงมีลักษณะแห่งกัลยาณมิตร ๘ ประการ คือ ๑) มีศรัทธา คือ เชื่อการตรัสรู้ของพระตถาคต เชื่อกรรมและผลของกรรม ๒) มีศีล คือ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่นับถือของสัตว์ทั้งหลาย ๓) มีสุตะ คือ กล่าวถ้อยคำที่ลึกซึ้งที่สัมปยุตด้วยสัจจะและปฏิจกสมุปปาต ๔) มีจาคะ คือ ปรรณาน้อย สันโดษ ขอบสัจ ไม่คดโกงด้วยหยาบ ๕) มีความเพียร คือ ปรรณความเพียรในการปฏิบัติเพื่อเกื้อกูล แก่ตนและเกื้อกูลแก่ผู้อื่น ๖) มีสติ คือ มีสติตั้งมั่น ๗) มีสมาธิ คือ มีจิตตั้งมั่นไม่ฟุ้งซ่าน ๘) มีปัญญา คือ รู้อย่างไม่วิปริต ใช้สติพิจารณาาคติแห่งกุศลธรรมและอกุศลธรรม รู้สิ่งที่เกื้อกูลและสิ่งไม่เกื้อกูลแห่ง สัตว์ทั้งหลายด้วยปัญญาตามความเป็นจริง มีจิตเป็นหนึ่งในอารมณ์นั้นด้วยสมาธิ เว้นสิ่งที่ไม่เกื้อกูล ประกอบสิ่งที่เกื้อกูลด้วยความเพียร ๒. เป็นนักพูด ในที่นี้หมายถึงเป็นผู้ฉลาดในการใช้คำพูด ๓. อดทนต่อถ้อยคำ ในที่นี้หมายถึง ปฏิบัติตามโอวาทที่ท่านให้แล้ว ๔. ถ้อยคำลึกซึ้ง หมายถึงเรื่องเกี่ยวกับ ฌาน วิปัสสนา มรรค ผล และนิพพาน ๕. ไม่ชักนำไปในอวิชชา หมายถึงป้องกันไม่ให้ทำในสิ่งที่ ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล มีคติเป็นทุกข์ แต่ชักชวนให้ทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์เกื้อกูลมีคติเป็นสุข^๖

พระผู้มีพระภาคยังได้กล่าวถึงองค์แห่งมิตร ๗ ประการใน พระสุตตันตปิฎก อังคุตตร นิกาย สัตตกนิบาต ปฐมมิตตสูตร ว่าด้วยองค์แห่งมิตร พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ ๗ ประการ เป็นผู้ควรเสพองค์ ๗ ประการ อะไรบ้าง คือ ๑) ให้สิ่งที่ให้ได้อย่าง ๒) ทำสิ่งที่ทำได้ยาก ๓) อดทนถ้อยคำที่อดทนได้ยาก ๔) เปิดเผยความลับ แก่เพื่อน ๕) ปิดความลับของเพื่อน ๖) ไม่ทอดทิ้งในยามวิบัติ ๗) เมื่อเพื่อนสิ้นโรคสมบัติก็ไม่

^๕ ๐.๓๓๓.๓๖/๕๗.

^๖ ๐.๓๓๓.๓๖/๕๗.

ดูหมิ่น ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ ๗ ประการนี้แล เป็นผู้ควรเสพ ... ผู้ต้องการจะคบ มิตร ควรคบมิตรเช่นนั้น⁷

“กัลยาณมิตร” อันบุคคลที่จะพึงพัฒนาตนโดยมีวัตรปฏิบัติในอันที่จำดำรงตนอยู่ในกรอบของ ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมที่ตงามนั้นจำต้องมีคุณสมบัติอันเหมาะสมโดยสอดคล้องกับหลักธรรม ตามที่กล่าวมาแล้วดังที่ พระพุทธโสมเถระ ได้กล่าวถึงคุณสมบัติประจำตนของ “กัลยาณมิตร” ไว้ ใน คัมภีร์วิสุทธิมรรคไว้ว่า

กัลยาณมิตร นั้นหมายเอากัลยาณมิตรผู้ดำรงตนอยู่ในฝ่ายข้างดี มีจิตมุ่งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติประจำตนมีอาทิอย่างนี้ คือ “ปิโย คุรุ ภาวนียะ วตฺตา จ วจนฺทโม คม ภีรณฺจ กถิกตฺตา โน จญฺฐาเน นิโยชเย” ๑) มีคุณสมบัติเป็นที่รัก ๒) มีคุณสมบัติเป็นที่น่าเคารพ ๓) มีคุณสมบัติเป็นที่น่าสรรเสริญ ๔) เป็นผู้สามารถกล่าวตักเตือน ๕) เป็นผู้อดกลั้นต่อ ถ้อยคำต่ำ ๆ สูง ๆ ได้ ๖) เป็นผู้สามารถชี้แจงถ้อยคำที่สุมลุ่มลึกได้ ๗) เป็นผู้ไม่แนะนำในทางที่ไม่สมควร”⁸

สรุปความเป็นมาของหลักกัลยาณมิตรธรรมซึ่งพระผู้มีพระภาคได้ให้ความสำคัญของความ เป็นกัลยาณมิตรไว้อย่างมากและได้กล่าวไว้หลายโอกาสมากตามที่ได้ยกมากล่าวแล้วเพียงด้านเดียว เท่านั้น เฉพาะส่วนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาวิจัยกล่าวแล้ว

๒.๑.๒ ความหมายของกัลยาณมิตร

จากการศึกษาของผู้วิจัยในด้านความหมายของกัลยาณมิตร จากหนังสือซึ่งบรรจงรวบรวม และเขียนโดย นักการศาสนา ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถ สรุปความหมายของกัลยาณมิตรได้พอสังเขปดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมายเกี่ยวข้องกับกัลยาณมิตร ความว่า “กัลยาณมิตรตตา” ความมีกัลยาณมิตร คือ มีผู้แนะนำ สั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อที่คบหาและบุคคลผู้ แวดล้อมที่ดี

ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมหม่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญา มีความสามารถ ซึ่งจะช่วยเหลือ สนับสนุนชักจูงเป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุน เกื้อกูลแก่กันให้ดำเนิน ก้าวหน้าไปด้วยดี ในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการ และการปฏิบัติสิ่งแวดลอม ทางสังคมที่ดี”⁹

⁷ อก.สตตก. (ไทย) ๒๓/๓๖/๕๖.

⁸ พระพุทธโสมเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดย, สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๖๐-๑๖๑.

⁹ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่๑๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์แมสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมายคำว่ามิตรไว้ว่า มิตร หมายถึงบุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูง ตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ประสบผลดีและมีความสุข เจริญก้าวหน้า พัฒนาในธรรม แม้จะเป็นบุคคลเสมอกันหรือเป็น มารดาบิดา ครูอาจารย์ ตลอดจนทั้งพระสงฆ์จนถึงพระพุทธเจ้าก็นับว่าเป็นมิตร แต่เป็นมิตรใจดี หรือมิตรมีธรรมที่เรียกว่า กัลยาณมิตร แปลว่า มิตรดีงาม นอกจากนี้ ยังปรากฏความหมายของกัลยาณมิตรที่ท่านอธิบายไว้ในหนังสือพุทธธรรม ดังความว่า คนดี คนมีปัญหา คนมีคุณธรรม ทางธรรมเรียกว่า สัตบุรุษบ้าง บัณฑิตบ้าง ถ้าคนดี คือสัตบุรุษ หรือบัณฑิตนี้ไปทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำสั่งสอน ชักนำสัมมาทิฐิให้แก่ผู้อื่น ตลอดจนมีความสนใจระตือรื้อรันทัดที่จะเข้าไปหาซักถามขอคำชี้แนะแนวทางจากสัตบุรุษ หรือบัณฑิตไปปฏิบัติ การกระทำของเขาย่างนี้เรียกว่า การเสวนาสัตบุรุษ หรือคบหาคนดีไม่ว่าสัตบุรุษจะมาทำหน้าที่ให้ หรือบุคคลนั้นจะไปคบหาสัตบุรุษเองก็ตาม ในเมื่อมีการยอมรับหรืออิทธิพลต่อกันเกิดขึ้นแล้ว ก็เรียกว่าเขามีกัลยาณมิตร และเรียกภาวะนี้ว่า กัลยาณมิตรตตา แปลว่า ความมีกัลยาณมิตร¹⁰

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวไว้ว่า มิตร ตามภาษาที่คนเข้าใจทั่วไป หมายถึง เพื่อน เกลือหรือคนที่ทำอะไรถูกใจตน ทางภาษาธรรม หมายถึง ธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ธรรมที่ทำให้พ้นทุกข์ซึ่งก็คือมรรคมีองค์แปด นอกจากนี้ท่านยังขยายคำว่า มิตร หมายถึง ผู้ที่มีความรักต่อเรา แต่ไม่ใช่รักทางกามคุณ แต่เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน และหมายถึงผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน ผู้รักใคร่คุ้นเคยกัน แล้วกระทำความดีต่อกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ ทั้งทางลับและเปิดเผยโดยไม่เลือกเพศ วัย ความรู้ ชาติ ศาสนา และไม่มีใครคิดร้ายต่อกัน ผู้ร่วมธุระ ผู้อยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน เช่น เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน¹¹

พระราชมุนี (ประยูร ธมมจิตโต) ได้ให้ความหมาย มิตรและสหายไว้ว่า...เพื่อน ในภาษาไทยตรงกับคำในภาษาบาลีว่า มิตรและสหาย ทั้งสองคำมีความหมายไม่เหมือนกัน บางคนเป็นมิตรแต่ไม่ได้เป็นสหาย บางคนเป็นสหายแต่ไม่ได้เป็นมิตร ดังนั้น มิตร หมายถึง คนที่คบกันด้วยความชอบพอรักใคร่ มาจากศัพท์ว่า เมตตา ส่วนคำว่า สหาย หมายถึง มาด้วยกันไปด้วยกัน สหายเป็นลักษณะของคนร่วมทำกิจกรรม เพื่อนร่วมงานก็เรียกว่า สหาย บางคนเป็นเพื่อนร่วมงานกันเช่นเป็นเจ้านายเป็นลูกน้องแต่ไม่ได้เป็นมิตรกัน พวกเขาเป็นสหายด้วยความจำใจ คอยแต่คิดว่าเมื่อไรอีกฝ่ายหนึ่งจะไปเสียที ไม่มีความเป็นมิตรเพราะขาดน้ำใจที่ดีต่อกัน ฉะนั้น สหายจึงอาจจะไม่ใช่มิตร บางคนเป็นมิตรชอบพอกันแต่ต้องอยู่ไกลไม่อาจจะทำกิจกรรมร่วมกันจึงไม่ได้เป็นสหาย¹²

¹⁰ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๖๒๓.

¹¹ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), **โอวาทท่านอาจารย์พุทธทาสแต่..ยุวชน**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๑๑๐.

¹² พระราชมุนี (ประยูร ธมมจิตโต), **เพื่อน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒-๓.

พระมหาทองพูน สติสมปนโน (เสือเขียว) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา” ได้ให้ความหมายของมิตรในทางพระพุทธศาสนามีความหมาย ๓ ประการ คือ

๑) ความหมายตามศัพท์ ได้แก่ มิตร หมายถึง ผู้มีความเมตตา เพราะคำว่า มิตร มีรากศัพท์เดียวกันกับ เมตตา มีความรักใคร่ สนิทสนมกัน สุขหรือทุกข์ก็ไม่ทิ้งกัน คบกันด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์

๒) ความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจ มีหลายคำ คือ มิตร เกลอสหาย หมายถึง เพื่อน เกลอสหาย หรือสหาย ผู้ที่ทำอะไรถูกใจตน ผู้ที่คบกันนานเท่าใดก็ยังคงมีความรักต่อกันไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ที่คบกันโดยไม่เลือกชาติ ศาสนา เพศ หรือชั้นวรรณะ เป็นต้น

๓) ความหมายขยาย เป็นความหมายที่ไม่เกี่ยวข้องด้วยตัวบุคคล แต่ขยายไปถึงการสื่อสารข้อมูล สิ่งแวดล้อม องค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น ที่คนจะต้องเกี่ยวข้อง ศึกษาเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ถ้าเลือกสื่อหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี จะทำให้ตนเองเสื่อมเสียได้ง่าย แต่ถ้าเลือกสิ่งที่ดีก็จะทำให้ชีวิตพัฒนาการไปในทางที่ดีได้มิตรมีความสำคัญต่อทุกคน ในทางพระพุทธศาสนาจึงตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เพื่อช่วยเหลือการงานหรือรักษาปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ถ้าเลือกคบคนดีก็จะทำให้เรามีชีวิตที่พัฒนาไปในทางที่ดี มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต เมื่อก้าวโดยสรุปแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) มิตรแท้ เป็นมิตรที่มีความจริงใจ ๒) มิตรเทียม เป็นมิตรที่ไม่ควรคบหาสมาคม ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ คบกัน

สรุปได้จากการศึกษาถึงความหมายของกัลยาณมิตรจากหนังสือของนักการทางศาสนา ปราชญ์ทางศาสนาสามารถสรุปได้ว่า กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลที่มีความพร้อมแห่งคุณธรรม เป็นเพื่อนที่ดี รักใคร่คุ้นเคย มีความเอื้อเฟื้อที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลประโยชน์ตนและผู้อื่น มีความใฝ่รู้ มีน้ำใจดีงาม สามารถให้คำแนะนำ สั่งสอน ปรึกษา แนะนำแนวทางแห่งความเจริญ อุดหนุน เกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการ การพัฒนาศักยภาพชีวิต ตั้งตนเหมาะสมแห่งการเคารพ สร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่บุคคลรอบข้างโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี และยังหมายรวมถึง สิ่งแวดล้อมทุกอย่างที่เกื้อกูลส่งเสริมการพัฒนาชีวิต เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ พัฒนาระดับความคิดที่ถูกต้อง

๒.๑.๓ ลักษณะของกัลยาณมิตร

ลักษณะของกัลยาณมิตรเป็นสิ่งจำเป็นประการหนึ่ง สำหรับผู้แสวงหากัลยาณมิตร หรือผู้ต้องการเป็นกัลยาณมิตร จำเป็นจะต้องทราบ เพราะไม่เช่นนั้นจะไม่รู้เลยว่า การแสวงหากัลยาณมิตรที่ดีนั้นเป็นอย่างไร ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค¹³ ท่านได้อธิบายลักษณะของผู้เป็นกัลยาณมิตรไว้ว่า ท่านผู้เป็นกัลยาณมิตรนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ด้วยศรัทธา ด้วยศีล ด้วยสุตะ ด้วยจาคะ ด้วยวิริยะ ด้วยสติ และสมบูรณ์ด้วยปัญญา คือ ย่อมเชื่อมั่นต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อมั่นต่อกรรมและผลแห่งกรรมด้วยศรัทธาสมบัติ ไม่ยอมปล่อยวางการแสวงประโยชน์แก่สรรพสัตว์ทั้งหลายอันเป็นเหตุแห่งสัมมาสัมโพธิญาณด้วยศรัทธาสมบัตินั้น ย่อมเป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่น่าสรรเสริญ เป็นผู้

¹³ สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), แปลและเรียบเรียง, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, หน้า ๑๖๑.

ทักท้วงตำหนิโทษว่ากล่าว เป็นผู้ดกกลั่นต่อถ้อยคำของสัตว์ทั้งหลายได้ ด้วยศีลสมบัติ เป็นผู้สามารถชี้แจงถ้อยคำอันลุ่มลึก ซึ่งประกอบด้วยสัจธรรม และปฏิจกสมุปปาตธรรม เป็นต้น ด้วยสุตสมบัติ เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่คลุกคลีกับหมู่คณะด้วยจาคสมบัติ เป็นผู้เพียรพยายามในการปฏิบัติทั้งที่เป็นประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่นด้วยวิริยสมบัติ เป็นผู้มีสติตั้งมั่นในทางดีด้วยสติสมบัติ เป็นผู้มิจิตไม่คิดฟุ้งมีจิตมั่นคงแข็งแรงด้วยสมาธิสมบัติ และรู้แจ้งชัดไม่วิปริตผิตเพี้ยนด้วยปัญญาสมบัติ ท่านผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติ

เห็นปานนี้นั้น ย่อมสอดส่องมองเห็นคติแห่งกุศลธรรม และอกุศลธรรมด้วยสติ รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษของสัตว์ทั้งหลายตามเป็นจริงด้วยปัญญา มีจิตตั้งมั่นอยู่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นโทษนั้นด้วยสมาธิ ช่วยกำจัดสิ่งที่เป็นโทษพยายามชักจูงแนะนำสัตว์ทั้งหลายในสิ่งที่เป็นประโยชน์ด้วยวิริยะ

เพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายลักษณะของกัลยาณมิตร สามารถแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น ๔ ประเด็น ดังนี้ คือ ศึกษาจากลักษณะกัลยาณมิตรโดยยึดหลักของประโยชน์ ยึดหลักของการแนะนำพร่ำสอน ยึดหลักของการทำงานร่วมกัน และยึดหลักของการเป็นผู้สม่ำเสมอ

๑) หลักของประโยชน์ ซึ่งเป็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีกัลยาณมิตรหรือจากการทำหน้าที่กัลยาณมิตร จะต้องดูว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นประโยชน์ที่จะนำไปสู่ความดีเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง หรือผิดต่อศีลธรรมอันดีของสังคม การจะมีบุคคลใดนำประโยชน์มาให้ในทางที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรมอันดี เช่น ให้เงินสินบน ให้สินคำผิดกฎหมาย ให้อาวุธที่ลักลอบมา หรือให้ของที่ขโมยมา สิ่งดังกล่าวจะให้อุปโลกบริโภคได้ บุคคลที่นำมาให้นั้นยังไม่ถือว่าเป็นกัลยาณมิตร

๒) หลักของการให้คำแนะนำพร่ำสอน ต้องดูว่าด้วยคำพร่ำสอนของกัลยาณมิตรนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่นำไปสู่ความหลุดพ้นจากสิ่งชั่วร้าย และสิ่งไม่ดีทั้งหลาย จะต้องช่วยบรรเทาภิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลงมิใช่เป็นคำสอนให้กระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรม เช่น แนะนำให้ทุจริตในการสอบ สอนให้ไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นต้น หรือแม้จะเป็นนักบวชต้องให้คำสั่งสอนที่ติงามแม้ว่าจะไม่ถูกใจแต่จะต้องถูกต้องตามหลักศีลธรรม มิใช่เป็นการเพิ่มกิเลสขึ้นในตัวของผู้ที่เราจะไปเป็นกัลยาณมิตรให้ เช่น การทำนายทายทักในสิ่งที่เราไม่รู้จริง ก็ถือว่ายังมีใช้การทำหน้าที่กัลยาณมิตร และนักบวชที่กระทำเช่นนี้ก็ยังไม่ถือว่าเป็นกัลยาณมิตร

๓) หลักของการทำงานร่วมกัน หรือการมีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกัน ผู้ที่จะเป็นกัลยาณมิตรกันนั้นจะต้องมีการทำงานร่วมกันหรืออยู่ด้วยกันอย่างเอื้ออาทร ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความปรารถนาดีต่อกันอย่างจริงใจ เช่น หากเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนต้องมีความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมชั้น ด้วยการเป็นคู่คิดในการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ชักชวนกันอ่านหนังสือ เพื่อการเรียนรู้จะมีผลดี และสามารถศึกษาได้สำเร็จ หากเป็นคู่สมรสก็จะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ช่วยเหลือและรักษาน้ำใจ ไม่ตรีที่ติซึ่งกันและกัน หากเป็นเพื่อนร่วมงาน บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรนั้นจะต้องช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานด้วยความปรารถนาดี คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำช่วยแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาด นอกจากนี้จะต้องชักชวนกันทำความดีหรือชวนชววย ในการทำความดีที่ยิ่งขึ้นไปถ้ากระทำได้เช่นนี้ถือว่าเป็นกัลยาณมิตร

๔) หลักของความเป็นผู้สม่ำเสมอ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรนั้น ต้องมีพฤติกรรมที่ดีอย่างสม่ำเสมอหรือมีความเสมอต้นเสมอปลาย จนสามารถทำให้บุคคลทั้งหลายมีความมั่นใจว่า ผู้ที่มาเป็นกัลยาณมิตรให้แก่เขานั้นน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ กระทั่งสามารถปรึกษาเรื่องส่วนตัว และหวังได้ว่าจะได้รับคำแนะนำที่ตนไม่อาจจะแก้ไขด้วยตนเองได้ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว เป็นต้น¹⁴

สรุปได้ว่าจากลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตรว่ามีไม่เพียงความเป็นเพื่อน หรือมิตรธรรมดาเท่านั้น แต่เป็นมิตรหรือเพื่อนที่ดี แนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม ขณะเดียวกันในการที่บุคคลจะมีกัลยาณมิตร หรือที่เรียกว่า “กัลยาณมิตรตา” ความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรนั้น ต้องเป็นผู้ที่รู้จักเลือกคบหามิตรที่แนะนำหรือชักชวนเพื่อนให้ทำในสิ่งที่ดีงาม ดังนั้น บุคคลใดที่ได้ชื่อว่ามีกัลยาณมิตรนั้น ย่อมจะมีชีวิตที่ประสบแต่ความเจริญ

๒.๑.๔ ประเภทของกัลยาณมิตร

การจัดประเภทของกัลยาณมิตรนั้น ไม่พบว่ามีการจัดประเภทของกัลยาณมิตรไว้โดยตรง จะมีก็แต่เพียงใช้คำว่า มิตร ซึ่งเป็นคำกลาง ๆ เท่านั้น และการแยกประเภทของมิตรมีหลายแนวด้วยกัน ดังที่ปรากฏในสังคาสสูตร¹⁵ พระผู้มีพระภาคทรงจำแนกมิตรไว้ ๒ ประเภท คือ มิตรเทียมกับมิตรแท้ และอีกแห่งหนึ่งในชัคควิสาณสูตร¹⁶ ทรงจำแนกไว้มี ๒ ประเภทเช่นกัน คืออาคารกมิตร (มิตรครองเรือน) และอนาคาริกมิตร (มิตรไม่ครองเรือน) ในมิตร ๒ ประเภท คือมิตรเทียมกับมิตรแท่นั้น เพื่อให้เป็นข้อสังเกตประเภทของมิตร พระผู้มีพระภาคทรงจำแนกประเภทของมิตรเทียมและมิตรแท้ไว้ดังต่อไปนี้

๒.๑.๔.๑ มิตรเทียม ๔ ประเภท คือ ๑) เป็นคนที่ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว ๒) คนดีแต่พูด ๓) คนพูดประจบ และ ๔) คนที่ชักนำในทางเสื่อม ผู้ประกอบด้วยลักษณะ ๔ ประการนี้ พึงทราบว่าเป็นมิตรแท้ เป็นมิตรเทียม

๒.๑.๔.๒ มิตรแท้ บาลีใช้คำว่า สุทรมิตร คือ มิตรที่มีใจดี มีความจริงใจ คบหากันด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นมิตรที่บุคคลคบหาสมาคมแล้วทำให้มีแต่ความสุขความเจริญ จำแนกออกเป็น ๔ ประเภท¹⁷ คือ ๑) มิตรมีอุปการะ ๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ ๓) มิตรแนะนำประโยชน์ ๔) มิตรมีความรักใคร่

เมื่อพิจารณาจากความหมายของมิตรแท้แล้วไม่ต่างจากคำว่า กัลยาณมิตร ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงเห็นว่า หากจะมีการจัดประเภทของกัลยาณมิตรแล้ว มิตรแท้ทั้ง ๔ ประเภทนี้สามารถจัดเป็นประเภทของกัลยาณมิตรได้ ซึ่งในแต่ละประเภทยังแยกออกไปอีกประเภทละ ๔ ลักษณะดังนี้

¹⁴ พระกิตติธัช ถาวรรณโม (ดีสารี), “ศึกษาหลักธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในกัลยาณมิตรสูตร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๙-๒๐.

¹⁵ ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๕๔/๒๐๗.

¹⁶ ชุ.จุ (ไทย) ๓๐/๑๒๓/๔๐๙.

¹⁷ ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๐๙.

๑) มิตรมีอุปการะ มี ๔ ลักษณะ¹⁸ ได้แก่

- (๑) ป้องกันมิตรผู้ประมาท
- (๒) ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว
- (๓) เมื่อมีภัยก็เป็นที่พักพิงได้
- (๔) เมื่อมีกิจที่จำเป็นเกิดขึ้นก็ช่วยโยคทรัพย์ให้ ๒ เท่าของทรัพย์ที่ต้องการในกิจนั้น

นั้น

มิตรทั้ง ๔ ลักษณะนี้ เป็นมิตรผู้หวังดี คอยระวัง คอยห้ามเหตุแห่งความประมาทของเพื่อนผู้ตั้งอยู่ในความประมาท ไม่ว่าจะเป็นความประมาทในวัย ประมาทในการศึกษาประมาทในการใช้จ่ายทรัพย์ ประมาทในการดำรงชีวิต มีอุปบายชักนำให้พ้นจากความประมาทโดยการชี้ให้เห็นประโยชน์และผลเสียจากความประมาท จึงได้ชื่อว่าเป็นที่พักพิงในยามมีภัยได้อย่างแท้จริงในยามจำเป็น ขัดสนทรัพย์ ยังให้ความช่วยเหลือทรัพย์มากกว่าที่เอ่ยปากขอ ซึ่งแสดงออกถึงความจริงใจ และความเต็มใจที่จะช่วยเหลือเพื่อน บุคคลใดที่มีลักษณะทั้ง ๔ ประการดังที่กล่าวมานี้เรียกว่า กัลยาณมิตรประเภทที่หนึ่ง

๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มี ๔ ลักษณะ¹⁹ ได้แก่

- (๑) บอกความลับแก่เพื่อน
- (๒) ปิดความลับของเพื่อน
- (๓) ไม่ละทิ้งในยามอันตราย
- (๔) แม้ชีวิตก็อาจจะสละเพื่อประโยชน์ของเพื่อนได้

มิตรทั้ง ๔ ลักษณะนี้ เป็นมิตรด้วยความไวเนื้อเชื่อใจ ปกติไม่บอกความลับของตนแก่ผู้อื่นแต่สำหรับเพื่อนผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกันมาไม่มีความลับไม่มีอะไรต้องปิดบัง แม้ความลับก็ยอมเปิดเผยให้แก่กันได้ ตายแทนกันได้เพื่อประโยชน์ของเพื่อน ผู้ใดได้มิตรที่มีลักษณะทั้ง ๔ ประการนี้ถือว่าได้กัลยาณมิตร ชนิดที่ว่าหายากมาก นี่คือกัลยาณมิตรประเภทที่สอง

๓) มิตรแนะนำประโยชน์ มี ๔ ลักษณะ²⁰ ได้แก่

- (๑) ห้ามมิให้ทำความชั่ว
- (๒) แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
- (๓) ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
- (๔) บอกทางสวรรค์ให้

มิตรทั้ง ๔ ลักษณะนี้ เมื่อเห็นมิตรทำความเสียหาย หาวีธีหรืออุบายห้ามมิให้ทำชั่วให้ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถสิบประการให้รับฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟังมีเรื่องทาน ศีล เป็นต้น อธิบายให้เข้าใจ

¹⁸ ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๖๑/๒๑๐.

¹⁹ ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๖๒/๒๑๐.

²⁰ ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๖๓/๒๑๐.

สิ่งที่ละเอียดลึกซึ้งประกอบด้วยสิ่งที่เป็นมงคล ถ้อยคำที่ทำให้จิตเกิดความเบิกบาน แจ่มใส บอกเหตุแห่งความดีอันสูงส่งแห่งกรรมดี เพื่อให้มีจิตเต็มไปด้วยกำลังใจ สามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ตนเองต่อไป หากผู้ใดได้บุคคลผู้มีลักษณะทั้ง ๔ ประการดังกล่าวนี้และประพฤติปฏิบัติตามคำแนะนำของท่านถือว่าผู้นั้นเกิดมาไม่เสียชาติเกิด เพราะได้กัลยาณมิตรผู้เกื้อกูลประโยชน์ในปัจจุบันนี้แล้วยังได้รู้ทางสวรรค์ด้วย นี่คือ กัลยาณมิตรประเภทที่สาม

๔) มิตรมีความรักใคร่ มี ๔ ลักษณะ ได้แก่

- (๑) ไม่พอใจความเสื่อมของเพื่อน
- (๒) พอใจความเจริญของเพื่อน
- (๓) ห้ามปรามคนที่นินทาเพื่อน
- (๔) สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อน

มิตรทั้ง ๔ ลักษณะนี้ มิตรผู้มีความรักใคร่นั้น เมื่อเห็นมิตรมีทุกข์พลอยไม่สบายใจไปด้วย ยินดีในความเจริญ ไม่ยินดีในความเสื่อมของเพื่อนไม่ว่าจะเป็นความเสื่อมทรัพย์ หรือเสื่อมจากกุศลทั้งหลายในยามเพื่อนประสบความสำเร็จในชีวิต เช่น สำเร็จการศึกษา ได้งานทำ เลื่อนยศ แสดงแต่ความยินดี เมื่อมีใครติเตียนหรือกล่าวร้ายเพื่อนย่อมหาโอกาสคอยแก้ต่างยับยั้งค่านินทาเหล่านั้นตามความเป็น

จริง เมื่อมีใครสรรเสริญเพื่อนย่อมสรรเสริญช่วยสนับสนุนรับรองเพื่อนตามความเป็นจริงเช่นกัน นี่คือ กัลยาณมิตรประเภทที่สี่

นอกจากนี้ ยังสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้อีก ๒ ประเภท ดังที่ปรากฏไว้ในชุดควิสาณสูตรตนิทเทส^{๒๑} คือ

๑) อาคาริกมิตร (มิตรครองเรือน) หรือ กัลยาณมิตรทางโลก คือ คนบางคนในโลกนี้ให้สิ่งที่ให้ได้อย่าง สละสิ่งที่สละได้อย่าง ทำสิ่งที่ทำได้ยาก ทนสิ่งที่ทนได้อย่าง บอกความลับแก่เพื่อนปกปิดความลับของเพื่อน ไม่ทอดทิ้งในคราวมีอันตราย แม้ชีวิตก็สละเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนได้เมื่อเพื่อนสิ้นเนื้อประดาตัวก็ไม่ดูหมิ่น ชื่อว่า อาคาริกมิตร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กัลยาณมิตรทางโลก เป็นมิตรที่ดี คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ หรือสามารถเป็นที่พึ่งในเรื่องทั่วไปในทางโลก เช่น ให้คำปรึกษาเรื่องความรู้วิชาการทางโลก เป็นต้น กัลยาณมิตรในทางโลกนี้ อาจจะทำให้การช่วยเหลือหรือแนะนำโดยให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน หรือการพัฒนาระบบ การทำงานที่ดีขึ้น การแนะนำ หรือชี้แนวทางให้ความรู้ดังกล่าวนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิทยาทาน

๒) อนาคาริกมิตร (มิตรไม่ครองเรือน) หรือ กัลยาณมิตรทางธรรม คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นที่รัก พอใจ เป็นที่เคารพ ควรยกย่อง พุดเป็น ทนฟังถ้อยคำได้ กล่าวถ้อยคำได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำไปในเรื่องไม่สมควร ชักชวน (ให้บำเพ็ญ) ในทางอริสัจ ชักชวนให้หมั่นเจริญ สติปัฏฐาน ๔ ชักชวนให้หมั่นเจริญ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และอริยมรรคมีองค์ ๘ ชื่อว่า

^{๒๑} พ.จ. (ไทย) ๓๐/๑๒๓/๔๐๙.

อนาคาริกมิตร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กัลยาณมิตรทางธรรม หรือมิตรที่ดี ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตที่เที่ยง ด้วยการนำธรรมะมาใช้ ซึ่งแตกต่างจากกัลยาณมิตรในทางโลกคือคำแนะนำสั่งสอน นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตในทางโลกนี้แล้ว ยังมุ่งเน้นเพื่อยกระดับจิตใจของผู้ได้รับคำแนะนำให้สูงขึ้น เป็นกัลยาณมิตรที่มุ่งมั่น เพื่อให้ผู้อื่นเกิดปัญญาสามารถพึ่งพากำลังความสามารถด้วยตนเองที่แท้จริง เช่น แนะนำให้รู้จักการทำทาน การรักษาศีล และการทำสมาธิภาวนา เป็นต้น คำแนะนำที่สามารถก่อให้เกิดผลข้ามภพข้ามชาติได้ ความรู้ที่นำมาแนะนำนี้เรียกว่า ธรรมทาน

สรุปได้ว่า การจัดประเภทของกัลยาณมิตรนั้น ไม่พบว่ามีการจัดประเภทของกัลยาณมิตรไว้โดยตรง แต่จะเพียงใช้คำว่า มิตร ซึ่งเป็นคำที่กลาง ๆ แทนเท่านั้น ในสังคัลสูตร พระผู้มีพระภาคทรง

จำแนกมิตรไว้ ๒ ประเภท คือ มิตรเทียมกับมิตรแท้ และอีกแห่งหนึ่งในขัณคิสาณสูตรตติยเทศทรงจำแนกไว้มี ๒ ประเภทเช่นกัน คือ อคาริกมิตร (มิตรครองเรือน) และอนาคาริกมิตร (มิตรไม่ครองเรือน) ซึ่งสามารถกล่าวสรุปได้ว่าหากจะพิจารณาจากความหมายของมิตรแท้แล้วไม่ต่างจากคำว่า กัลยาณมิตรนั่นเอง

๒.๑.๕ ความสำคัญของกัลยาณมิตร

พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสถึงความสำคัญของมิตรโดยเฉพาะส่วนที่เป็นของกัลยาณมิตรคือ มิตรที่ดี หมายถึง บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอนแนะนำ ชี้แจง ชักจูงช่วยบอทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นได้ปฏิบัติตาม พร้อมทั้งดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง^{๒๒} เพราะคุณค่าแห่งความมีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดีนั้นเป็นสิ่งที่ประเสริฐสูงสุดในการประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้นเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ดังพุทธพจน์ว่า

“ความมีมิตรดี^{๒๓} มีสหายดี^{๒๔} มีเพื่อนดี^{๒๕} ถือได้ว่า เป็นทั้งหมดของ พรหมจรรย์^{๒๖} เพราะอาศัยเรา ผู้เป็นมิตรดี เหล่าสัตว์ทั้งหลายผู้มีความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายความเศร้าโศก เป็นต้น เป็นธรรมตาย่อมพ้นจากความเกิด ความแก่ เป็นต้น เพราะอาศัยความมีกัลยาณมิตรที่ดี^{๒๗} ... ภิขุทั้งหลาย เราไม่เห็นธรรมอื่น แม้อย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ก็เกิดขึ้นหรือเป็นเหตุ ให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วถึงความเสื่อมไป เหมือนความมีกัลยาณมิตรนี้เมื่อมีกัลยาณมิตร กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป”^{๒๘}

^{๒๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๖๖๒ – ๖๖๓.

^{๒๓} มิตรดี หมายถึง มิตรที่มีคุณธรรม คือ ศีล เป็นต้น, (อง.จตุกก.อ. (ไทย) ๒/๒๒/๓๐๐), ส.ม. (ไทย)

๑๙/๒/๓

^{๒๔} สหายดี หมายถึง เพื่อนร่วมงานที่ดี, (อง.ทสก.อ. (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๒).

^{๒๕} เพื่อนดี หมายถึง เพื่อนที่รักใคร่สนิทสนมคุ้นเคยกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน, (อง.ทุกก.อ. (ไทย) (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๒).

^{๒๖} พรหมจรรย์ ในที่นี้หมายถึง อริยมรรค (ส.ส.อ. (ไทย) ๑/๑๒๙/๑๔๙).

^{๒๗} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๒/๔.

^{๒๘} อง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๗๑/๑๓.

ความเป็นกัลยาณมิตรนั้น พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความมีเมตตากรุณาต่อกัน พึ่งพาอาศัยกันและกัน เป็นการอยู่ในเชิงสังคมที่มีความสร้างสรรค์ฐานะของกัลยาณมิตร เป็นทั้งฝ่ายรับและฝ่ายให้ ซึ่งเป็นธรรมชาติ และเป็นธรรมชาติที่ถูกต้องของมนุษย์ ที่มีฐานะเป็นผู้รับ และผู้ให้ เพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีความแตกต่างกันตามเหตุตามปัจจัย ในด้านความสามารถก็มีความแตกต่างกัน การเป็นอยู่ให้มีความสุขหรือการทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น บางคนสามารถจะทำให้สำเร็จได้ด้วยความสามารถที่จะทำเองได้ บางคนที่มีความสามารถน้อยลงมาอาจจะต้องอาศัยเพื่อน หรือรับการช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง อันเป็นขั้นตอนของการฝึกฝนความสามารถของตนเอง ให้สามารถทำได้ในภายหลัง ผู้นั้นต้องเป็นผู้ผ่านการอบรม หรือได้รับการแนะนำจากบุคคลอื่นก่อน คือ ต้องอาศัยมิตรเป็นเบื้องต้นก่อน จึงสำคัญว่ามนุษย์นั้นต้องมีเพื่อนเป็น กัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือกันและกัน ความเป็นกัลยาณมิตร จึงมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์²⁹ พระผู้มีพระภาค ทรงจัดว่าเป็นองค์เบื้องต้นแห่งการบรรลุอริยมรรค เช่น ที่ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต ฉันทิ กัลยาณมิตรตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี) ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมองค์ ๘ ฉันทัน”³⁰

บางครั้งก็มีการตรัสถึงความสำคัญของกัลยาณมิตรว่า เป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ ดังที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า “อานนท์ เธออย่ากล่าวอย่างนั้นเลย ก็ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว อานนท์ อันภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว อานนท์อันภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี พึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญจักกระทำซึ่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ ๘”³¹

กัลยาณมิตรนั้น เป็นปัจจัยภายนอกแห่งกระบวนการสร้างสัมมาทิฐิ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่วัตถุ สิ่งแวดล้อม ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การอบรมสั่งสอนเป็นปัจจัยภายนอกทั้งหมด ที่สามารถสร้างให้เกิดการเรียนรู้ โดยการฝึกฝน อบรม ความเจริญก้าวหน้าในธรรม กัลยาณมิตรในส่วนที่เป็นตัวบุคคลนั้น คัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้ยกตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้า พระอรหันต์สาวก ครู อาจารย์ และท่านที่เป็นพหูสูตทางปัญญา สามารถให้การสั่งสอนแนะนำ เป็นที่ปรึกษา แม้ว่าจะอ่อนวัยกว่าและในบรรดากัลยาณมิตรทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ยอดเยี่ยมเป็นผู้ประเสริฐสุด พระองค์ตรัสถึงความเป็นกัลยาณมิตรของพระองค์ไว้ว่า ด้วยว่าเหล่าสัตว์ผู้มีชาติเป็นธรรมดา ย่อมพ้นไปจากชาติ ผู้มีชราเป็นธรรมดา ย่อมพ้นไปจากชรา ผู้มีมรณะเป็นธรรมดา ย่อมพ้นไปจากมรณะ ผู้มีโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัสและอุปายาสเป็นธรรมดา ย่อมพ้น ไปจาก โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสเพราะอาศัยเราเป็นกัลยาณมิตร³² ยังมีคำอุปมาเปรียบเทียบที่

²⁹ พระมหานรินทร์ สุธรรม, “สมณเพศกับเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๗๒.

³⁰ ส.ม.(ไทย) ๑๙/๔๙/๔๓.

³¹ ส.ม.(ไทย) ๑๙/๒/๓.

³² ส.ม.(ไทย) ๑๙/๒/๔.

แสดงว่าพระผู้มีพระภาคเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเยี่ยมว่า พระองค์เปรียบเสมือนไก่ตัวแรกที่กะเทาะเปลือกไข่คืออวิชชา³³ หลุดพ้นจากกรงของอวิชชา ตรัสรู้เห็นตามความเป็นจริงของชีวิตด้วยพระองค์เอง จากนั้นพระองค์ทรงทำหน้าที่ของกัลยาณมิตรที่ดี หรือที่กล่าวสรรเสริญคุณของพระองค์เป็นบาลีว่า “สตถา เทว มนุสสานิ” เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นครูของครูเป็นครูผู้ยิ่งใหญ่ของบรมครู ทรงแสดงธรรมสอนธรรมแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ผู้วนเวียนอยู่ในวัฏฏะสงสาร เพราะอาศัยพระองค์ หมู่สัตว์ทั้งหลายจึงพ้นจากวัฏฏะถึงบรมสุข คือ พระนิพพานพระพุทธเจ้าก็ดี พระสงฆ์ก็ดี ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ธรรมทานบอกกล่าวธรรม³⁴ นำคนเข้าสู่ธรรมนำคนเข้าสู่ความหลุดพ้นดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นผู้ให้อาหารใจเป็นผู้ยกจิตใจของบุคคลให้สูงกว่าสภาวะเดิม เป็นผู้ชำระจิตวิญญานให้บริสุทธิ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นผู้ให้กำเนิดทางจิตวิญญาน ดังนั้นความเป็นกัลยาณมิตรของพระองค์จึงชื่อว่า เป็นกัลยาณมิตรที่ดีเยี่ยม และประเสริฐที่สุดเพราะพระองค์ชื่อว่ามิคุณครบทั้ง ๓ คือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณ เพราะฉะนั้น คุณสมบัติของกัลยาณมิตรอาจจะสรุปด้วยคุณสมบัติของพระผู้มีพระภาคเป็นกัลยาณมิตรสูงสุด ซึ่งทรงประกอบด้วยคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างเลิศ ครบทั้งสองข้อ คือ ทรงทำได้จริงบรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่นำมาสอนแล้วด้วย และทรงมีความอิสระหลุดพ้นจากระบบของสังคมที่แวดล้อมอยู่ และทั้งจากกิเลสที่ผูกมัดสมุขมอยู่ในจิตใจ นอกจากนี้การเสวนากับสัตบุรุษ หรือความมีกัลยาณมิตร ก็ยังนำไปสู่การได้ สดับธรรม คือ คำสอนคำแนะนำชี้แจงต่าง ๆ โดยตรงหรือโดยอ้อมเมื่อธรรม คือ หลักความจริงหรือหลักแห่งความดีงามที่แสดงนั้นเป็นจริง ดีงามจริง หรือแสดงเหตุผล ผู้รับฟังก็เกิดศรัทธา อาจจะเขียนให้เข้าใจได้ ดังนี้ เสวนากับสัตบุรุษ (มีกัลยาณมิตร) สดับธรรม ศรัทธา โยนิโสมนสิการ³⁵ การคบหาหรือการเสวนากับสัตบุรุษนั้น เป็นปัจจัยแห่งศรัทธาบุคคล แม้ว่าบุคคลนั้นจะมีปัญญา เมื่อเกิดศรัทธาแล้ว ใจรักก็นำความคิดได้ อาจทำให้เกิดการเรียนรู้แบบ หรือชักนำไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นอีกขั้นตอนหนึ่ง ฉะนั้นการที่

จะเชื่อว่าเป็น กัลยาณมิตร ได้นั้นต้องทำหน้าที่ของกัลยาณมิตรให้สำเร็จ คือทำให้เสวนาจนเกิดสัมมาทิฐิ กัลยาณมิตรมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้กระตุ้นเตือนให้เกิด ปรโตโฆสะ คือ เสียงธรรมจากภายนอก ที่เป็นองค์ประกอบแรกของ สัมมาทิฐิ และเป็นเหตุปัจจัยให้เกิด โยนิโสมนสิการ คือ ความคิดภายในบุคคลหรือการกระทำในใจโดยแยบคาย ทำให้บุคคลนั้นเห็นแจ้งแห่งทุกข์ และทางแห่งการดับทุกข์ เมื่อไม่มีกัลยาณมิตรก็จะมองไม่เห็นทางไม่รู้ว่ายู่ทางไหน จึงเป็นสาเหตุให้ดำเนินชีวิตผิดพลาดเหมือนกับคนที่หลงเวียนอยู่ในป่า บางคนนั้นตลอดชีวิตก็ไม่สามารถที่จะมองหาหนทางที่ถูกต้องได้ แม้จะรู้ว่าทางนี้เป็นทางที่ถูกต้องแล้วแต่ถ้าไม่รู้วิธีหรือไม่มีบุคคลมาแนะนำ ก็ไม่สามารถ

³³ วิมพา.(ไทย) ๑/๑๑/๕.

³⁴ พระมหาทองพูน สติสมปนโน (เสือเหลือง), “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

³⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ ๔๒, (กรุงเทพมหานคร: ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ครั้งที่ ๑๑, ๒๕๕๘), หน้า ๕๖๕.

บรรลุปเป้าหมายของการดับทุกข์ได้ บุคคลที่คบหากัลยาณมิตรที่ควรคบหาสมาคม ทำให้ธรรมะของบุคคลที่คบสูงขึ้นเป็นลำดับ ตั้งแต่ระยะแรกคือเป็นผู้มีธรรมะ ทำให้เกิดความเป็นที่รักสูงขึ้นโดยปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจึงเป็นที่เคารพต่อเนื่องเป็นลำดับ จนถึงระยะที่เป็นผู้กล่าวถ้อยคำอันลึกซึ้ง คือเป็นผู้ให้การช่วยเหลือชี้แนะแนวทางให้มิตร ดำเนินการไปสู่การดับทุกข์โดยอาศัยมาน วิปัสสนา มรรคและนิพพาน และมีธรรมะขั้นสูง คือ ไม่แนะนำในสิ่งที่ไม่ควรแนะนำ บุคคลผู้ต้องการคบมิตรควรคบแม้โดยการสูญเสียบางสิ่งบางอย่าง เช่น เวลา ทรัพย์ หรือเกียรติ เพื่อแลกกับการคบหามิตรที่ดีดังกล่าว

สรุปได้ว่า การที่คนเรามีมิตรที่ดีหรือกัลยาณมิตรเฉพาะในส่วนของ มิตรทางโลก มีส่วนสำคัญมากในการสร้างฐานะทางสังคมเพื่อความเจริญก้าวหน้า เป็นเพื่อนช่วยคิดช่วยการงาน ในคราวเมื่อเจอปัญหาหรือมรสุมเข้ามาในชีวิต เพื่อนก็สามารถที่จะช่วยแก้ไขหรือแบ่งเบาภาระได้ เพราะการที่มีเพื่อนดีนั้นถือว่าเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เรานั้นประสบความสำเร็จได้อีกทางหนึ่ง ส่วนมิตรที่ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวที่สำคัญ คือ กัลยาณมิตร เพราะกัลยาณมิตรนอกจากจะแนะนำเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตทางโลกียวิสัยคือความเจริญในการทำงานนอกจากนั้นแล้ว กัลยาณมิตรยังได้แนะนำประโยชน์เพื่อการบรรลุโลกุตระธรรมอีกด้วย ถ้าได้กัลยาณมิตรที่บรรลุโลกุตระธรรมก็จะสามารถแนะนำสั่งสอนให้เรามีโอกาสได้บรรลุธรรมตามด้วย ซึ่งเป็นการได้ทั้งประโยชน์ในโลกนี้และประโยชน์ในโลกหน้า คือมรรคผลนิพพาน

๒.๑.๖ คุณสมบัติของกัลยาณมิตร

การที่จะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นที่จะต้องฝึกฝนอบรมตนเองให้มีคุณสมบัติตามคุณธรรมของกัลยาณมิตร ๗ ประการ เพื่อที่จะสามารถทำหน้าที่กัลยาณมิตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดกำลังใจในการสั่งสมบุญบารมีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปตามลำดับ กัลยาณมิตรถึงจะมีกำลังน้อยแต่ดำรงอยู่ในมิตตธรรม กันับได้ว่าเป็นทั้งญาติ เป็นทั้งพวกพ้อง และเป็นทั้งเพื่อนของเรา อันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มิตรสหายมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อที่จะให้ชีวิตของเรามีความราบรื่น และสามารถสร้างได้ดีอย่างเต็มที่ ดังที่พระธรรมโกศาจารย์ได้กล่าวว่า “ มิตร หมายถึงผู้ที่มีความรักต่อเรา แต่ไม่ใช่รักทางกามคุณ แต่เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน และหมายถึงผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน ผู้รักใคร่คุ้นเคยกัน แล้วกระทำความดีต่อกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ ทั้งทางลับและเปิดเผยโดย ไม่เลือกเพศ วัย ความรู้ ชาติ ศาสนา และไม่มีใครคิดร้ายต่อกัน ผู้ร่วมฐานะ ผู้อยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน เช่น เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน”³⁶ ดังนั้นเราจึงควรผูกมิตรไว้กับทุก ๆ คน ให้มีความรู้สึกว่า เมื่อหันไปรอบทิศ ก็มีแต่กัลยาณมิตรรอบตัว มิตรที่ดีจะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เจริญก้าวหน้า เราจะต้องรู้จักคบหา สมาคม เพื่อประดับประดากันในการทำ ความดี เพื่อให้มีชีวิตที่รุ่งโรจน์ถึงจุดหมายปลายทางได้อย่างปลอดภัย

การดำรงตนบนฐานของความเป็นกัลยาณมิตรนั้น เป็นสิ่งสำคัญมาก บางคนมักพร่ำสอนคนอื่นแต่ลืมหันกลับมาพิจารณาตัวเอง ว่ามีคุณสมบัติพอที่จะแนะนำคนอื่นเพียงใด ดังนั้น จึงขอ

³⁶ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), โอวาทท่านอาจารย์พุทธทาสแด่..เยาวชน, หน้า ๑๑๐.

นำเสนอคุณธรรมของกัลยาณมิตร ๗ ประการนี้ เป็นสิ่งที่เราควรศึกษาเอาไว้ หากมีใครมาคบหาสมาคม ก็จะคบหาด้วยน้ำใสใจจริงและตัวเราเองก็จะได้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรโดยไม่ก่อเงิน ได้แก่

๒.๑.๖.๑ ปิโย แปลว่า น่ารัก หรือเป็นที่รัก เป็นลักษณะของผู้ที่มีความเป็นมิตร มีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข รู้สึกเห็นใจเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อน ต้องการช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนนั้น และพลอยชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้า ทั้งยังคอยส่งเสริม สนับสนุนและให้กำลังใจ ถ้าปฏิบัติอย่างนี้ จะทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้เกิดความไว้วางใจ รักใคร่ สนับสนุนและอยากเข้าไปหา ไปปรึกษา³⁷ ยิ่งรวมหมายถึง เป็นที่สบายใจเมื่อเข้าใกล้ คือเมื่อได้พบเจอครั้งใดก็มีความสุขมีแต่ความ สดชื่น แจ่มใสไร้เงาเบิกบานใจอยู่เป็นนิตย์ ยิ่งได้เข้าใกล้ได้ สนทนาพูดคุยด้วยแล้วยิ่งสบายใจ ชวนให้ปรึกษาไต่ถาม การที่กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องฝึกกิริยามารยาทให้เรียบร้อย นุ่มนวล สง่างามในทุกอิริยาบถ มีอัธยาศัยดีงาม มีหัวใจของความเอื้อเฟื้อ ชอบให้ความช่วยเหลือ ด้วยตระหนักในคุณค่าของบุญ กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ มีความสว่างไสวชุ่มเย็นชวนมองเป็นที่ชื่นชอบของคนทั้งหลาย

“คนทุกคนสามารถเป็นที่รักของคนอื่น ๆ ได้หมด...อะไรบางอย่างที่เป็นความน่ารัก ๑) อัธยาศัยไมตรี- สักดี ๆ เป็นประตูบานแรกที่จะเปิดรับความรักจากคนอื่น ย่อมเปิดกว้างและเปิดอย่างแข็งแรงอยู่เสมอ...อัธยาศัยไมตรีที่น่ารัก มาจากส่วนลึกด้านในทีเดียว... โอบาปราศรัยกับผู้อื่นด้วยความรู้สึกจริงใจ ไม่เสแสร้งแกล้งทำ... ยิ้มให้ทุกคนได้โดยไม่เสียความรู้สึก เป็นยิ้มที่มอบให้อย่างแท้จริง ๒) เปิดโอกาส – ให้โอกาส คนน่ารักจะไม่รวบโลกทั้งใบไปเป็นของตนเองคนเดียว เขาจะรู้ว่าเขาไม่ใช่คนที่น่ารักที่สุดในโลก หรือน่ารักอยู่คนเดียวในโลก แต่โลกยังมีคนอื่น ๆ ที่ดูดี รู้สึกดี และน่ารักดี อาศัยอยู่ด้วยกัน คนน่ารักจึงมองเห็นข้อดีของคนอื่น และเปิดโอกาสให้เขาได้โดดเด่นด้วยข้อดีเหล่านั้น โดยไม่รู้สึกริษยาหรือว่าเป็นคู่แข่ง แถมหาวิธีส่งเสริมคนที่มีความดีข้อดีเช่นนี้เสียด้วยซ้ำไป³⁸

๒.๑.๖.๒ ครุ แปลว่า น่าเคารพ หมายถึง เป็นผู้ที่อุดมไปด้วยคุณธรรมความดีจนเป็นที่ทราบโดยทั่วไป เมื่อหมู่ญาติได้พบเห็น ก็อดไม่ได้ที่จะแสดงความเคารพด้วยความชื่นชม นอกจากนี้แล้วกัลยาณมิตรยังเป็นผู้วางตนได้อย่างเหมาะสม ตลอดเส้นทางการทำหน้าที่กัลยาณมิตรจนทำให้หมู่ญาติทั้งหลายเกิดความมั่นใจชอบอุ่นใจ เชื่อมมั่นอย่างสนิทใจว่า กัลยาณมิตรจะเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาได้อย่างแน่นอนผู้ที่จะเป็นกัลยาณมิตรได้ดีดังกล่าว จะต้องฝึกตนเองให้มีความพร้อมในการให้คำปรึกษาตอบปัญหาได้อย่างไม่ติดขัด คำสอนไม่ผิดพลาด วางตนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการให้เกียรติแก่หมู่ญาติมีความหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ ไม่มีอคติลำเอียงเพราะรัก เพราะเกลียด เพราะหลง หรือเพราะกลัว ทำอะไรคงเส้นคง

³⁷ ยุภาติ ปณณราช, “การพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์สุขภาพบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖.

³⁸ ประณม ถาวรเวช, บุคลิกดี ๒๔ ชั่วโมง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ใสใจ, ๒๕๓๗), หน้า ๙๓-๙๔.

วา โดยเฉพาะเรื่องเวลาและคำพูด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว ครอบครัว แม้ความรับผิดชอบในหน้าที่ การงานและการทำหน้าที่กัลยาณมิตรหากกัลยาณมิตรมีทั้งความน่ารักและน่าเคารพก็จะเป็นที่น่าเข้าใกล้ และเป็นที่เกรงใจของกัลยาณมิตรและหมู่ญาติทั้งหลาย กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติในข้อนี้ อุปมาเหมือนขุนเขาที่ตระหง่านมั่นคง ไม่มีวันจะล่มสลายเพราะแรงลม เป็นที่พึ่งที่ยึดเกาะได้ทุกเมื่อ

การมีบุคลิกดี มาดดี ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ ได้ง่าย จงมีสุขภาพแข็งแรง และสะอาด แต่งกายตามสมัยนิยม การแต่งกายล้ำสมัยทำให้คนอื่นหมั่นไส้ได้ง่าย และการแต่งกายฉ่ำเซย ก็ทำให้คนดูถูกและไม่อยากคบได้ ... จงมีบุคลิกของความเป็นมิตรและอบอุ่น สามารถมองความดีของตนเอง และมองเห็นความดีของคนอื่นได้ด้วย ... จงมีบุคลิกของความเป็น “ผู้ให้” ซึ่งสูงกว่าบุคลิกของ

ความเป็น “ผู้รับ” จงมีความมั่นใจในความเป็นตัวของตัวเองตามความเป็นจริง ไม่ใช่ โอ้อวด หรือจ้องจ้อย เพราะรู้ตัวและพอใจว่าตัวเองเป็นเช่นไร แค่นั้น ตามความเป็นจริงจึงไม่สร้าง ปมปดอมหรือปมด้อย คนที่มีบุคลิกดีนั้น แม้จะไม่สวยหรือไม่หล่อ แต่จะแลดูดีเสมอ ใคร ๆ ก็ชอบและนิยม³⁹ และในฐานะประพจน์สมควรแก่ฐานะ เป็นลักษณะของผู้ที่มีความยึดมั่นในหลักการ ยึดถือ กฎระเบียบเป็นสำคัญ และคอยตักเตือนไม่ให้ผู้อื่นประพจน์ไม่ถูกต้อง ฝ่าฝืนกฎระเบียบโดยปราศจาก อกติ หรือความลำเอียง ให้ความเป็นธรรมกับทุกคน ทำให้ผู้อยู่ใกล้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย⁴⁰

๒.๑.๖.๓ ภาวนีโย แปลว่า น่ารักใจ หมายถึง ความรู้สึกชื่นชมที่เกิดขึ้นภายใน และอดไม่ได้ที่จะเอาคุณธรรมความดี ของกัลยาณมิตรมากล่าวเล่าขานให้หมู่ญาติทั้งหลายได้รับฟัง อย่างไม่รู้เบื่อ อยากจะชักชวนหมู่ญาติทั้งหลายให้ได้ไปพบเจอ ได้ไปฟังธรรมจากกัลยาณมิตร เพราะเชื่อมั่นว่า ไม่ว่าหมู่ญาติจะมีปัญหายุ่งยาก หนักหนาเพียงใด กัลยาณมิตรย่อมแก้ไขให้ได้หมดทั้งสิ้น กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้จะต้องเพียบพร้อมไปด้วยภูมิปัญญาทางโลก และเต็มเปี่ยมไปด้วย ภูมิปัญญาทางธรรม เมื่อจะพูดก็พูดดี เมื่อลงมือทำก็ยิ่งทำได้ดีกว่าที่พูดเสียอีก คุณสมบัติข้อนี้ ย่อมทำให้กัลยาณมิตรเป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธา คือทั้งน่ารัก น่าเคารพ และน่าเทิดทูน ย่อมจะมีอานิสงส์ ต่อการทำหน้าที่กัลยาณมิตรได้อย่างดีเยี่ยม เพราะเพียงได้ยินก็ทำให้เกิดความประทับใจแล้ว กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนดวงอาทิตย์ยามเที่ยง โชติช่วงซังวาล เป็นใหญ่ในท้องฟ้า

เป็นลักษณะของผู้ที่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการพัฒนาตนเอง โดยเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความประพฤติเหมาะสม แต่งกาย สุภาพเรียบร้อย ทำให้ผู้อยู่ใกล้เกิดความเชื่อถือ ความศรัทธา พร้อมทั้งจะรับฟัง ให้ความร่วมมือ และ กล่าวถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภูมิใจ⁴¹

³⁹ วิทยา นาควัชระ, *อยู่อย่างสง่า*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

⁴⁰ ยุภาดี ปณธราช, “การพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ”, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์สุขภาพบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖.

๒.๑.๖.๔ วัดตา จะ แปลว่า รู้จักพูดให้ได้ผล หมายถึง มีความสามารถพูดโน้มน้าวให้ หมู่ญาติ หรือคนรอบข้าง ทำตามในสิ่งที่ดีงาม ชี้แจงพร่ำสอนด้วยความกรุณาปรารถนาดีอย่างจริงใจ และต่อเนื่องจนทำให้หมู่ญาติ และคนรอบข้าง ระลึกรู้ถึงในฐานะของผู้มีหัวใจของการเป็น

กัลยาณมิตรที่แท้จริงที่คอยประคับประคองหมู่ญาติ และคนรอบข้าง ให้อยู่ใน เส้นทางบุญ แม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ง่ายต่อการชักจูงไปสู่หนทางอันเป็นอกุศล กัลยาณมิตรจะมี ลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องได้รับการถ่ายทอดและหล่อหลอมจากการเลี้ยงดูโดยมีคุณพ่อคุณแม่ หรือ บุพการี หรือครูอาจารย์มาเป็นอย่างดีเป็นพื้นฐาน และมาปฏิบัติเป็นกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะอบรม ถ่ายทอด จนกระทั่งติดเป็นอุปนิสัย คุณสมบัติข้อนี้ถึงแม้กัลยาณมิตรจะชี้แนะพร่ำสอนอย่างต่อเนื่อง แต่หมู่ญาติและคนรอบข้าง ก็สามารถรับรู้ถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ที่อยู่เบื้องหลังการอบรมสั่งสอนได้โดย ไม่รู้สึกรำคาญหรือรังเกียจแต่ประการใดและพร้อมที่จะปฏิบัติตามด้วยความยินดี

ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี ด้วยการพูดให้เข้าใจ มองเห็นเหตุผลชัดเจน ทำให้หมดความเคลือบแคลงสงสัย พร้อมทั้งเห็นคุณค่า และความสำคัญจนเกิดความซาบซึ้งยอมรับ อยากลงมือกระทำหรือนำไปปฏิบัติ ทั้งยังเป็นคำพูดที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำให้สำเร็จ โดยไม่หวั่นกลัวต่อความยากลำบาก และเป็น บรรยายากแห่งความเป็นมิตร⁴² การพูดเป็น พูดเพราะ พูดแบบสร้างสรรค์ ต้องพูดแบบปิยวาจา ไม่ พูดหยาบคาย ไม่พูดลามก ไม่พูดปด ถ้าจะสอนใครหรือนำใครก็จงชมส่วนตัวของเขาเสียก่อน แล้ว จึงแนะนำเขาจะพอใจและไม่โกรธ... การจะคบหาพูดจากับบุคคลทั่วไป ก็ให้เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ และพูดแต่สิ่งดี ๆ ด้วยคำพูดที่เป็นบวกเสมอ จงพูดแบบจับถูก ยกย่อง ชมเชย ไม่ใช่พูดแบบจับผิด และตำหนิติเตียน... ต้องมีทัศนคติที่ดีและแสดงพฤติกรรมที่ดี ต่อคนอื่นเสมอ... ฉะนั้นเวลาพูดกับผู้คน ต้องพูดคุยอย่างดีและอย่าอวดฉลาด⁴³

๒.๑.๖.๕ วรนักขโม แปลว่า อดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง คือ พร้อมที่จะรับฟัง คำปรึกษา ปัญหา ข้อเสนอแนะ หรือข้อวิพากวิจารณ์ต่าง ๆ ด้วยความอดทน ไม่แสดงความเบื่อหน่าย ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว หรือโต้แย้งด้วยอารมณ์รุนแรง⁴⁴ และพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามอยู่ เสมอ จากญาติและคนรอบข้าง อดทนในการฟังได้แม้เรื่องการระบายความทุกข์ ความคับแค้นใจจาก สภาพครอบครัว การทำงาน หรือการดำเนินชีวิต หรือคำก้าวร้าวหยาบคายของคนที่ไม่เข้าใจความ ปรารถนาดี โดยไม่ตอบโต้กลับด้วยความฉุนเฉียวโกรธเคือง กัลยาณมิตรที่จะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องตระหนักถึงสถานะของกัลยาณมิตรที่ตนเองดำรงอยู่ หากขาดความอดทน โดยแสดงอาการ โกรธฉุนเฉียวออกไปเสียแล้วก็ย่อมทำให้ตนเองต้องเหนื่อย ในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรที่ไม่สมบูรณ์

⁴² อ่างแล้ว.

⁴³ วิทยา นาควัชระ, อยู่อย่างสง่า, หน้า ๕

⁴⁴ ยุภาดี ปณะราช, “การพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัย ราชภัฏ”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖.

บนเส้นทางของกัลยาณมิตรคุณสมบัติข้อนี้ ย่อมทำให้กัลยาณมิตรเป็นศูนย์รวม เป็นที่ยอมรับและคบหาของหมู่ญาติ

มหาชนเป็นอันมาก ทำให้ได้รับการยกย่องสมกับการทำหน้าที่กัลยาณมิตร กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนแผ่นดินที่ไม่สะทกสะท้าน ไม่หวั่นไหว เปรียบแผ่นดินไม่ว่าจะมีของหอมหรือของสกปรกมาราตรดเพียงใด และเมื่อใดที่เราเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำหยาบ คำเสียดสี เราจะลด บรรเทากรรมเวรที่ต้องตอบโต้กับผู้กล่าววาจาร้ายใส่เราได้ เป็นการฝึกขันติ (อดกลั้น) ทมะ (ข่มใจ) รวมไปถึงอภัยทาน (ทานที่ทำได้ยากเมื่อทำได้จะตัดเวรตัดกรรม) แก่ผู้ที่มาทำร้ายทางวาจา บางท่านใครพูดหยาบเสียดสี ก็ร้อนใจ นอนไม่หลับ กินไม่ลง ผิวพรรณหม่นหมอง เป็นผลของการเก็บเอาคำพูดของคนอื่นมาทิ่มแทงใจตัวเองทุกวัน⁴⁵

๒.๑.๖.๖ คัมภีร์อังคณ จะ กะถัง กัตตา แปลว่า แกล้งเรื่องล้าลึกได้ คือ สามารถอธิบายเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับ เป็นขั้นเป็นตอน พร้อมทั้งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น⁴⁶ หมายถึง สามารถนำเรื่องที่ยากมาอธิบายให้เห็นภาพพจน์เข้าใจได้ง่าย ทำให้หมู่ญาติทั้งหลายสิ้นความเคลือบแคลงสงสัย ในปัญหาเรื่องโลกและชีวิต หรือหัวข้อธรรมะต่าง ๆ มีความเข้าใจจนสามารถนำไปแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ให้คลายทุกข์ความกังวลไปสู่ความสุขได้โดยง่าย กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ แสดงว่าทุกลมหายใจจะต้องมีหมู่ญาติอยู่ในหัวใจ คิดแต่จะแสวงหาความรู้มาถ่ายทอดให้หมู่ญาติเข้าใจได้โดยง่าย นับว่ามีหัวใจของการเป็นกัลยาณมิตรอย่างแท้จริง คุณสมบัติข้อนี้ ย่อมทำให้กัลยาณมิตรอยู่ในฐานะของผู้จุดประกายความสว่างทางปัญญาแก่หมู่ญาติทั้งหลาย กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนผู้จุดคบเพลิงในที่มืด หงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง ให้สิ้นความเคลือบแคลงสงสัย พร้อมทั้งจะเดินไปสู่หนทางแห่งความสุขอย่างมั่นใจ

๒.๑.๖.๗ โน จัฏฐาเน นิโยชะเย แปลว่า ไม่ชักนำในอฐาเน คือ เป็นลักษณะของผู้ที่ไม่แนะนำชักชวนให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขต่าง ๆ หรือไม่ชักชวนหรือชี้แนะให้ทำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ พร้อมทั้งแนะนำในทางที่ดี ชี้ให้เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ หรือโทษของสิ่งนั้น ๆ ได้⁴⁷ การประ

พฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรม ไม่ยอมทำเรื่องที่เป็นความเสื่อม ทั้งในเรื่องการงาน ครอบครัว และการทำหน้าที่กัลยาณมิตรจนหมู่ญาติทั้งหลายถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องมิปฏิบัติปัญญาที่จะแยกแยะออกได้ว่าสิ่งใดถูกผิดสิ่งใดชั่วดีสิ่งใดควรไม่ควร และเต็มเปี่ยมไปด้วยหิริโอตตปัสคือความละอายบาป กลัวบาป ไม่ยอมกระทำความชั่ว

⁴⁵ อดทนต่อถ้อยคำล่วงเกินของผู้อื่นได้ "ประเสริฐยิ่ง", วจนกขโม = อดทนต่อถ้อยคำล่วงเกิน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.buddha-dhamma.com> [๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑].

⁴⁶ ยูภาติ ปณธราช, “การพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรูมมหาวิทยาลัยราชภัฏ”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๖.

แม้มีโอกาส หรือในที่ลับตาคน กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนช้างตวงวัดที่มีมาตรฐานคงเส้นคงวา ไม่มีนอก ไม่มีใน ไม่มีเบื้องหน้า ไม่มีเบื้องหลัง

คุณสมบัติทั้ง ๗ ประการ นี้ หากมีอยู่ในบุคคลใด ย่อมทำให้ผู้นั้นเป็นผู้ทรงคุณประโยชน์อันใหญ่แก่ ชาวโลก เป็นคนศักดิ์สิทธิ์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำให้คนทั้งโลกรู้สึกเย็นใจ แม้อยู่ท่ามกลางแสงแดดอัน แดดกล้า ทำให้เห็นความสว่างได้ทั้ง ๆ หลับตา ผู้ที่จะสามารถทรงคุณสมบัติเหล่านี้ได้จำเป็นต้องมีคุณธรรมพื้นฐาน ๓ ประการคือมีปัญญา มีความกรุณา และมีความบริสุทธิ์ รองรับอยู่ การจะได้ปัญญา กรุณา และบริสุทธิ์อย่างครบถ้วน นอกจากจะต้องศึกษาธรรมะให้แตกฉานแล้ว ยังจะต้องหมั่นทำทาน รักษาศีล และฝึกสมาธิภาวนาเป็นประจำ ไม่ยอมว่างเว้นแม้จะมีภารกิจหนักหนาเหนียวอ่อนเพียงใดก็ตาม ทำอย่างนี้ได้จึงจะสมกับเป็น "กัลยาณมิตรผู้นำสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่โลก" อย่างแท้จริง

๒.๑.๗ แนวทางการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตร

แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรนั้น เป็นข้อปฏิบัติที่สร้างผลสำคัญที่แสดงต่อบุคคลรอบครัว ชุมชน และ สังคม เพราะเหตุว่าบุคคลหากได้กระทำหน้าที่ของความเป็นมิตรหรือกัลยาณมิตรต่อกันแล้วความสันติสุขจะพึงบังเกิดขึ้น และการปฏิบัติตนก็มีส่วนสืบเนื่องกับคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ดังนี้

๒.๑.๗.๑ ปิโย หมายถึง น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย^{๔๘} คือ การปฏิบัติให้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้ที่เข้ามาหา หรือผู้ที่เราคบอยากให้เราคบเราอีกต่อไป จะทำอะไร กิริยามารยาท การแต่งกายการพูดจา ก็ดูเรียบร้อยดีงาม ทุกอย่าง ใครเห็นก็ปรารถนาที่จะเข้าไปคบหาด้วย เพราะว่าเป็นบุคคลที่ประพฤติ ตัวน่ารัก

๒.๑.๗.๒ ครุ หมายถึง น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย^{๔๙} คือ การปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติสมแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งของมิตร หรือบุคคลรอบข้าง เมื่อเข้าใกล้แล้วรู้สึกปลอดภัย การประพฤติตัวน่าเคารพหรือเป็นผู้หนักแน่นนี้ จะทำให้มิตรรู้สึกได้ว่า เรานั้นสามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยต่อไปได้ เพราะการประพฤติตัวเป็นผู้ใหญ่พอที่จะพึ่งพาอาศัยได้ต่อไป

๒.๑.๗.๓ ภาวนีโย หมายถึง น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ^{๕๐} คือ การประพฤติตนเป็นผู้ที่มีความรู้จริง มีปัญญาความรู้อย่างแท้จริง และเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ ๆ เป็นที่ยกย่องและสมควรเอาอย่าง สิ่งใดที่มิตรไม่ชอบก็ละ การกระทำ การพูด การคิดสิ่งนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงการบาดหมางใจกัน

^{๔๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส อาร์ พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๔.

^{๔๙} อ่างแล้ว.

^{๕๐} อ่างแล้ว.

๒.๑.๗.๔ วตฺตา จ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี⁵¹ คือ การประพฤติตนเป็นผู้ที่รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำตักเตือนมิตร เป็นที่ปรึกษาที่ดีในยามที่มีมิตรนั้นหลงผิด หรือไม่รู้จริงเพราะคนเรานั้นย่อมมีเวลาที่จะทำผิดพลาดด้วยกันทั้งนั้น จะมากจะน้อยนั้นก็แล้วแต่ว่าสติของใครนั้นจะสมบูรณ์มากกว่า ดังนั้น เมื่อมิตรทำผิดพลาด เราต้องพร้อมที่จะให้อภัยกัน ด้วยการพูดจาอย่างมีเหตุมีผล และให้กำลังใจเพื่อจะได้ต่อสู้กับอุปสรรคที่เข้ามาได้

๒.๑.๗.๕ วจนฺทโม หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเสนอ และ วิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว⁵² หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ คือประพฤติตนเป็นผู้ที่พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาจากมิตร มิตรมีความทุกข์อะไรก็พร้อมที่จะรับฟังและให้การช่วยเหลือ ตามความสามารถ แม้จะมีเรื่องรบกวนจิตใจบ้าง ถึงบางครั้งจะโดนพูดจาล่วงเกินบ้าง หรือถูกวิพากษ์วิจารณ์อะไรต่าง ๆ ก็สามารถอดทนฟังได้ ไม่เบื่อง่าย ไม่เสียอารมณ์ พร้อมที่จะให้คำปรึกษาและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดเวลา

๒.๑.๗.๖ คมฺภีรญฺจ กถิ กตฺตา หมายถึง แกล้งเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป⁵³ หมายถึง เป็นผู้ที่กำลังชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่เรารู้แต่มิตรไม่รู้พร้อมที่จะแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ แนวคิด ที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือมิตรที่ประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้อง ให้ดำเนินทางไปอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

๒.๑.๗.๗ โน จฏฺฐาเน นิโยชเย หมายถึง ไม่ชักนำไปในฐาน คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักนำไปในทางเสื่อมเสีย⁵⁴ หมายถึง ไม่ชักชวนมิตรไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง สิ่งที่ดีงามนั้น ๆ ไม่ยอมรับ เพราะจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ตนเองและแก่ส่วนรวมได้ มิตรที่ดีจะต้องแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน หรือต่อบุคคลโดยส่วนรวม

ดังนั้น ผู้ที่ต้องการให้มิตรที่คบหาสมาคมตนได้รู้สึกถึงความภาคภูมิใจว่าได้เข้ามาพบกับมิตรที่ดีหรือกัลยาณมิตรนั้น แท้ที่จริงก็เพื่อทำให้ตนเองนั้นเป็นที่น่าพอใจของมิตร จะต้องประพฤติตนตามหลักของกัลยาณมิตรทั้ง ๗ ข้อ มองดูภายนอกแล้วเป็นคนที่น่าเข้าไปคบหา และเมื่อเข้าไปคบหาแล้ว ก็ยังทำให้พบแต่ความสุขทั้งกลางวันและกลางคืน ฉะนั้นการฝึกตนเพื่อให้มีคุณสมบัติครบตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ หรือสร้างสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นอยู่แล้วให้มันคงยิ่งขึ้นไป และผู้ศึกษาวิจัยขอเสนอหลักในการสื่อสาร หรือการสอนแก่มิตร เพื่อส่งเสริมความเป็นกัลยาณมิตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการนำ พุทธวิธีในการสอนของพระผู้มีพระภาค มาเป็นแนวทางในการสอน ดังนี้

⁵¹ อ้างแล้ว.

⁵² อ้างแล้ว.

⁵³ อ้างแล้ว.

⁵⁴ อ้างแล้ว.

๑) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยาก หรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นชัด คือ อริยสัจ ซึ่งทรงเริ่มสอนจากความทุกข์ ความเดือดร้อนปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่โดยธรรมดา รู้เห็นประจักษ์กันอยู่ทุกคนแล้ว

๒) สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับขั้น และต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป อย่างที่เรียกว่า สอนเป็นอนุพุทธานุสสญาณ ตัวอย่างก็คือ อนุพุทธานุสสญาณ ไตรสิกขา พุทธโอวาท ๓ เป็นต้น

๓) ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ก็สอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง เช่น ทรงสอนพระนันทะที่คิดถึงคู่รักคนงาม ด้วยการทรงพาไปชม นางฟ้า นางอัปสรเทพธิดา ให้เห็นกับตา

๔) สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่กววน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่อง

๕) สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เรียกว่า สนิทาน

๖) สอนเท่าที่จำ เป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มากเหมือนอย่างพระพุทธเจ้า เมื่อประทับอยู่ในป่าประดู่ลายใกล้เมืองโกสัมพี ได้ทรงหยิบใบไม้ประดู่ลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์ แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบประดู่ลายในพระหัตถ์กับใบไม้ ไหนจะมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่าในปามากกว่าจึงตรัสว่า สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้แต่มิได้ทรงสอน เหมือนใบประดู่ลายในป่า ส่วนที่ทรงสั่งสอนน้อยเหมือนใบประดู่ลายในพระหัตถ์ และตรัสแสดงเหตุผลในการที่มิได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสรู้ เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์ มิใช่หลักการดำเนินชีวิตอันประเสริฐไม่ช่วยให้เกิดความรู้ถูกต้องที่จะนำไปสู่จุดหมาย คือ นิพพานได้

๗) สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาค่อยเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง อย่างพุทธพจน์ที่ว่า พระองค์ทรงมีพระเมตตา จึงตรัสพระวาจาตามหลัก ๖ ประการ คือ

(๑) คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-ไม่ตรัส

(๒) คำพูดที่จริง ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-ไม่ตรัส

(๓) คำพูดที่จริง ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-เลือกกาลตรัส

(๔) คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ถึงเป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-ไม่ตรัส

(๕) คำพูดที่จริง ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์, ถึงเป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-ไม่ตรัส

(๖) คำพูดที่จริง ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, เป็นที่รักที่พอใจของคนอื่น-เลือกกาลตรัส
ลักษณะของพระพุทธเจ้าในเรื่องนี้ คือ ทรงเป็นกาลวาที่สัจจวาที่ ภูตวาที่ อตถวาที่ ธรรมวาที่ วินยวาที่⁵⁵

⁵⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๓๓๓-๓๕.

๒.๑.๘ ประโยชน์ของการศึกษาหลักกัลยาณมิตร

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาหลักกัลยาณมิตรนั้น เป็นสิ่งที่ก่อคุณประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และส่วนรวม ดังที่ได้นำเสนอไปแล้วในข้างต้น และประโยชน์ที่ได้รับนั้นก็เกิดทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เช่นกัน สมกับชื่อหลักธรรมที่ว่า หลักกัลยาณมิตตา ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว สามารถสรุปได้ดังนี้

พระมหาสุเทพ สุธมฺมโน (เหลาทอง) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของกัลยาณมิตร ไว้ดังนี้ “หน้าที่ของกัลยาณมิตรมีมากมายหลายประการด้วยกัน เมื่อกัลยาณมิตรทำหน้าที่ต่อสังคมแล้ว สังคมจะได้รับประโยชน์จากกัลยาณมิตร คือ

๑) ทำให้ปัญหาของสังคมลดลงได้ เพราะปัญหาส่วนใหญ่มาจาก การขาดความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน การไม่เข้าใจกัน เกิดการขัดแย้ง นำไปสู่การทำลายล้างซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างสูญเสียด้วยกัน

๒) ช่วยทำให้สังคมพัฒนาได้เร็วขึ้น สามารถที่จะไปพัฒนาส่วนอื่น ๆ ที่สูงกว่านั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านสติปัญญา การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน การไม่เบียดเบียนกัน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนา ทำให้มีความเจริญ

๓) ทำให้สังคมมีความสุข⁵⁶

พระกิตติธัช ถาวรรณโม (ดีสารี) ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการเป็นกัลยาณมิตร ไว้ดังนี้ มิตรใดนั้นจะประเสริฐเท่ากับกัลยาณมิตรไม่มีอีกแล้ว เพราะว่ากัลยาณมิตรเป็นผู้ช่วยแนะนำ ชักจูงให้ทำความดี ทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา เป็นผู้คอยช่วยเหลือและติดตามคอยแนะนำให้เปลี่ยนจากทรัพย์ภายใน ให้เป็นอริยทรัพย์ที่จะนำไปยังภพใหม่ทุกภพทุกชาติ กัลยาณมิตรเป็นผู้ชี้แนะหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้กับเพื่อนกัลยาณมิตรให้เจริญรุ่งเรืองในชีวิตไปทุกภพทุกชาติ มิให้ตกต่ำไปอบายภูมิ อานิสงส์แห่งการเป็นกัลยาณมิตรย่อมมีแก่ผู้ที่ทำหน้าที่กัลยาณมิตรอย่างแน่นอน ดังนี้

- ๑) ย่อมได้เกิดในสถานที่รุ่งเรืองด้วยศีล สมบัติ ปัญญา
- ๒) ย่อมมีบุตรภรรยา ตลอดจนบริวารชนที่ตั้งอยู่ในโอวาท
- ๓) ย่อมเป็นผู้มีเสน่ห์ เป็นที่รักนับถือของมหาชน
- ๔) ย่อมเป็นผู้ที่มีความทรงจำดี ปฏิภาณว่องไวและปัญญาดี
- ๕) ย่อมมีอาชีพและกิจการเป็นหลักฐานมั่นคงตลอดไป
- ๖) ย่อมปลอดภัยจากอัคคีภัย โจรภัย อุทกภัย ราชภัย และศัตรูหมู่พาลทั้งหลาย
- ๗) ย่อมเป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง สมส่วน สง่างาม มีอำนาจมาก
- ๘) ย่อมมีจิตใจมั่นคง เข้มแข็ง อดทน มีเหตุผล ไม่หวั่นไหวในโลกธรรม

⁵⁶ พระมหาสุเทพ สุธมฺมโน (เหลาทอง), “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๙.

- ๙) ย่อมไปบังเกิดในสวรรค์ เมื่อยังไม่หมดกิเลส
 ๑๐) ได้ดวงตาเห็นธรรม บรรลุผลนิพพานโดยง่าย⁵⁷

สรุปได้ว่า กัลยาณมิตร มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของปุถุชนโดยทั่วไป จึงจะมีลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ในการที่จะก่อให้เกิดซึ่งสันติภาพได้นั้น ผู้ที่พร้อมจะปฏิบัติหน้าที่กัลยาณมิตร จำต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมให้มีความดีพร้อมตามแนวทางที่กล่าวแล้ว แล้วจึงปฏิบัติหน้าที่ของกัลยาณมิตรต่อกันและกันเป็นการทวีจำนวนผู้ปฏิบัติหน้าที่กัลยาณมิตรให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นไป การเป็นกัลยาณมิตรต่อกันนั้นหากมุ่งช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางที่ดีงาม ย่อมทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้าต่อกัน พบกับความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งทางโลก และทางธรรม

๒.๒ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ

ก่อนการนำเสนอถึงหลักสูตรครูสมาธิในอันดับแรกขอกล่าวถึง สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร และจะเสนอไปตามลำดับ ดังนี้

๒.๒.๑ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นสาขาหนึ่งจาก ๒๔๔ สาขา (ข้อมูลเมื่อ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑) ของ สถาบันพลังจิตตานุภาพ ประธานผู้ก่อตั้งคือ พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิริธโร) เจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล เกาญญานนทวิหาร ซอยบุญวิถี ๒๐ ถนนสุขุมวิท ๑๐๑ แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร สำนักงานใหญ่สถาบันพลังจิตตานุภาพ ตั้งอยู่ที่ วัดธรรมมงคล เกาญญานนทวิหาร เป็นสถาบันที่มีหน้าที่สอนหลักสูตรครูสมาธิให้แก่ บุคคลทั่วไป ทำการสอนเกี่ยวกับสมาธิเบื้องต้น จนถึงสมาธิขั้นสูงที่ พระธรรมมงคลญาณ ได้เล่าเรียนศึกษามาจาก พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และ พระอาจารย์กรม จิรปัญญา รวมถึงประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติสมาธิของ พระธรรมมงคลญาณเองกว่า ๖๐ ปี ผู้เรียนจะได้เข้าใจการทำสมาธิ และยังสามารถเป็นครูสอนสมาธิให้แก่บุคคลอื่นได้โดยถูกต้อง⁵⁸

๒.๒.๒ หลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ

เขียนโดย พระธรรมมงคลญาณ (อาจารย์วิริยงค์ สิริธโร) ได้สร้างหลักสูตรครูสมาธิขึ้นมา

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ และได้เปิดสอนเป็นครั้งแรก ณ สถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดธรรมมงคล กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ มีจุดประสงค์เพื่อการเผยแผ่การ

⁵⁷ พระกิตติธัช ถาวรรณโม (ดีสารี), “ศึกษาหลักธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในกัลยาณมิตรสูตร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒๙.

⁵⁸ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, “วัดธรรมมงคลเกาญญานนทวิหาร”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/> [๔ ธันวาคม ๒๕๖๑].

ปฏิบัติสมาธิ วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพลังจิต แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ โดยท่านคำนึงว่า “ชาวโลกได้พัฒนาก้าวไปไกลถึงยุคโลกาภิวัตน์ เขาได้ลงทุนสร้างวัตถุต่าง ๆ ทั้งแหล่งบันเทิงเริงรมย์ ทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสบายทั้งหลายทั้งที่อยู่อาศัย รถยนต์ เรือยนต์ เครื่องบิน ยานอวกาศ สามารถย่อระยะทางไกลให้ใกล้ ไปมาได้ง่าย ทั้งโทรศัพท์ โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และอีเมล ก็ย่อระยะการติดต่อ สื่อสารกันได้อย่างสบาย ทั้งหมดเป็นเงิน เป็นหมื่นล้านแสนล้าน เขาก็ยังลงทุนกันได้ แล้วทำไมเราจะลงทุนสร้างนครธรรมให้ทันสมัยด้วยไฮเทคต่าง ๆ เพื่อย่นระยะ การศึกษาและปฏิบัติธรรมะบ้างมิได้หรือ” ด้วยเหตุนี้ท่านจึงได้สร้างนครธรรม และเปิดสอนสมาธิ ให้กับประชาชนเพื่อย่นระยะการศึกษาและปฏิบัติธรรมโดยสร้างเป็น สถาบันพลังจิตตานุภาพ จัดทำ หลักสูตรครูสมาธิขึ้น เพื่อสอนสมาธิเป็นระยะเวลา ๖ เดือน หลักสูตรครูสมาธิเป็นหลักสูตร ที่สอน สมาธิให้กับประชาชนทั่วไป สามารถที่จะนำไปถ่ายทอดโดยเป็นครูสอนสมาธิได้ตามหลักการของ พระ ธรรมมงคลญาณ

๒.๒.๓ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัด สกลนคร

๒.๒.๓.๑ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ หมายถึง บุคคลทั่วไปอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี แต่ ถ้าหากอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีก็ต้องไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี และจะต้องได้รับการสัมภาษณ์เพื่อประกอบการ พิจารณาในการอนุมัติเป็นพิเศษ และไม่เกิน ๖๐ ปี หากเกิน ๖๐ ปีจะต้องได้รับการสัมภาษณ์เพื่อ ประกอบการพิจารณาอนุมัติเป็นราย ๆ ไปเช่นกัน มีวุฒิการศึกษาชั้นมัธยม ๓ ขึ้นไป มีสุขภาพดี แข็งแรง มีความอดทน และมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ไม่เป็นผู้มีสติฟั่นเฟือน และต้องปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับ โดยเคร่งครัด

๒.๒.๓.๒ รายละเอียดการศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

๑) การเรียนตามหลักสูตรของสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาต่าง ๆ แบ่งออกเป็น ๒ ภาค ตามความเหมาะสมของสาขาของสถาบันพลังจิตตานุภาพ คือ

ก. ภาคปกติทำการเรียนวันจันทร์-ศุกร์วันละ ๒ ชั่วโมง เวลา ๑๘.๐๐ - ๒๐.๓๐ น. ทำการเรียน ๑๐๐ วัน คิดเป็น ๕ วันต่อสัปดาห์ หรือ ๒๐๐ ชั่วโมงต่อหลักสูตร

ข. ภาคพิเศษเรียนวันเสาร์ - วันอาทิตย์ วันละ ๖ ชั่วโมง เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. ทำการเรียนประมาณ ๒๐ สัปดาห์ ๆ ละ ๑๐ ชั่วโมง หรือ ๒๐๐ ชั่วโมงต่อหลักสูตร และ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ทำการเรียนในภาคพิเศษนี้

๒) ทั้ง ๒ ภาคมีรายละเอียดการศึกษาลดหลักสูตร ดังนี้ (๑) วันปฐมนิเทศ ๑ วัน (๒) หัวข้อบรรยาย ๙๖ หัวข้อ (๓) กิจกรรมสัมพันธ์ ๒ วัน (๔) วันปัจฉินิเทศ ๑ วัน รวม ๑๐๐ วัน

๓) ในแต่ละหัวข้อการเรียนมีการปฏิบัติ ดังนี้ (๑) ฟังบรรยายอาจารย์ ๓๐ นาที (๒) ฟังเทศน์คำสอนของพระอาจารย์หลวงพ่อวิริย สิริธโร ๔๕ นาที (๓) เติมน้ำมัน ๓๐ นาที (๔) นั่งสมาธิ ๓๐ นาที

๔) มอบหมายการปฏิบัติสมาธิโดยให้นักศึกษาไปปฏิบัติที่บ้านพักอย่างน้อยวันละ ๑ ครั้ง คือ เติมน้ำมัน ๓๐ นาที และนั่งสมาธิ ๓๐ นาที บันทึกเวลาปฏิบัติลงในแบบที่กำหนดแล้วนำส่ง

สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ ตอนสั้นเดือน และสามารถนำเวลาการปฏิบัติไปชดเชยเมื่อการเรียนไม่ครบ ๒๐๐ ชั่วโมงตามหลักสูตรจึงจะมีสิทธิในการสอบ

๕) นักศึกษาเมื่อเรียนครบ ๒๐๐ ชั่วโมง (จบหลักสูตรครูสมาธิ) ต้องทำการสอบภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ (การเดินจงกรม และการนั่งสมาธิที่ถูกต้อง)

๖) เข้ารับการสอบภาคสนามในบริเวณป่าไม้ และภูเขา ที่ดอยอินทนนท์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ เป็นเวลา ๓ วัน ถือว่าครบตามหลักสูตรและมีสิทธิเข้ารับใบประกาศนียบัตร

๗) กำหนดวันรับประกาศนียบัตรจบการศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

๘) ในรอบ ๑ ปี ทำการเปิดการศึกษา ๒ รุ่น ประมาณเดือน กุมภาพันธ์ และ สิงหาคม⁵⁹

๒.๒.๔ จุดมุ่งหมายและความสำคัญของหลักสูตรครูสมาธิ

การเรียนหลักสูตรครูสมาธิ มีจุดประสงค์ให้นักศึกษาที่มาศึกษาได้รู้และเข้าใจว่า การทำสมาธิเพื่อจุดประสงค์ คือ การสร้าง “พลังจิต” โดยโครงสร้างของหลักสูตร “เน้นให้นักศึกษาได้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป... เริ่มจากขั้นพื้นฐาน...ไปจนถึงขั้นสูง เช่น ฌาน ญาณ และ วิปัสสนา เพื่อให้เกิดความชำนาญ และความต่อเนื่องในการปฏิบัติ นักศึกษาควรเดินจงกรมและทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอเมื่ออยู่ที่บ้านนักศึกษาคควรจดบันทึกระยะเวลาการเดินจงกรม และการทำสมาธิเพื่อมาส่งเป็นการบ้านในทุก ๆ เดือน”⁶⁰

การเรียนสมาธิ จะได้ประโยชน์แก่ตนเองและบุคคลอื่น เพราะว่าขณะที่ศึกษาจะเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยมีพระธรรมมงคลญาณ จะเป็นผู้นำการศึกษาทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติสมาธิ (ถ่ายทอดเสียงจากแผ่น CD บันทึกเสียง) โดยมีอาจารย์ผู้บรรยายให้การบรรยายก่อนเป็นเวลา ๓๐ นาที และช่วยให้คำแนะนำปรับประคองจิตนักศึกษาโดยร่วมกับคณะพี่เลี้ยงให้นักศึกษาปฏิบัติให้ถูกต้องและเข้าสู่ความสงบและเป็นสมาธิตามลำดับในเวลาอันไม่นานนัก

๒.๒.๕ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

การศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์ วิริยงค์ สิริธโร) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติไว้เป็นหลักสูตรอย่างมีระบบ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นอกจากการศึกษา และปฏิบัติสมาธิ พระธรรมมงคลญาณ ยังได้นำหลักกัลยาณมิตรธรรม มาประยุกต์ใช้แก่คณะผู้บริหารของสถาบันพลังจิตตานุภาพ คณะอาจารย์ผู้บรรยาย เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทั่วไปและคณะพี่เลี้ยง และในกลุ่มของคณะนักศึกษาที่กำลังทำการศึกษา ที่ได้ดำเนินการสังเกตและสามารถพบได้โดยทั่วไปดังนี้

⁵⁹ สถาบันพลังจิตตานุภาพ, บันทึกความเข้าใจ เรื่อง คุณสมบัติและระเบียบปฏิบัติของหลักสูตรครูสมาธิ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพลังจิตตานุภาพ, ๒๕๔๒). (อัดสำเนา).

⁶⁰ พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิริธโร), คู่มือนักศึกษาสถาบันพลังจิตตานุภาพ หลักสูตรครูสมาธิ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดธรรมมงคล, ๒๕๕๗), หน้า ๙.

๒.๒.๕.๑ ปิโย หมายถึง น่ารัก คือ การศึกษาในหลักสูตรครุสมานี เจ้าหน้าที่ทุกคนทุกหน้าที่ ตั้งแต่ ผู้บริหาร คณะอาจารย์ เจ้าหน้าที่และคณะพี่เลี้ยง และคณะนักศึกษา ล้วนมีการประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความเข้าใจ สร้างความรู้สึกรักสนิทสนมเป็นกันเอง มีกิริยา มารยาท การแต่งกาย การพูดจา ดูเรียบร้อยดีงาม มีความเอื้ออาทรและแนะนำหลักการปฏิบัติด้วยความโอบอ้อมอารีให้การดูแลกัน อำนวยความสะดวกทั้งด้านอาหาร เครื่องดื่ม ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ เป็นต้น ตั้งแต่เริ่มการเรียน จนหมดเวลาการเรียนในแต่ละวัน ก่อนกลับภูมิลำเนาเหล่าพี่เลี้ยงก็จะมายืนตั้งแถวระหว่างทางเดินออกประตูสถาบัน และกล่าวคำว่า “อนุโมทนาบุญด้วยนะค่ะ แล้วมาสะสมบุญกันใหม่นะค่ะ” ซึ่งคำกล่าวเพียงเล็กน้อยทำให้เกิดความประทับใจ และสามารถส่งต่อความรู้สึกล้นสู่นักศึกษาที่กำลังศึกษานามาเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อนักศึกษารุ่นน้องต่อไปในฐานะความเป็นพี่เลี้ยง

๒.๒.๕.๒ ครู หมายถึง นำเคารพ คือ ในการศึกษาหลักสูตรครุสมานี การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ทุกส่วน จะประพฤติสมแก่ฐานะตามหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจและ

จะทำหน้าที่อย่างเต็มกำลัง ตั้งแต่หน้าที่ผู้บริหารสถาบันพลังจิตตานุภาพ จะดูแลความเรียบร้อยโดยทั่วไป คณะอาจารย์ผู้บรรยายจะเตรียมการบรรยายอย่างมีประสิทธิภาพดังกล่าวไว้ว่า “คณาจารย์ผู้สอน เป็นผู้ได้รับการอบรมจนมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาหลักสูตรครุสมานี และได้รับการคัดเลือกมาเพื่อให้คนรู้แก่นักศึกษา”⁶¹ รวมถึงคณะเจ้าหน้าที่ เช่น เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์และเครื่องเสียงจะเตรียมความพร้อมความเรียบร้อย ฝ่ายพิธีกรจะเตรียมการปฏิบัติหน้าที่ในรอบวันของตน ฝ่ายทะเบียนจะเตรียมการด้านหลักฐานเพื่อการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา ฝ่ายจัดเตรียมสถานที่ที่จะจัดการจัดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาดของสถานที่ทั่วไป ฝ่ายอาหารจะเตรียมจัดซื้อเสบียง ประกอบอาหาร จัดเตรียมอาหารด้วยความเรียบร้อย และจัดล้างอุปกรณ์เมื่อแล้วเสร็จ จาการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนโดยไม่มีสิ่งตอบแทนใด ๆ จึงเกิดความผูกพันอันเป็นพี่เป็นน้องเป็นเพื่อนกันอย่างลึกซึ้ง และสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้อย่างสนิทใจ

๒.๒.๕.๓ ภาวนีโย หมายถึง นำเจริญใจ คือ ประพฤติตนเป็นผู้ที่มีความรู้จริง มีปัญญาความรู้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุที่เป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ๆ เป็นที่ยกย่องและสมควรเอาอย่าง ทุกคนพยายามปฏิบัติตนโดยพิจารณาว่าโดยส่วนรวมไม่พึงประสงค์สิ่งใดก็พยายามหลีกเลี่ยงทั้ง การกระทำ การพูด การคิด เพื่อหลีกเลี่ยงการขัดแย้งต่อกัน เมื่อต่างพยายามที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจึงบังเกิดเป็นสิ่งที่น่าเจริญใจในสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕

๒.๒.๕.๔ วัตตะ จะ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล คือ การประพฤติตนของทุกคนในสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ เป็นผู้รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี ตามฐานะของตนตามภูมิรู้ที่ได้ผ่านประสบการณ์จากการศึกษาและปฏิบัติมา เมื่อบางบุคคลต้องการคำปรึกษาในการปฏิบัติทั้งการศึกษา และการปฏิบัติตนทั่วไปในสังคม หรือในยามที่บุคคลปฏิบัติตนไม่ถูกต้องทั้งอาจด้วยความตั้งใจและไม่ตั้งใจ หรือบางบุคคลอาจไม่

⁶¹ เรื่องเดียวกัน หน้า ๙

รู้ไม่ทราบในการปฏิบัติก็จะได้รับคำแนะนำที่เหมาะสม ถูกต้อง และที่สุดนั้นเมื่อบุคคลอาจผิดพลาด อาจปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง พร้อมทั้งจะให้ภัยต่อกันด้วยการพูดจาอย่างมีเหตุผล และให้กำลังใจ เพื่อจะได้ต่อสู้กับอุปสรรคในการพัฒนาตน ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติหน้าที่ที่พี่เลี้ยงในการคอยดูแลให้ การคำแนะนำนักเรียนรุ่นน้อง ด้วยความเข้าใจต่อการปฏิบัติตนในทุกเรื่องซึ่งสามารถช่วยแนะนำ การปฏิบัติเป็นอย่างดี

๒.๒.๕.๕ วณักขโม หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ คือ การประพฤติดนที่พร้อมที่จะรับ ฟังคำปรึกษาจากนักศึกษา ในเรื่องของความทุกข์ ทั้งเรื่องการศึกษา และเรื่องส่วนตัว พร้อมทั้งจะรับ ฟังและให้การช่วยเหลือตามความสามารถอันที่ฟังกระทำได้ แม้บางครั้งจะเป็นเรื่องรบกวนจิตใจ ถึง บางครั้งอาจถูกพูดจาล่วงเกินบ้าง หรือถูกวิพากษ์วิจารณ์อะไรต่าง ๆ สามารถอดทนฟังได้ ไม่เสีย อารมณ์ พร้อมทั้งจะให้คำปรึกษาและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดเวลา ของคณะพี่เลี้ยงตั้งระบุถึง หน้าที่ไว้ว่า “นักศึกษารุสสมาธิรุ่นพี่จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้คำปรึกษา แนะนำ และคอยช่วยเหลือ กิจกรรมต่าง ๆ ไปจนกว่านักศึกษารุ่นปัจจุบัน...อาสาสมัครเข้ามาดำเนินการต่าง ๆ แทนรุ่นพี่”⁶² รวมถึงเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายและหากเรื่องที่รุนแรงก็จะนำเรื่องนั้นเข้าสู่ประชุมเพื่อร่วมกันทราบปัญหา และแก้ปัญหาาร่วมกัน สำหรับในการเข้าศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ของนักศึกษา จะมีการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อปฏิบัติงานอันเป็นสาธารณประโยชน์แก่สถาบัน แก้ววัดซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของสถาบัน ซึ่งเป็นปกติ ของการอยู่ร่วมกันของบุคคลหมู่มากร่วมมีการโต้แย้งบ้างแต่สุดท้าย ผลก็ออกมาในทางที่เป็น ประโยชน์แก่ทุกฝ่ายเพราะทุกคนล้วนตระหนักดีว่า การปฏิบัติงานทุกหน้าที่เป็นการส่งเสริมความดี ให้แก่ตนเอง เป็นการพัฒนาตนเอง

๒.๒.๕.๖ คัมภีร์ัญจะ กะถัง กัตตา หมายถึง แกล้งเรื่องล้าลึกได้ โดยเป็นผู้ที่กล่าว ชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่เรารู้แต่บางบุคคลไม่รู้จึงพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ แนวคิด ที่เอื้อ ประโยชน์ต่อกันและกัน โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาทางทฤษฎี และปฏิบัติ ที่บางบุคคลอาจไม่เข้าใจใน เรื่องที่ศึกษามาซึ่งอาจเป็นเรื่องที่ต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม เช่น ฌาน ญาณ วิปัสสนา เป็นต้น จึง นำมาขอคำแนะนำต่อคณะพี่เลี้ยง ต่อคณะอาจารย์ หรือต่อคณะผู้บริหารเพื่อความเข้าใจ ซึ่งพร้อมให้ คำแนะนำและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ตลอดเวลา หรือบางครั้งอาจเป็นที่เกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนาที่พร้อมที่จะให้คำอธิบายที่ถูกต้องต่อกันโดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องไร้สาระ หรือไม่มี ประโยชน์

๒.๒.๕.๗ โน จัญฐาเน นิโยชเย หมายถึง ไม่ชักโน้ตฐาน หรือในทางที่เสื่อมเสีย หรือ ผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ตนเอง ครอบครัว และแก่ส่วนรวม จากการ เฝ้าสา่งเกิดโดยทั่วไป หรือการเข้ามาขอรับคำปรึกษา หรือจากเหตุการณ์ขัดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้นในกลุ่ม ของนักศึกษาก็ดี หากพบเห็น ทราบหรือรับรู้ ทุกคนตั้งแต่ผู้บริหาร คณะอาจารย์ เจ้าหน้าที่และคณะ พี่เลี้ยงจะเข้าพูดคุยเพื่อแนะนำการปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อกัน หรือต่อบุคคลโดย ส่วนรวม

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิตามที่กล่าวแล้ว นั้นสอดคล้องหลักการสร้างความเป็นมิตร การสร้างมนุษยสัมพันธ์ สรุปได้ดังนี้

๑) สร้างความเป็นกันเอง ถ้าหากเราเป็นกันเองกับบุคคลอื่น เขาก็จะมีความรู้สึกเป็นกันเองด้วย และจะอยู่ร่วมกัน ทำงานด้วยกันด้วยความสบายใจ เพราะเขาจะมีทัศนคติ (Attitude) ที่ดีต่อเราและมีความมั่นใจที่จะพูดคุย ขอร้อง หรือขอความช่วยเหลือจากเรา

๒) พุดจาด้วยความสุภาพอ่อนโยน การพุดจาสุภาพอ่อนโยนจะทำให้ผู้อื่นสบายใจ คำพูดที่ควรใช้ได้แก่คำว่า “กรุณา...ได้โปรด... ขอขอบคุณ...เสียใจ...นอกจากนี้ยังควรใช้คำตำหนิอย่างสุภาพ เช่น “ใคร ๆ ก็อาจจะทำผิดแบบนี้” หรือ “ผมก็เคยทำผิดแบบนี้เหมือนกัน”

๓) แสดงความร่าเริงแจ่มใส มีชีวิตชีวา การที่เราแสดงความร่าเริงแจ่มใสทำให้คนที่อยู่ใกล้ หรือคนที่พบเห็นเกิดความสบายใจ เราจึงเป็นคนที่มีเสน่ห์ การแสดงความร่าเริง แจ่มใสทำได้ดังนี้ (๑) ยิ้มเมื่อพบปะกับผู้อื่น หรือหัวเราะเมื่อมีเรื่องแปลกๆ ขำขัน (๒) ร้องเพลงหรือฮัมเพลงเบาๆ ขณะทำงาน (๓) มีอารมณ์ขัน มองเรื่องใหญ่เป็นเรื่องเล็ก บางครั้งก็เล่าเรื่องขำขัน (๔) แสดงความยินดีจะทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ทำหน้าบึ้งตึง หรือบ่นจนน่ารำคาญ (๕) พร้อมที่จะยอมรับปัญหา และแก้ปัญหาอย่างอารมณ์เย็น (๖) มองโลกในแง่ดี ไม่วิพากษ์วิจารณ์คนอื่นในแง่ลบ และไม่ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น

๔) ไม่เอาเปรียบผู้ที่อยู่ด้วยกันจนเกินไป การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต้องไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน รู้จักรับ และให้อัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน เช่น การร่วมรับประทานอาหาร

๕) แสดงน้ำใจด้วยการให้ความช่วยเหลือกันโดยไม่ต้องขอร้อง ดูแลเอาใจใส่ยามเพื่อนเจ็บไข้ได้ป่วย

๖) เป็นที่ปรับทุกข์ของเพื่อนได้ คือ จะต้องเป็นที่ไว้วางใจ และเก็บความลับแสดงความเห็นใจไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามหรือเยาะเย้ยความผิดพลาดของเพื่อน

๗) เมื่อทำผิดต้องยอมรับผิด และพร้อมที่จะแก้ไข มีความอดทนต่อความบกพร่องของเพื่อนบางอย่าง เช่น อยู่กับเพื่อนที่ขี้บ่น

๘) แสดงความจริงใจต่อกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนหรือเป็นเรื่องส่วนตัวก็ต้องเปิดเผยและไว้วางใจที่จะเล่าให้ฟัง และเมื่ออีกฝ่ายรับฟังจะต้องเห็นใจอย่างจริงใจ และเก็บความลับของเพื่อนเอาไว้⁶³

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระทวีป กัลยาณธมโม (เล็กบัณฑิต) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักกัลยาณธรรมสำหรับการดำรงชีวิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า กัลยาณธรรมหมายถึง ธรรมอันดีอันงามและเป็นหลักปฏิบัติของกัลยาณบุคคล ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นธรรม

⁶³ พระสมชัย อนุตตโร (ดาวศรี), “หลักมนุษยสัมพันธ์เชิงพุทธตามแนวของหลักธรรมเรื่องทิศหกในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๖.

ที่แสดงคุณค่าของบุคคลที่แสดงออกมาทางกาย วาจา ใจที่ดี มีความสุจริต มีความเมตตา กรุณา และความประพฤติในสิ่งเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม การปฏิบัติตนของกัลยาณบุคคณัั้น ประกอบด้วย การปฏิบัติใน ๓ ชั้น ได้แก่ ๑) การปฏิบัติขั้นต้น คือ การรักษาศีล ๒) การปฏิบัติชั้นกลาง คือ การบำเพ็ญจิตให้สงบ และ ๓) การปฏิบัติขั้นสูงสุด คือ การปฏิบัติขั้นวิปัสสนากรรมฐานเพื่อทำลายกองทุกข์ทั้งมวล

หลักธรรมสำหรับดำรงชีวิตของผู้ที่มีกัลยาณธรรมนั้น พบว่า หลักธรรมเหล่านี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญใน ๒ ส่วน คือ ๑) หลักธรรมในการครองตน เช่น ไตรสิกขา อริยสัจ ๔ เบญจศีล-เบญจธรรม และหลักสัปปริสธรรม ๗ ซึ่งเป็นหลักธรรมในการพัฒนากาย วาจา ใจ ของกัลยาณบุคคณัั้น และ ๒) หลักธรรมในการพัฒนาสังคมของกัลยาณบุคคณัั้น ได้แก่ ขันติ-โสรัจจะ สังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ อปรีหานิยธรรม ๗ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้กัลยาณบุคคณัั้นมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม⁶⁴

พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตรที่พระพุทธเจ้าตรัสมุ่งหมายเอาคุณธรรมความดีของบุคคลที่เป็นมิตรแท้ ชักชวนหรือแนะนำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ เกื้อกูลแก่บุคคลอื่น และความเป็นกัลยาณมิตรของสิ่งแวดล้อม คือ ที่อยู่อาศัย แผ่นดิน ต้นไม้ แม่น้ำ เป็นต้น เพื่อบำเพ็ญสมณธรรม ลักษณะของกัลยาณมิตรในพระไตรปิฎกพบว่า เป็นลักษณะของบุคคลที่ประกอบด้วย คุณธรรม มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีทั้งกัลยาณมิตร ที่เป็นระดับโลกียะ มีคุณธรรมที่พร้อมจะเป็นที่พึ่ง ให้กับตนเอง และผู้อื่น พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้อื่นได้ ส่วนกัลยาณมิตรในระดับโลกุตระนั้น เป็นกัลยาณมิตรในระดับสูงสุดมีพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ซึ่งพร้อมที่จะนำพาสรรพสัตว์ให้ดำเนินตามทางอริยมรรคจนบรรลุคุณธรรมขั้นสูงพ้นจากทุกข์เข้าถึงนิพพานได้⁶⁵

เจ้าอธิการจักรกฤษณ์ กุลยาณโร (จำเรียมพร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทกัลยาณมิตรในการเจริญกรรมฐาน” สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๑) มิตร แบ่งได้เป็น ๒ นัย คือ (๑) นัยทางศาสนา หมายถึง คนที่มีไมตรีต่อกัน มีเยื่อใยดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ อาจเป็นผู้ใหญ่หรือผู้เสมอกันก็ได้ (๒) อีกนัยหนึ่งตามที่คนเข้าใจทั่วไป มิตร หมายถึง เพื่อน เกลอม ที่คบหากัน สนับสนุนหรืออยู่ใกล้ชิดกัน ความหมายทางศาสนา มิตรจะมีความลึกซึ้งเหนียวแน่น และมีธรรม คือเมตตามากกว่ามิตรที่เรียกว่าเพื่อนตามที่เข้าใจทั่วไป

⁶⁴ พระทวีป กุลยาณธมโม (เล็กบัณฑิต) “การศึกษาวิเคราะห์หลักกัลยาณธรรมสำหรับการดำรงชีวิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

⁶⁵ พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง), “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๙.

คุณสมบัติของกัลยาณมิตร คือ ลักษณะของบุคคลที่เรียกว่าเป็น สัตบุรุษ มีธรรมของ สัตบุรุษ เรียกว่า สัปปริสธรรม ๗ คุณธรรมของกัลยาณมิตร ประกอบด้วย พรหมวิหารธรรม โยนิโส มนสิการ สังคหัตถุธรรม และสัปปริสธรรม หลักธรรมที่สอดคล้องกับกัลยาณมิตรเพื่อยังผลให้เกิด ความสัมพันธ์ในสังคม ประกอบด้วย ขรวาสาธรรม ๔ ทิศ ๖ และกัลยาณมิตรธรรม ๗

สำหรับคุณลักษณะของกัลยาณมิตรในการเจริญกรรมฐาน คือ เป็นกัลยาณมิตรที่ดีตาม หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ที่มีคุณสมบัติที่ถึงพร้อม ๘ ประการ คือ (๑) ความเชื่อ (ศรัทธา) (๒) การ สำรวมกาย วาจา และใจ (๓) การฟัง (สุตะ) (๔) การเสียสละ (จาคะ) (๕) ความเพียร (วิริยะ) (๖) ความระลึกได้ (สติ) (๗) ความตั้งใจมั่น (สมาธิ) และ (๘) ความรอบรู้ (ปัญญา) และประกอบด้วย คุณค่า ๓ ประการ คือ เป็นนิมิตแห่งอริยมรรค ทำให้อริยมรรคบริบูรณ์ และเป็นทั้งหมดของ พรหมจรรย์

๒) กรรมฐาน คือ ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ วิธีฝึกอบรมจิตให้ มีสติรู้เท่าทันทุกอารมณ์ที่เกิดขึ้น กรรมฐานในพระพุทธศาสนามี ๒ ประเภท คือ สมถกรรมฐาน หมายถึง อุบายหรือวิธีการที่ทำให้จิตเกิดความสงบ และวิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง วิธีการที่สร้างให้ เกิดปัญญาหยั่งรู้ เห็นแจ้งในสัจธรรมทั้งปวง เป็นความรู้แจ้งเห็นจริงตามกฎของไตรลักษณ์

๓) ความสำคัญของกัลยาณมิตรมี ๕ ประการ คือ ๑) เป็นจุดเริ่มต้นสู่ชีวิตที่ดี ๒) เป็นผู้ ที่รู้ทาง ๓) เหมือนเข็มทิศของชีวิต ๔) มีธรรมเสมอหรือดีกว่าตน ๕) พาให้เกิดสัมมาทิฐิ มีความเป็น กัลยาณมิตรธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ คือ ๑) น่ารัก... ๗) ชู้ทาง ที่ถูกให้ ... สำหรับด้านการประยุกต์ใช้นั้นได้นำหลักกัลยาณมิตรธรรมในแต่ละข้อมาประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน^{๖๖}

พระมหาทองพูน สติสมปนโน (เสือเขียว) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา” ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า มิตรในทางพระพุทธศาสนามีความหมาย ๓ ประการ คือ

๑) ความหมายตามศัพท์ ได้แก่ มิตระ หมายถึง ผู้มีความเมตตา เพราะคำว่า มิตระ มีราก ศัพท์เดียวกันกับ เมตตา มีความรักใคร่ สนับสนุนกัน สุขหรือทุกข์ก็ไม่ต่างกัน คบกันด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์

๒) ความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจ มีหลายคำ คือ มิตร เกลอสหาย หมายถึง เพื่อน เกลอสหาย หรือสหาย ผู้ที่ทำอะไรถูกใจตน ผู้ที่คบกันนานเท่าใดก็ยิ่งมีความรักต่อกันไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ที่คบกัน โดยไม่เลือกชาติ ศาสนา เพศ หรือชั้นวรรณะ เป็นต้น

๓) ความหมายขยาย เป็นความหมายที่ไม่เกี่ยวข้องด้วยตัวบุคคล แต่ขยายไปถึงการ สื่อสารข้อมูล สิ่งแวดล้อม องค์กรความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น ที่คนจะต้องเกี่ยวข้อง ศึกษาเรียนรู้ใน ชีวิตประจำวัน ถ้าเลือกสื่อหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี จะทำให้ตนเองเสื่อมเสียได้ง่าย แต่ถ้าเลือกสิ่งที่ดีก็จะ ทำให้ชีวิตพัฒนาการไปในทางที่ดีได้

^{๖๖} เจ้าอธิการจักรกฤษณ์ กลยาณโร (จำเริญพร) “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทกัลยาณมิตรในการเจริญ กรรมฐาน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

มิตรมีความสำคัญต่อทุกคน ในทางพระพุทธศาสนาจึงตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพัง จำเป็นจะต้องมีการคบหาสมาคมกันเป็นมิตร เพื่อช่วยเหลือ การงานหรือปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ถ้าเลือกคบคนดีก็จะทำให้เรามีชีวิตที่พัฒนาไปในทางที่ดี มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ถ้าคบกับคนไม่ดีก็จะทำให้ชีวิตมีแต่ความตกต่ำเสียหาย ในด้านประเภท ของมิตร เมื่อกล่าวโดยสรุปแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) มิตรแท้ เป็นมิตรที่มีความจริงใจ เป็นมิตรที่ ควรคบหาสมาคม พระพุทธศาสนาสรรเสริญให้คบมิตรประเภทนี้ เพื่อความสุขความเจริญในชีวิตตน ๒) มิตรเทียม เป็นมิตรที่ไม่ควรคบหาสมาคม ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ คบกันเพื่อหวังแค่ประโยชน์ส่วนตัว ใครคบจะทำให้ตนเองไม่มีความสุข ทั้งยังทำให้ผู้อื่นติเตียน⁶⁷

นางธัญญภรณ์ ดวงกังไต้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมในการเป็นกัลยาณมิตรใน พระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตร คือ เพื่อนที่ดีคอยช่วยเหลือเพื่อนอย่าง จริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน มีสิ่งดี ๆ ให้อภัยด้วยความจริงใจคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ซึ่งเรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม ๗ คือ (๑) ปิโย น่ารักใคร่ (๒) ครุ น่าเคารพ (๓) ภาวนีโย น่าเจริญใจ (๔) วัตตา จ รู้จักพูดให้ได้ผล (๕) วจนัณโม อดทนต่อถ้อยคำ (๖) คัมภีรญจะ กถา กัตตา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ และ (๗) โน จฏฐาเน นิโยชเย ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล

ปัญหาจากการขาดความเป็นกัลยาณมิตรในสังคมไทยสรุปได้ว่า ปัญหาครอบครัวเกิดจาก (๑) ความตึงเครียดในครอบครัว ได้แก่ การที่บุคคลในครอบครัวเดียวกันไม่ค่อยพูดคุยกันไม่หันหน้า เข้าหากัน มาปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน (๒) ปัญหาความขัดแย้งกันภายในครอบครัว (๓) ปัญหา การหย่าร้าง

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ปรับใช้ในสังคมไทย ได้แก่ ปฏิสันถาร ๒ พรหมวิหาร ๔ ขรवास ๔ สังคหวัตถุ ๔ ทิศ ๖ สาราณียธรรม ๖ และสัปปุริสสถาน ๘ เพื่อเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตนเมื่อต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น⁶⁸

นายประทีป พิษทองกลาง ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลัก กัลยาณมิตร” ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตร คือ ผู้เป็นต้นแบบแห่งความดีงามทั้งในด้านกายกรรม วจีกรรมและ มโนกรรม มีกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต เป็นผู้มีความสัมพันธ์พร้อมแห่งการแนะนำ ประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น กัลยาณมิตรเป็นปัจจัยเบื้องต้นแห่งการพัฒนาชีวิตในทุก ๆ ระดับ โดยมีพุทธ พจน์ยืนยันอย่างหนักแน่นถึงความสำคัญของกัลยาณมิตรในการตั้งอยู่ในกุศลธรรม ตลอดถึงเป็นเหตุ ปัจจัยแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นวิถีทางอันประเสริฐในพุทธศาสนา

⁶⁷ พระมหาทองพูน สติสมปนโน (เสือเขียว), “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

⁶⁸ ธัญญภรณ์ ดวงกังไต้, “หลักธรรมในการเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

สำหรับรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร มีกระบวนการปรึกษา ๔ ขั้นตอน (๔ ส) ได้แก่ ๑) สร้างศรัทธา ๒) สนทนาเปิดใจ ๓) เสริมธรรมเสริมปัญญา ๔) แสวงหาสันติ โดยมีแนวปฏิบัติ ๑๒ ประการ ของผู้ให้การปรึกษาและผู้ขอรับการปรึกษา ได้แก่ ๑) เพียบพร้อมด้วยปัญญา ๒) ปฏิปทาน่าเลื่อมใส ๓) ผู้นำจิตใจแห่งการภาวนา ๔) จิตอาสาเกื้อกูล ๕) เกื้อหนุนความคิด ๖) ร่วมจิตแก้ปัญหา ๗) มุ่งมั่นพัฒนาตน ๘) ดำรงชนมตามมรรคา ๙) วิปัสสนาเสริมชีวิต ๑๐) กระบวนการคิดแบบคาย ๑๑) เดินตามสายสัมมาสติ ๑๒) มีฉันทิภูมิมุ่งปหาน

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ครั้งนี้ มี ๒ ประการ คือ ๑) รูปแบบกัลยาณมิตร ซึ่งนำเสนอแนวปฏิบัติ ๑๒ ประการ ของการปรึกษา ทั้งส่วนของผู้ให้การปรึกษาและผู้ขอรับการปรึกษา อันตั้งอยู่บนฐานของความเป็นกัลยาณมิตร คือ ปรีโฆส และโยนิโสมนสิการ และ ๒) กระบวนการของการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ๔ ขั้นตอน เรียกว่า ๔ ส Model คือ ๑) สร้างศรัทธา ๒) สนทนาเปิดใจ ๓) เสริมธรรมเสริมปัญญา และ ๔) แสวงหาสันติ⁶⁹

นายกฤษฎา สัจจันทรธ ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ในพระไตรปิฎกสำหรับครู” พบว่า ครูเป็นกัลยาณมิตร คือ มิตรแท้ที่ดี ที่คอยช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสติ ๗ ให้กันด้วยความจริงใจ เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม ๗ คือ ๑) ปิโย ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็นแม่พิมพ์ต้นแบบแก่ศิษย์ ๒) ครุ คือ นำเคารพ ต้องประพฤติสมควรแก่ฐานะ มีแนวทางการปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง ๓) ภาวนีโย คือ เป็นที่ยกย่องในฐานะทรวงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ๔) วตฺตา จ คือ ครูต้องรู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร ๕) วจนฺทฺขโม ต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคในทุกด้าน มีจิตใจที่หนักแน่น ๖) คมฺภีรญฺจ ถ้า กตฺตา สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ ๗) โน จญฺฐาเน นิโยชเย คือ ไม่แนะนำหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย⁷⁰

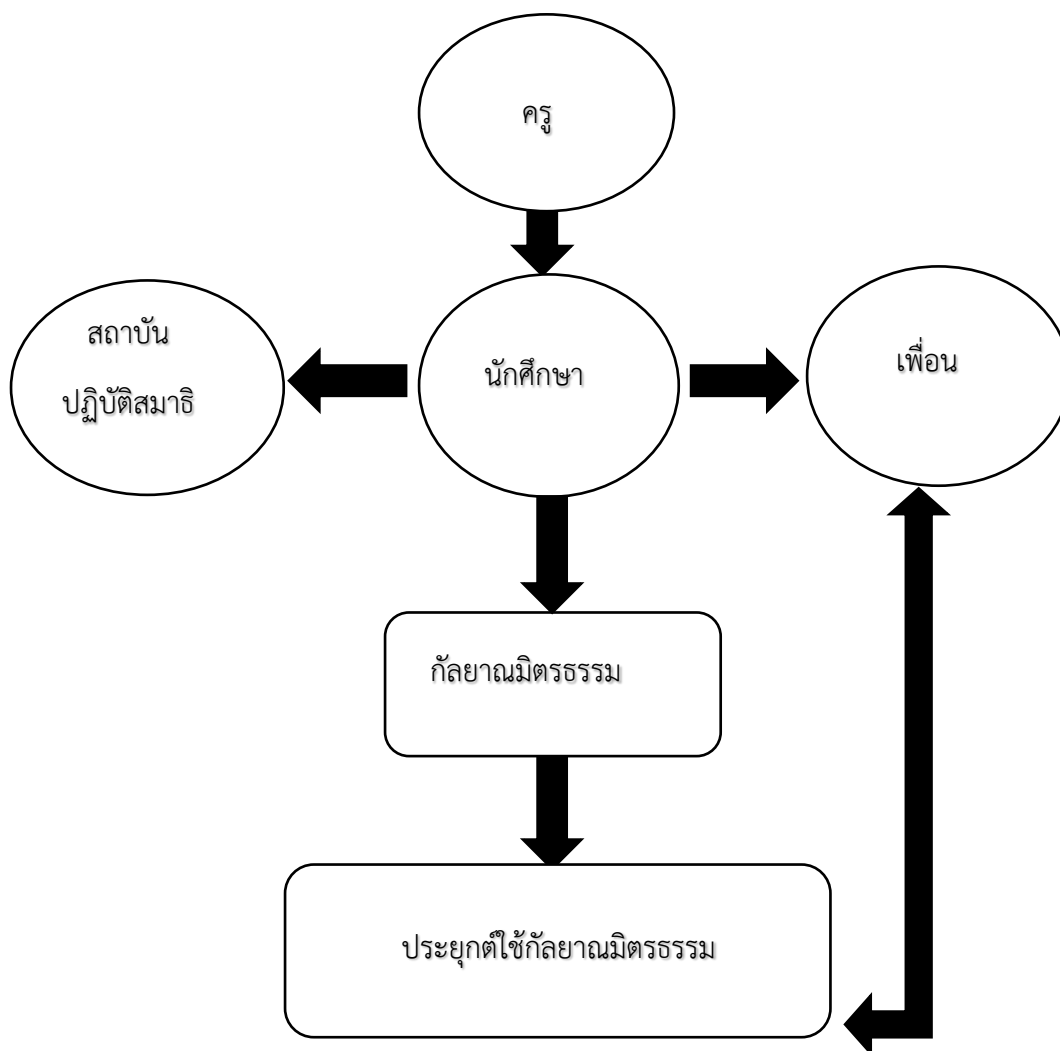
สรุปได้ว่า จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรในสังคมไทย พึงนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาบุคคล และครอบครัวในการดำรงชีวิต ไปสู่การมีคุณธรรมจริยธรรม อันจะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อาจเนื่องจากการขาดกัลยาณมิตรทั้งสิ้น และสังคมมักขาดบุคคลที่จะพัฒนาตนให้มาทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรอย่างจริงจังในสังคม รวมทั้งภายในครอบครัวผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าครอบครัวมักละเลยในการปฏิบัติหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ขาดการแนะนำ ตักเตือน บุคคลในครอบครัวจึงมีผลให้บุคคลในครอบครัวที่อยู่ในวัยที่ต้องให้การดูแลเป็นพิเศษขาดคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีงามจึงหันเหชีวิตไปสู่เส้นทางที่นำพามาซึ่งความเสื่อมได้ ดังนั้นสังคมปัจจุบันจึงยังต้องการบุคคลผู้พัฒนาตนเป็นกัลยาณมิตร เป็นบุคคลที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมประจำใจ สร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีงาม สามารถแนะนำชี้

⁶⁹ ประทีป พิชทองกลาง, “รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

⁷⁰ กฤษฎา สัจจันทรธ, “ศึกษาหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ในพระไตรปิฎกสำหรับครู”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

แนวทางให้แก่บุคคลทั่วไปทั้งในครอบครัว สังคม ชุมชน ได้พัฒนากายและจิต ดำเนินชีวิตเข้าถึงความสุข และเข้าถึงซึ่งทางพ้นทุกข์

๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกลายณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร” ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) และการสังเกต (Observation) เป็นการผสมในระดับข้อมูลด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ การนำเสนอผลงานวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยดังนี้ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Groups) และการสังเกต (Observation) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะเป็นจิตอาสาเกี่ยวกับการฝึกอบรมหลักสูตรครูสมาธิ ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร และคณะนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย รายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕	จำนวน ๒ คน
กลุ่มที่ ๒ เจ้าหน้าที่สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕	จำนวน ๕ คน
กลุ่มที่ ๓ อาจารย์สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕	จำนวน ๓ คน
กลุ่มที่ ๔ คณะพี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕	จำนวน ๘ คน
กลุ่มที่ ๕ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕	จำนวน ๑๗ คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน ๓๕ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ ประเภทเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร มีดังนี้

๓.๓.๑.๑ แบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

๑) แบบสัมภาษณ์ มี ๒ ชุด ดังนี้

ชุดที่ ๑ สำหรับ ผู้บริหาร คณะอาจารย์ผู้บรรยาย เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และคณะพี่เลี้ยง

ชุดที่ ๒ สำหรับ คณะนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิที่กำลังศึกษาโดยการสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์แบบกลุ่ม

๒) แบบสัมภาษณ์มี ๔ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์ คือ เพศ อายุ สถานภาพ ความรู้ อาชีพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ ๒ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open – ended)

ตอนที่ ๓ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open – ended)

ตอนที่ ๔ เป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open – ended)

๓) การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

(๑) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

(๒) ศึกษารูปแบบโครงสร้างแบบสัมภาษณ์งานวิจัย เรื่องการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

(๓) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร และรูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์จำนวน ๒ ชุด มี ๔ ตอน

(๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาที่ตรวจสอบปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

(๕) นำเสนอแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ และจัดทำบัพที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา และผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัย การประเมินผล วัดผล หรือด้าน

สถิติคณิตศาสตร์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

(๖) นำแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมิน หรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัยและพิมพ์นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

๔) ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่านได้แก่

(๑) พระครูปริยัติธรรมวงศ์ ผศ.ดร.

(๒) พระมหามิตร ฐิตปัญโญ ผศ.ดร.

(๓) ผศ.ดร. ประยูร แสงใส

(๔) ผศ.ดร. สุวิน ทองปั้น

(๕) ดร.นิเทศ สนั่นนารี

๓.๓.๑.๒ การสังเกต (Observation) โดยการเฝ้าดูพฤติกรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมานิจ จังหวัดสกลนคร ที่เกิดขึ้นหรือปรากฏขึ้นเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษาศึกษาตามหลักสูตร อย่างเอาใจใส่และกำหนดไว้อย่างมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น ดังนี้

๑) สังเกตโดยใช้การสังเกต ดังนี้

(๑) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตที่เฝ้าสังเกตอยู่ภายนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ทำอยู่ในระยะแรก

(๒) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มนักศึกษา มีการร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน และพยายามให้คนในชุมชนนั้นยอมรับว่า ผู้สังเกตมีสถานภาพบทบาทเช่นเดียวกับตน ประกอบด้วย การสังเกต การซักถาม การบันทึก ในระยะช่วงท้ายของการสังเกต

๒) สิ่งที่ต้องสังเกต

(๑) การกระทำ (Acts) เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน การกระทำหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา และบันทึกอย่างละเอียดรวมถึงเสื้อผ้าที่ใส่ อาหารที่รับประทาน

(๒) แบบแผนการกระทำ (Activities) เช่น การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการมีขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่องจนเป็นแบบแผน

(๓) ความหมาย (Meaning) เช่น การให้ความหมายแก่การกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรม

(๔) ความสัมพันธ์ (Relationship) เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมนักศึกษา

(๕) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) เช่น การให้ความร่วมมือและยอมเป็นส่วนประกอบของโครงสร้างของสังคมนักศึกษา

(๖) สภาพสังคม (Setting) เช่น สถานภาพสนามพื้นที่ศึกษา มีความหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่กล่าวมาแล้วทั้งในข้อ ๑ ถึง ๕ คือ ภาพรวมทุกแง่มุมที่สามารถประเมินมาได้

๓.๓.๑.๓ **การสนทนากลุ่ม (Focus Groups)** หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นกลุ่ม ต่อกลุ่มของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๒ - ๘ คน โดยทำการสนทนาตามแบบสัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และจดบันทึกข้อมูล

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามรายละเอียดและขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ (Interview)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑.๑ ขอรับหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการขออนุญาตสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๔.๑.๒ ลงพื้นที่นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร เพื่อประสานงานและจัดเตรียมสถานที่ และอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ กระดาน

๓.๔.๑.๓ ดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกในกลุ่มของ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้บรรยาย เจ้าหน้าที่และคณะพี่เลี้ยง และสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม ในคณะของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

๓.๔.๑.๔ การเก็บข้อมูลสำคัญ ดำเนินการดังนี้

๑) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นรายบุคคลหรือแบบเจาะลึก ซึ่งถือว่าเป็นผู้รอบรู้และเชี่ยวชาญ โดยจะอ่านคำถามในแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้ตอบเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของคำถามดังกล่าว

๒) การสัมภาษณ์แบบเป็นกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม เพื่อทำการสัมภาษณ์ การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และบันทึกเพื่อเก็บข้อมูล

๓.๔.๑.๕ นำแบบตอบสัมภาษณ์ที่ได้มาทั้ง ๒ วิธี ตรวจสอบความถูกต้อง จัดทำข้อมูล

๓.๔.๒ การเก็บข้อมูลจากการสังเกต

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสังเกต โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการสังเกตเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษิตตามหลักสูตรตามสิ่งที่ต้องสังเกต ๖ ประการ จัดทำข้อมูล โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง ๓ วิธี เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยทำการวิเคราะห์โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม หรือสัมภาษณ์แบบกลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์โดยดำเนินการดังนี้

๓.๕.๑ วิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยการจำแนกข้อมูลตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ในการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล ๒ ประเภท ดังนี้

๓.๕.๑.๑ การจำแนกข้อมูลในระดับจุลภาค หมายถึง การจัดกลุ่มคำที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในชุดข้อความเดียวกัน มีความหมายครอบคลุมกับข้อความอื่น ๆ ในชุดเดียวกัน

๓.๕.๑.๒ การจำแนกข้อมูลในระดับมหภาค เป็นการจำแนกชนิดของเหตุการณ์นั้น ๆ ที่เกิดขึ้น โดยยึดหลักทฤษฎีเป็นกรอบในการจำแนก

๓.๕.๒ วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร โดยวิเคราะห์อภิปรายผลและนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร” ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๒ ประการ คือ

๔.๑ ศึกษาสภาพการดำเนินชีวิต ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) จังหวัดสกลนคร

๔.๒ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดังจะรายงานการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ สภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษา หลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) จังหวัดสกลนคร

๔.๑.๑ บริบทของสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นสาขาหนึ่งของ สถาบันพลังจิตตานุภาพ ประธานผู้ก่อตั้งโดย พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) เจ้าอาวาสวัดธรรมมงคล (เกาะบุญญานันทวิหาร) ซอยบุญวิถี ๒๐ ถนนสุขุมวิท ๑๐๑ แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เป็นสถาบันที่มีหน้าที่สอนหลักสูตรครูสมาธิให้แก่บุคคลทั่วไป ทำการสอนเกี่ยวกับสมาธิเบื้องต้น จนถึงสมาธิขั้นสูงที่ พระธรรมมงคลญาณ ได้เล่าเรียนศึกษามาจาก พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และพระอาจารย์กงมา จิรปุญโญ รวมถึงประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติสมาธิของ พระธรรมมงคลญาณ เองกว่า ๖๐ ปี ผู้เรียนจะได้เข้าใจการทำสมาธิ และยังสามารถเป็นครูสอนสมาธิให้แก่บุคคลอื่นได้โดยถูกต้อง^๑

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ หมายถึง บุคคลทั่วไปอายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี แต่ถ้าหากอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีก็ต้องไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี และจะต้องได้รับการสัมภาษณ์เพื่อประกอบการพิจารณาในการ

^๑ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, “วัดธรรมมงคลเกาะบุญญานันทวิหาร”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/>, [๔ ธันวาคม ๒๕๖๑].

อนุมัติเป็นพิเศษและไม่เกิน ๖๐ ปี หากเกิน ๖๐ ปีจะต้องได้รับการสัมภาษณ์เพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติเป็นราย ๆ ไปเช่นกัน มีวุฒิการศึกษาชั้นมัธยม ๓ ขึ้นไป มีสุขภาพดี แข็งแรง มีความอดทน และมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ไม่เป็นผู้มีสติฟั่นเฟือน และต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ โดยเคร่งครัด^๒

๔.๑.๒ ลักษณะของผู้ให้ข้อมูล เป็นดังนี้

๔.๑.๒.๑ ลักษณะผู้ให้ข้อมูลของ กลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ผู้บรรยาย เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทั่วไป และกลุ่มคณะพี่เลี้ยง ของสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร สามารถแจกแจงได้ดังนี้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลในการพิจารณาเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร สรุปได้ดังนี้ ในกลุ่มของผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และ คณะพี่เลี้ยง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงสูงถึงร้อยละ ๗๗.๘ และชายเพียงร้อยละ ๒๒.๒ มีอายุต่ำกว่า ๕๐ ปีเพียงร้อยละ ๓๓.๓ โดยมีอายุสูงกว่า ๕๐ ปีสูงถึงร้อยละ ๖๖.๗ สำหรับสถานภาพโสด สูงถึงร้อยละ ๖๑.๑ มีสถานภาพสมรสร้อยละ ๓๘.๙ มีความรู้สูงกว่าระดับปริญญาตรีสูงถึงร้อยละ ๘๘.๙ และมีความรู้ต่ำกว่าปริญญาตรีเพียงร้อยละ ๑๑.๑ มีอาชีพรับราชการหรือข้าราชการบำนาญถึงร้อยละ ๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑ ลักษณะผู้ให้ข้อมูลของ กลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ผู้บรรยาย เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทั่วไป และกลุ่มคณะพี่เลี้ยง

กลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ พี่เลี้ยง	จำนวน	ร้อยละ
เพศชาย	๔	๒๒.๒
เพศหญิง	๑๔	๗๗.๘
อายุต่ำกว่า ๕๐ ปี	๖	๓๓.๓
อายุสูงกว่า ๕๐ ปี	๑๒	๖๖.๗
สถานภาพโสด	๑๑	๖๑.๑
สถานภาพสมรส	๗	๓๘.๙
ความรู้ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒	๑๑.๑
ความรู้สูงกว่าปริญญาตรีและสูงกว่า	๑๖	๘๘.๙
อาชีพ บำนาญ, รับราชการ	๑๘	๑๐๐
อาชีพ ประกอบอาชีพส่วนตัว รับจ้าง	๐	-

๔.๑.๒.๒ ลักษณะผู้ให้ข้อมูลของกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร สามารถแจกแจงได้ดังนี้ เป็นเพศชายเพียงร้อยละ ๒๙.๔ เป็นเพศหญิงถึงร้อยละ ๗๐.๖ โดยมีอายุต่ำ

^๒ สถาบันพลังจิตตานุภาพ, บันทึกความเข้าใจ เรื่องคุณสมบัติและระเบียบปฏิบัติของหลักสูตร ครูสมาธิ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพลังจิตตานุภาพ, ๒๕๕๒). (อัดสำเนา).

กว่า ๕๐ ปีเพียงร้อยละ ๔๑.๒ แต่มีอายุสูงกว่า ๕๐ ปีเป็นร้อยละ ๕๘.๘ มีสถานภาพโสด ร้อยละ ๔๗.๑ และสถานภาพสมรสร้อยละ ๕๒.๙ มีความรู้ต่ำกว่าปริญญาตรีเพียงร้อยละ ๑๗.๖ แต่ความรู้สูงกว่าปริญญาตรีสูงถึงร้อยละ ๘๓.๔ ด้านอาชีพเป็นข้าราชการบำนาญและยังรับราชการสูงถึงร้อยละ ๘๒.๔ และประกอบอาชีพส่วนตัว รับจ้างเพียงร้อยละ ๑๗.๖

ตารางที่ ๔.๒ ลักษณะผู้ให้ข้อมูลของ คณะนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

กลุ่มคณะนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร	จำนวน	ร้อยละ
เพศชาย	๕	๒๙.๔
เพศหญิง	๑๒	๗๐.๖
อายุต่ำกว่า ๕๐ ปี	๗	๔๑.๒
อายุสูงกว่า ๕๐ ปี	๑๐	๕๘.๘
สถานภาพโสด	๘	๔๗.๑
สถานภาพสมรส	๙	๕๒.๙
ความรู้ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓	๑๗.๖
ความรู้สูงกว่าปริญญาตรีและสูงกว่า	๑๔	๘๒.๔
อาชีพ บำนาญ, รับราชการ	๑๔	๘๒.๔
อาชีพ ประกอบอาชีพส่วนตัว รับจ้าง	๓	๑๗.๖

๔.๑.๓ ลักษณะการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

๔.๑.๓.๑ ปัจจุบันเป็นการเรียนการสอนของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ (เตจิตตาภิโสม) ชื่อรุ่น สุทธิญาณ (ญาณที่บริสุทธิ์) ซึ่งเริ่มการเรียนมาตั้งแต่วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๑ และจบการศึกษาในวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๒ ลักษณะการดำเนินชีวิตในหน้าที่นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิในวันที่มีการเรียนการสอนในวันเสาร์ - อาทิตย์ ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดทฤษฎี ในการการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑) การกระทำ (Action) ในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จะเดินทางมายังสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ก่อนเวลา ๐๘.๓๐ น. เพื่อเตรียมที่จะร่วมกันทำวัตรเช้า ก่อนการเรียน การแต่งกายเป็นไปตามความสะดวกของนักศึกษาแต่ละท่าน เช่น สุภาพบุรุษส่วนใหญ่จะแต่งกายด้วยชุดสุภาพ โดย สวมกางเกงขายาวสุภาพการสวมเสื้อมีทั้งเสื้อเชิ้ตและเสื้อแบบที่เชิด ส่วนสุภาพสตรีจะสวมกระโปง หรือผ้าถุงสืลายครามแต่บางท่านก็สวมกางเกงสุภาพสำหรับเสื้อก็เป็นแบบสุภาพส่วนใหญ่เป็นสีขาว การเดินทางโดยส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวและโดยสารร่วมกันมาบางครั้งมาด้วยกันจำนวน ๒ คน หรือ ๓ คน แต่ก็มีบางท่านที่เดินทางมาโดยรถจักรยานยนต์และรถโดยสารประจำทาง

๒) แบบแผนการกระทำ หรือกิจกรรม (Activities) เมื่อนักศึกษาเดินทางถึงสถาบัน พลังจิตตานุภาพแล้วจะทำการถอดรองเท้าก่อนการขึ้นไปยังห้องเรียนซึ่งอยู่บนชั้นสองของอาคาร เมื่อถึงห้องเรียนก็จะพบกับคณะพี่เลี้ยงซึ่งรอต้อนรับเพื่อ การลงทะเบียนเรียนในวันนั้น จากนั้นบางคนก็เข้าประจำที่ที่นั่งที่เตรียมไว้ บางคนก็เดินทางไปเข้าห้องน้ำก่อนกลับมานั่งที่เตรียมไว้ บางคนก็เข้าไปตี๋มเครื่องตี๋มที่คณะพี่เลี้ยงได้เตรียมไว้ก่อนแล้ว เช่น กาแฟ น้ำตี๋ม เป็นต้น เมื่อได้ยินเสียงระฆังเพื่อให้นักศึกษาพร้อมเข้าประจำที่ที่นั่งเพื่อเตรียมการท้าว้ตรเข้าจนจบ หลังจากนั้นจะเริ่มการเรียนภาคทฤษฎี ต่อด้วยการฟังคำสอนของ พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) จากนั้นจะมีการพักน้อยใช้เวลาประมาณ ๕ - ๑๐ นาที นักศึกษาก็ไปเข้าห้องน้ำ ตี๋มน้ำ หรือกาแฟตามต้องการ ต่อด้วยการปฏิบัติการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิ ซึ่งนักศึกษาจะนั่งในอิริยาบถท่านั่งสมาธิ หรือนั่งเก้าอี้ก็ได้ตามความเหมาะสมของนักศึกษาแต่ละท่าน จากนั้นเป็นการรับประทานอาหารกลางวัน เมื่อถึงเวลา ๑๒.๓๐ น. จะเริ่มวงรอบเรียนต่อไปตามกำหนดเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนจะเป็นการพบปะพูดคุยของผู้บริหารสถาบันที่จะนำสาระที่เป็นประโยชน์มาพูดคุยเมื่อเสร็จสิ้นก็จะแยกย้ายเดินทางกลับภูมิลำเนา

๓) ความหมาย (Meaning) ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดความหมายของแบบแผนการกระทำของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ตามลำดับของกิจกรรมในรอบวันของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ดังนี้ (๑) การลงทะเบียน เป็นการลงชื่อในบัญชีรายชื่อที่สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าโดยมีคณะพี่เลี้ยงเป็นผู้ดูแลและความเรียบร้อยในการลงทะเบียน ทั้งยังคอยเก็บรวบรวมแบบบันทึกการปฏิบัติการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิที่ปฏิบัติที่บ้านเมื่อครบเวลาสิ้นเดือนแต่ละเดือน (๒) การท้าว้ตรเข้า เวลา ๐๘.๓๐ ก่อนการเรียนโดยการเปิดแผ่นซีดีบันทึกเสียงและภาพตัวอักษรการท้าว้ตรเข้าโดยมีเสียงนำและมีผู้นำสวดควัคู้กันไปจนจบ (๓) เริ่มการเรียนการสอนภาคเช้าในเวลา ๐๙.๐๐ น. เริ่มจากการบรรยายของอาจารย์ผู้บรรยาย จากสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ และสาขาอื่น ๆ ตามหัวข้อการบรรยายที่กำหนดตามตารางการเรียน ใช้เวลา ๓๐ นาที ต่อด้วยการฟังคำสอนทางแผ่น ซีดี ของ พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร) เป็นเวลาประมาณ ๔๕ นาที ต่อด้วยการเดินจงกรมโดยนักศึกษาจะเข้าประจำที่จุดเริ่มต้นที่เตรียมไว้ เริ่มการอธิษฐานจิตก่อนการเดินจงกรมโดยอาจารย์ผู้บรรยายเป็นผู้นำ แล้วเริ่มการเดินจงกรม ใช้เวลา ๓๐ นาที เมื่อเสร็จสิ้นการเดินจงกรมเป็นการแผ่เมตตาหลังการเดินจงกรมโดยอาจารย์ผู้เป็นผู้นำ และต่อด้วยการนั่งสมาธิก่อนการปฏิบัติกล่าวคำอธิษฐานจิตก่อนการนั่งสมาธิ แล้วปฏิบัตินั่งสมาธิใช้เวลา ๓๐ นาที เมื่อครบตามกำหนดจะกล่าวคำแผ่เมตตาหลังการนั่งสมาธิ อาจารย์ผู้บรรยายและนักศึกษาจะกล่าวพร้อมกัน (๔) การรับประทานอาหารกลางวัน เวลาประมาณ ๑๑.๓๐ น. อาหารที่จัดเตรียมโดยคณะพี่เลี้ยงจะเตรียมไว้ที่โต๊ะวางอาหาร การรับประทานแบบตักเองโดยใช้ถาดหลุม นักศึกษาจะเข้าแถวไปตามลำดับ และเริ่มรับประทานนักศึกษาต้องล้างถาดหลุมเองเมื่อรับประทานเสร็จและคว้าว้เรียบร้อยยังที่เตรียมไว้ (๕) การเรียนการสอนในภาคบ่าย เริ่มเวลา ๑๒.๓๐ น. การปฏิบัติเหมือนการเรียนในภาคเช้า ในวันเสาร์จะเรียน ๒ หัวข้อการบรรยาย แต่ในหัวข้อการบรรยายที่ ๒ จะไม่มีการปฏิบัติการเดินจงกรม และนั่งสมาธิ สำหรับในวันอาทิตย์ภาคบ่ายมีการเรียนเพียงหัวข้อเดียวคงมีการปฏิบัติการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิตามปกติ

๔) ความสัมพันธ์ (Relationship) ตามที่เริ่มการสังเกตนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิใช้เวลาการเรียนรู้ร่วมกันมาตั้งแต่วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๑ ซึ่งเวลาผ่านมาเป็นเวลาประมาณ ๔ เดือน นักศึกษาจึงมีความสนิทสนมกันเป็นอย่างมาก ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าก็จะให้การช่วยเหลือต่อผู้ที่อาวุโสกว่า เช่น การจัดเตรียมเครื่องดื่มให้ การเตรียมอาสนะในการนั่งสมาธิให้ เป็นต้น มีการพูดคุยกันอย่างสนิทสนม และสุขภาพเรียบร้อยในเวลาพัก มีการพูดคุยกันในเรื่องส่วนตัว เช่น กล่าวถึงบุคคลในครอบครัว การเชิญชวนไปทำบุญที่วัดอื่น ๆ บ้าง ไม่แสดงให้เห็นในเรื่องของการที่จะบ่งชี้ถึงความขัดแย้งแต่อย่างใด

๕) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) ในการร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการทำวัตรเช้า นักศึกษาบางท่านเดินทางมาไม่ทันการร่วมกิจกรรม หรือบางท่านมาระหว่างกำลังทำกิจกรรมวัตรเช้า และเลยไปถึงเวลาการเรียนการสอนในภาคเช้า และมีบางท่านต้องมีการกิจเกี่ยวกับครอบครัวที่จะต้องดำเนินการโดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาของลูก หลาน บางท่านอาจต้องหยุดการเรียนไปครึ่งวันและมาเรียนในภาคบ่าย แต่ในขณะที่ฟังอาจารย์บรรยาย การฟังคำสอนของพระอาจารย์หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร นักศึกษามีความตั้งใจฟังอย่างดี ไม่มีการง่วงนอน หรือหลับระหว่างการเรียน การปฏิบัติกิจกรรมการเดินจงกรมและการนั่งสมาธินักศึกษาจะให้ความสนใจ และตั้งใจเป็นพิเศษเพื่อให้จิตสู่ความสงบ สู่ความเป็นสมาธิ การร่วมรับประทานอาหารเป็นรายการอาหารที่พี่เลี้ยงเป็นผู้จัดเตรียมให้นักศึกษาสามารถรับประทานอาหารได้อย่างไม่มีข้อตำหนิ สำหรับการเรียนภาคบ่ายคงเป็นไปตามปกติเหมือนการเรียนในภาคเช้า เมื่อหมดเวลาการเรียนนักศึกษาบางท่านขออนุญาตกลับภูมิลำเนา ก่อนขณะที่ผู้บริหารจะมีการพบปะพูดคุยกับนักศึกษา ก่อน โดยเฉพาะนักศึกษาที่เดินทางมาโดยรถยนต์โดยสารประจำทาง

๖) สภาพสังคม (Setting) สังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิโดยเริ่มขึ้นตั้งแต่เวลาก่อนเวลา ๐๘.๓๐ นักศึกษาเริ่มการเดินทางมายังสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร จนหมดสิ้นเวลาการเรียนในวันนั้นดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ไร้ซึ่งข้อที่เป็นปัญหาหรือความขัดแย้งในสังคมของนักศึกษา การเรียนสามารถดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยเนื่องจากการควบคุมและกำกับการใช้เครื่องช่วยในการเรียนจากเจ้าหน้าที่ของสถาบันสามารถดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยเช่นกัน อาจมีปัญหบบ้างบางครั้งในกรณีที่เกิดความขัดข้องเรื่องกระแสไฟฟ้า เป็นต้น แต่การเรียนยังคงดำเนินต่อไปโดยไม่หยุดชะงักในทุกขั้นตอนในการเรียน การจัดการด้านอาหาร เครื่องดื่ม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ซึ่งดำเนินการโดยคณะพี่เลี้ยงสามารถอำนวยความสะดวกในการเรียนของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นกัน แต่ยังมีบางท่านมาถึงไม่ทันตามเวลาการเรียน

๔.๑.๓.๒ ผู้ศึกษาวิจัย ได้ดำเนินการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยสอบถามในประเด็นที่ขัดข้องด้านการเดินทางมาเรียนตามหลักสูตรหลังเวลาเริ่มกิจกรรมของหลักสูตรต่อนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร พบว่านักศึกษาบางท่านที่เข้าร่วมกิจกรรมในบางกิจกรรม เช่น การทำวัตรเช้า และการเรียนในภาคเช้าในบางโอกาสนั้น พบว่านักศึกษาต้องปฏิบัติภารกิจทางครอบครัวให้เสร็จสิ้นก่อน เช่น การจัดเตรียมอาหารให้กับ บิดา มารดา และบุคคลในครอบครัวให้แล้วเสร็จก่อน บางท่านต้องส่งลูกหลานไปร่วมทำกิจกรรมในวันหยุดที่โรงเรียนกำหนด หรือบางท่านต้องเข้าร่วมประชุมในฐานะผู้ปกครอง

สรุป ลักษณะการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร สรุปได้ดังนี้ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และมีอายุมากกว่า ๕๐ ปี เป็นส่วนใหญ่ มีความรู้สูงกว่าปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ เป็นข้าราชการบำนาญและยังรับราชการในปัจจุบัน จะเดินทางไปเพื่อเข้ารับการเรียนตามหลักสูตรในวันเสาร์-อาทิตย์ ก่อนเวลา ๐๘.๓๐ น. โดยรถยนต์ส่วนตัว รถจักรยานยนต์ และรถยนต์โดยสารประจำทาง เมื่อมาถึงจะทำการลงทะเบียนตามที่คณะพี่เลี้ยงได้จัดเตรียมไว้ แล้วร่วมกิจกรรมการทำวัตรเช้าตามแบบของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ต่อด้วยการเรียนในภาคเช้า จะรับประทานอาหารกลางวัน และต่อด้วยการเรียนในภาคบ่าย การเรียนของนักศึกษามีความตั้งใจในการเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติสมาธิระหว่างการเรียน และการปฏิบัติสมาธิที่บ้านพักตามที่ได้รับมอบหมายโดยนำแบบบันทึกมาส่งตามระยะเวลา และเสร็จสิ้นการเรียนในเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. จึงเดินทางกลับภูมิลำเนา

๔.๑.๔ ผลการศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) จังหวัดสกลนคร

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) จังหวัดสกลนคร มีดังนี้

๔.๑.๔.๑ การสัมภาษณ์ กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕

๑) นายก่อวิศิษฐ์ ว่องไว ผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า สังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) จังหวัดสกลนคร มีทิศทางไปในทางเดียวกันคือการศึกษาและปฏิบัติสมาธิ มีการพัฒนาดตนเอง มีความใฝ่รู้ศึกษาหาความรู้ ต่างมีความประพฤติที่เหมาะสม เช่น แต่งกายสุภาพ ไม่นินทาให้ร้ายผู้อื่น มีจิตสาธารณะอาสาช่วยเหลืองานของสถาบันพลังจิตตานุภาพและงานของวัดนาเวง เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติหน้าที่ส่วนรวม เวลาเรียนไม่เครียดยิ้มแย้มแจ่มใส มาเรียนสม่ำเสมอแต่มีบางท่านมาไม่ทันตามเวลากำหนด มีความเป็นมิตรเป็นกันเอง ประรณาดิมีเมตตา มีความจริงใจเอื้ออาทรต่อกัน รู้จักพูดในสิ่งที่ควรพูด พร้อมรับฟังและให้คำปรึกษาต่อเพื่อนร่วมเรียน และยังมีบางท่านที่ไม่สามารถศึกษาให้สำเร็จตามหลักสูตรได้^๓

๒) พันโทดิสร สิงห์พรมมา ผู้ช่วยผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร สามารถแนะนำให้คำปรึกษาดกเตือนต่อกันได้ ให้ความรู้เรื่องสมาธิเบื้องต้น และแนะนำผู้สนใจให้มีโอกาสได้เข้ามาศึกษาตามหลักสูตรครูสมาธิ ไม่มีการชักชวนกันไปในทางที่ไม่ดี และชักนำไปสู่อบายมุข จะมีความรู้สึกเห็นใจและเอาใจใส่เพื่อน ทำตัวอย่างที่ดีต่อหน้าและลับหลัง เพื่อให้ทุกคนมีการเอาแบบอย่างที่ดีต่อนักศึกษารุ่นต่อ ๆ ไปได้

^๓ สัมภาษณ์ นายก่อวิศิษฐ์ ว่องไว, ผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อย่างดี แต่ก็ยังมีนักศึกษาบางคนขาดการเรียนเมื่อขาดหลายวันก็อายเพื่อนไม่กล้ามาเข้าเรียนอีกจึงหยุดการเรียนไปแต่ก็โทรศัพท์ติดตามจึงได้กลับมาเรียนต่อได้แต่บางคนไม่มาเรียนอีก^๔

๔.๑.๔.๒ สัมภาษณ์ กลุ่มที่ ๒ กลุ่มอาจารย์สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕

๑) นางสาวปาริชาติ ธนารักษ์ อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า นักศึกษามีการปฏิบัติตามหลักสูตรครูสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทั้งการปฏิบัติที่สถานที่เรียน และการปฏิบัติสมาธิที่บ้านพักหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) จะเกิดขึ้นในวัตรปฏิบัติของตน เป็นการพัฒนาตนเองได้อย่างดี มีความเอื้ออาทรต่อเพื่อนในห้องเรียนให้การช่วยเหลือถ้อยที่ถ้อยอาศัย มีความรู้ในการปฏิบัติสมาธิ เข้าถึงจิตใจผู้ร่วมเรียนและปฏิบัติตนเสมอกันแม้วัยวุฒิ คุณวุฒิจะมากกว่า มีการชักนำผู้อื่นเข้าศึกษาหลักสูตรครูสมาธิในรุ่นต่อไป ความรับผิดชอบต่อการกิจที่ได้รับมอบหมายทั้งส่วนบุคคล และเป็นกลุ่มมีความสามัคคีกันดี แต่ยังมีบางท่านไม่พยายามที่จะเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน^๕

๒) นายปัญญา นันทราช อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การได้ทำสมาธิอย่างสมอดต้นเสมอปลายของนักศึกษาตามคำสัจที่ให้ได้ ผลที่ได้คือทำให้จิตใจสงบ การพูดการคิดก็จะเป็นการพูดแต่สิ่งที่ดีงาม และนำหลักคำสอนที่ได้เรียนมานำไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่น ทั้งในฐานะเป็นอาจารย์สอนของสถาบันและผู้คุมประพฤติด้วย ผลที่ได้ก็คือ มีความสงบสุข มีกัลยาณมิตรต่อกัน เกิดความเรียบร้อย อยู่เย็นเป็นสุขในสังคมและหมู่คณะ สำหรับนักศึกษามีความตั้งใจในการศึกษาดี แต่ยังมีบางท่านไม่กล้าซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อปฏิบัติสมาธิ^๖

๓) นางสาวสมหมาย นันทราช อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ได้น้อมนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาใช้ในการศึกษาตามหลักสูตร เพราะศรัทธาตามแนวทางที่ พระธรรมมงคลญาณได้อบรมสั่งสอน ปฏิบัติสมาธิทั้งการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิอย่างตั้งใจ รวมทั้งการนำแบบฉบับที่การปฏิบัติจากบ้านพักอาศัยมาส่งตามระยะเวลา^๗

๔.๑.๔.๓ สัมภาษณ์ กลุ่มที่ ๓ เจ้าหน้าที่ และ กลุ่มที่ ๔ คณะพี่เลี้ยง สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕

^๔ สัมภาษณ์ พันโทอดิศร สิงห์พรมมา, ผู้ช่วยผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ธนารักษ์, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นายปัญญา นันทราช, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์นางสมหมาย นันทราช, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

๑) นางสาวภัสรา กุศลมาลย์นุกูล ผู้ช่วยผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ และเจ้าหน้าที่การเงิน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในด้านลักษณะการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร นักศึกษาศรัทธาต่อคำสอนของพระธรรมมงคลญาณ และนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติตนทั้งด้านการบริจาทาน การรักษาศีล การภาวนา เป็นพื้นฐาน เมื่อปฏิบัติย่อมมีผลอันประเสริฐอย่างแท้จริง จึงมีความตั้งใจในการศึกษาตามหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ บางท่านมีการกิจจำเป็นเกี่ยวกับครอบครัวจึงทำให้บางวันไม่สามารถเข้ารับการเรียนได้ แต่ก็สามารถนำเวลาปฏิบัติสมาธิที่บ้านพักมาชดเชยการเรียนที่ขาดไปได้ นักศึกษามีความสามัคคีให้ความร่วมมือด้วยดีในทุกเรื่องเมื่อร้องขอ มีความเอื้ออาทรต่อกันให้การช่วยเหลือกัน^{๘๘}

๒) นางณภัค กุลณีย์ เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ และเครื่องเสียง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ลักษณะการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ นักศึกษาปฏิบัติตนด้วยความเรียบร้อย มีความตั้งใจเข้ารับการศึกษามีจิตอาสาทั้งกิจการของวัดและกิจการของสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ เมื่อได้รับการร้องขอให้ปฏิบัติ ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบต่อกัน สามัคคีกันอย่างดี แต่พบว่านักศึกษาบางคนมีภูมิลำเนาที่ไกล และต้องเดินทางโดยรถยนต์โดยสารไม่สะดวกจึงขาดการเรียนไปบางวัน^{๘๙}

๓) นางเอมอร ชาวันดี คณะพี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อมาเรียนหรืออยู่ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิแล้ว ต้องจัดสรรเวลาในการทำหน้าที่จิตอาสา ได้ฝึกความอดทน ฝึกให้เป็นคนใจเย็นลง แสดงความเป็นมิตรกับทุกคน และเห็นใจผู้อื่นโดยการช่วยเหลือถ้าเดือดร้อน ได้นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในหน้าที่การงานและในครอบครัว เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและบำรุงพระพุทธศาสนา และประเทศชาติต่อไป สำหรับในสังคมของนักศึกษาพบว่าบางท่านยังมีภาระทางครอบครัว เช่น การดูแลบิดามารดาแต่ก็ยังมาเรียนแม้ว่าบางครั้งอาจขาดเรียนไปบ้าง^{๙๐}

๔) นางสาวทิพย์ ไชยรา คณะพี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในสังคมของนักศึกษาทุกคนมีพื้นฐานทางสังคมและจิตใจต่างกัน การนำหลักกัลยาณธรรมมาใช้เป็นสิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ มีการปฏิบัติตัวตามสมควรแก่ฐานะ ยึดกฎระเบียบของสถาบัน ทั้งยังคอยตักเตือนผู้ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องด้วยท่าทีที่เป็นมิตรปราศจากอคติ พร้อมแลกเปลี่ยน เสนอความคิดเห็น หากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ก็แสดงด้วยเหตุผล ไม่แสดงอาการใด ๆ ที่ถือว่าไม่พอใจ เบื่อหน่ายหรือต่อต้านในวงสนทนา^{๙๑}

^{๘๘} สัมภาษณ์ นางสาวภัสรา กุศลมาลย์นุกูล, ผู้ช่วยผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนครและเจ้าหน้าที่การเงิน, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางณภัค กุลณีย์, เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์และเครื่องเสียงประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์นางเอมอร ชาวันดี พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์นางสาวทิพย์ ไชยรา, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๕) นางรุ่งดาว ชมพูวิเศษ คณะที่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในการทำหน้าที่ที่เลี้ยง ได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อรุ่นน้อง แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ประพฤติดี การกล่าวคำตักเตือนแนะนำและให้คำปรึกษาต้องพูดให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ทำให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติสมาธิ ส่วนตัวก็จักรงเวลาทั้งด้านครอบครัวและหน้าที่ที่เลี้ยงอย่างดี ปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบที่วางไว้ และชักชวนเพื่อนร่วมงานมาปฏิบัติสมาธิ ฟังธรรม สวดมนต์ ในโอกาสต่าง ๆ ยังมีนักศึกษาบางคนยังกังวลเรื่องเกี่ยวกับการสอบในภาคทฤษฎี และปฏิบัติซึ่งก็ให้คำแนะนำแล้วว่าไม่ต้องกังวลใด ๆ ทั้งสิ้นตั้งใจเรียนตามปกติ^{๑๒}

๖) นางไกรสร พาทรม คณะที่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การได้เข้ามาศึกษาหลักสูตรครูสมาธิทำให้ทราบหลักของกัลยาณมิตรธรรม และหากปฏิบัติตามหลักสูตรครูสมาธิอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ก็จะเป็นผู้มีกัลยาณธรรมขึ้นเองโดยอัตโนมัติ เกิดความรู้จริง สามารถขยายความ อธิบายเหตุผลให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งแจ่มแจ้ง และหลักการนี้นำมาใช้ในครอบครัว ปลุกฝังให้บุคคลในครอบครัวเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปันเสมอมา ทำให้รู้ว่าครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในการปลุกฝังค่านิยม และคุณธรรมที่สมบูรณ์ของเด็กจะเจริญเติบโตขึ้นในอนาคต^{๑๓}

๗) นางนภัสนันท์ ศรีปทุมภรณ์ คณะที่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร สังคมของนักศึกษา จะทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีการพัฒนาตนเอง เช่น การแต่งกายสุภาพ ความประพฤติเหมาะสม ควรพูดในสิ่งที่ควรพูดและในสิ่งที่ไม่ควรพูดอย่างระมัดระวัง แสดงออกถึงความจริงใจต่อกันเอื้ออาทรต่อกัน มีการช่วยเหลือกันในกิจกรรมของสถาบัน แต่ได้พบนักศึกษาบางท่านขาดการเรียนไปนานได้โทรศัพท์ติดตามแต่ก็ไม่มาเรียนโดยบอกว่าตนเองไม่มีบุญพอที่เรียนให้จบตามหลักสูตรได้แต่จะโทรศัพท์ติดตามและให้เหตุผลต่อไป^{๑๔}

๘) นางมาลินี ศรีสิงห์ คณะที่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร เวลาเรียนนักศึกษาไม่เครียดมาเรียนสม่ำเสมอ มีความเป็นกันเอง มีจิตสาธารณะอาสาช่วยเหลืองานของชุมชนและงานของวัดให้ความร่วมมือปฏิบัติหน้าที่โดยส่วนรวม ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อกัน พยายามชักจูงผู้อื่นเข้ามาศึกษาในหลักสูตรครูสมาธิ ยังกังวลในเรื่องเกี่ยวกับการไปฝึกภาคสนามที่ดอยอินทนนท์ในด้านร่างกายของตนมีโรคภัยรบกวนหลายโรคอาจไปไม่ได้ซึ่งจะไม่จบตามหลักสูตรได้ชี้แจงว่าไม่ต้องกังวลใด ๆ ทั้งสิ้นจะมีแพทย์ให้การดูแลตลอดเวลาหากเจ็บป่วยให้แจ้งพี่เลี้ยงผู้ควบคุมทันที^{๑๕}

^{๑๒} สัมภาษณ์ นางรุ่งดาว ชมพูวิเศษ, เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางไกรสร พาทรม, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางนภัสนันท์ ศรีปทุมภรณ์, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางมาลินี ศรีสิงห์, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๙) นางสาวกุสุมาศ เข้มตรง คณะพีเลียงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร สังคมของนักศึกษามีความสงบร่มเย็นในการอยู่ร่วมกัน รู้จักเห็นอกเห็นใจต่อกัน มีความเกรงใจต่อกันและกัน มีความเรียบร้อย ไม่มีความขัดแย้ง มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่อกันทั้งเรื่อง การเรียนและส่วนตัว บางคนกังวลเรื่องการปฏิบัติสมาธิที่ไม่คืบหน้าได้เข้ามาปรึกษาบ่อยครั้งและได้แนะนำให้เข้าปรึกษาผู้ดูแลสถาบันหรืออาจารย์แล้ว ^{๑๖}

๑๐) ร.ต.อ.หญิงทองปักษ์ พรหมพินิจ คณะพีเลียงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร นักศึกษามีความส่งเสริมสามัคคีภายในรุ่น มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น การตั้งโรงงาน เมื่อวัดมีเทศกาลที่สำคัญทางศาสนา แสดงน้ำใจความเป็นมิตรกับทุกคน มีการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อย ไม่ถือตัวมีการทักทายปราศรัยที่ยิ้มแย้ม ให้การเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า ^{๑๗}

๑๑) นายจำเริญ จันทร์แก้วแร่ คณะพีเลียงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร นักศึกษามีความตั้งใจในการปฏิบัติทั้งการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิ บางท่านสามารถดำเนินจิตเข้าสู่ความเป็นสมาธิ ความสงบตามแนวทางการปฏิบัติตามหลักสูตร จึงมีผลให้เกิดความศรัทธายิ่งขึ้น มีการชักชวนกันไปปฏิบัติธรรมที่วัดเนื่องในวันสำคัญของศาสนาด้วยการถือศีล ๘ ร่วมกันบริจาคทรัพย์ในการสมทบเป็นค่าเดินทางของพระภิกษุที่มาร่วมเข้าปริวาสกรรมที่วัดนาเว ^{๑๘}

๔.๑.๔.๔ สัมภาษณ์กลุ่ม กลุ่มที่ ๕ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕

๑) นางกนกกุล ผาติวรภัทร นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อได้สมัครเข้ามาศึกษาในหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ (วัดนาเว) จังหวัดสกลนคร ได้ปฏิบัติตามคำสอนของท่านอาจารย์ (พระธรรมมงคลญาณ) และตั้งใจเรียนตามหลักสูตรทุกวันเสาร์-อาทิตย์ที่มีการเรียน และถ้าไม่มีการกิจที่เร่งด่วนทางครอบครัวจะเดินทางมาศึกษาและร่วมกิจกรรมด้วยการปฏิบัติธรรมด้วยการสวดมนต์ทำวัตร การเรียนภาคทฤษฎี และการปฏิบัติเดินจงกรม และนั่งสมาธิ รวมทั้งที่ได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติ การเดินจงกรม และการนั่งสมาธิที่บ้านพัก อย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ราชการ และมีความเชื่อว่าการปฏิบัติสมาธิสามารถสร้างพลังจิตส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง สร้างสรรค์ความสงบ ความสุข สามารถที่จะส่งเสริมให้มีการใช้ความคิดในการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล ทั้งยังต้องการที่จะพิสูจน์ว่าสมาธิบันดาลจิตใจพบกับความสงบนิ่งได้ และจะพยายามที่จะดำรงชีวิตอย่างมีสติ พัฒนาตนโดยประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อครอบครัว โดยมุ่งปฏิบัติตนเป็นคนดี คิดดี มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ดำรงตนอยู่ในความประมาท ทั้งสามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติธรรม และการดำรงตนในสังคมต่อผู้อื่น

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวกุสุมาศ เข้มตรง, พีเลียงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ร.ต.อ.หญิงทองปักษ์ พรหมพินิจ, พีเลียงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายจำเริญ จันทร์แก้วแร่, พีเลียงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ได้ และพร้อมรับฟังคำแนะนำจากผู้อื่น อันจะส่งเสริมให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข โดยให้ความเคารพต่อบุคคลที่อาวุโสกว่า ให้เกียรติต่อผู้อาวุโสน้อยกว่า และปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรอย่างรอบคอบ^{๑๙}

๒) ร้อยตำรวจเอกพินิจ ชินบุตร นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบัน

พลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การที่ทุกคนมาเรียนครูสมาธิ นั้น เป็นผู้ที่มีความตั้งใจที่จะมาศึกษาว่าสมาธิเป็นเช่นไร และมีความปรารถนาดีต่อเพื่อน อยากให้เพื่อนมาเรียนสม่ำเสมอ ไม่ให้ขาดช่วงการเรียนไป เพื่อการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง ได้ดูใจตัวเอง รู้จักพูดในสิ่งที่ดี ๆ ให้กำลังใจกัน เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น มีค่ากว่าคำสอน^{๒๐}

๔.๑.๔.๕ ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยไม่ใช้ทฤษฎี สรุปได้ดังนี้

พฤติกรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร นักศึกษาสามารถปฏิบัติตนอยู่ในสังคมของนักศึกษาด้วยกันได้อย่างดี และเป็นกัลยาณมิตรต่อกันตามความเหมาะสม เช่น มีความสนิทสนมกัน มีกิริยามารยาทเรียบร้อย การพูดจาสุภาพ การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เมื่อพบกันในตอนเช้ามีการทักทายกันโดยการยกมือไหว้ต่อผู้อาวุโสกว่าต่อกันและทุกคน มีลักษณะเป็นการให้เกียรติต่อกันรู้จักความเป็นอาวุโส ผู้ที่อาวุโสกว่าจะมีการวางตัวเป็นผู้ที่นำให้การเคารพ เช่น แต่งกายเรียบร้อย สวยงามสมฐานะ มีความกระตือรือร้นในการเรียนตามหลักสูตรเพื่อพัฒนาตนให้มีสติ มีความสงบอย่างตั้งใจ มีการปฏิบัติสมาธิ เช่น การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ เป็นระเบียบเดียวกันมีความเหมาะสมสวยงามเป็นระเบียบ ผู้อาวุโสให้คำปรึกษาต่อผู้อ่อนอาวุโสกว่าอย่างเป็นกันเองไม่ถือตัว ยิ้มแย้มแจ่มใส มีการกล่าวถึงพัฒนาการปฏิบัติธรรมต่อกัน ไม่มีความขัดแย้งในเรื่องการพูดคุยต่อกัน เพราะไม่พบเห็นเรื่องที่เป็นความรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับการเรียน เรื่องภายในครอบครัว ไม่พบเห็นว่าจะมีการชักนำไปในทางที่เสียหาย มีแต่การชักชวนกันไปทำบุญหรือปฏิบัติธรรมตามวัดต่าง ๆ ในจังหวัดสกลนครและใกล้เคียง นักศึกษามีการขาดการเรียน มาไม่ทันเวลาการเข้าเรียน บางคนยังไม่สามารถเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน

สรุป สภาพการดำเนินชีวิตโดยภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ปฏิบัติตามคำสอนของ พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิริธโร) และได้นำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนในบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ ทานมัย ศีลมัย ภวานามัย เป็นพื้นฐาน เพราะศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่เป็นสัจธรรมเมื่อปฏิบัติตามย่อมมีผลอันประเสริฐอย่างแท้จริง นักศึกษามีความตั้งใจในการศึกษาตามหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

^{๑๙} สันทนา กลุ่ม นางกนกกุล ผาติวรภัทร, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สันทนา กลุ่ม ร้อยตำรวจเอกพินิจ ชินบุตร, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

และเมื่อมีข้อสงสัยทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ แต่ก็ยังมีบางท่านไม่กล้าเข้ามาซักถาม ตอนสรุปบทเรียนในรอบวันหลังเสร็จสิ้นการเรียน มีความสามัคคีให้ความร่วมมือด้วยดีในทุกเรื่องเมื่อร้องขอเอื้ออาทรต่อกัน ให้การช่วยเหลือกัน ให้ความเคารพต่อกัน รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายให้จากสถาบันอย่างเต็มกำลัง พร้อมทั้งการนำหลักการปฏิบัติสมาธิทั้งการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิไปปฏิบัติที่บ้านพัก อย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ราชการ และมีความเชื่อว่าการปฏิบัติสมาธิสามารถสร้างพลังจิตส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง สร้างสรรค์ความสงบ ความสุข สามารถที่จะส่งเสริมให้มีการใช้ความคิด ในการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล ทั้งพยายามที่จะปฏิบัติสมาธิให้บังเกิดจิตพบกับความสงบนิ่ง และพยายามที่จะดำรงชีวิตอย่างมีสติ ประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อครอบครัว และสังคม โดยมุ่งปฏิบัติตนเป็นคนดี คิดดี มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ดำรงตนอยู่ในความประมาท สามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติสมาธิตามหลักสูตร และการดำรงตนในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีนักศึกษาบางท่านต้องหยุดการเรียนไป มีความกังวลในเรื่องการปฏิบัติธรรมที่ไม่ก้าวหน้า มีความไม่สะดวกในการเดินทาง รู้สึกกังวลเกี่ยวกับเรื่องการสอบและการเดินทางปฎิภาคนามที่ดอยอินทนนท์

๔.๒ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

ผลจากการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ในรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๑ ผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักปิโย (นารัก)

๔.๒.๑.๑ ร้อยตรีสุขทน ดิวงค์ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองและนักศึกษามีการพัฒนาเรื่องแต่งกายสุภาพอย่างสุภาพตามระเบียบ มีการใช้วาจาที่สุภาพ แต่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานในความรู้เรื่องหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ แต่ก็สามารถปฏิบัติตนเป็นไปตามหลักกัลยาณมิตรตามความเข้าใจของตนว่า กัลยาณมิตร คือ การเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจต่อกัน พยายามที่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น แต่งกายสะอาดเรียบร้อย สนทนาแนะนำไปในทางที่ดี รู้ข้อบกพร่องตัวเองและแก้ไข เท่าที่มาร่วมกันไม่พบเห็นว่านำพากันในทางชั่วร้าย ประรณาดิต่อเพื่อนร่วมรุ่น เป็นผู้ฝึกฝนพัฒนาปรับปรุงตน และพยายามกระทำตนเป็นที่น่ายกย่องเอาเป็นแบบอย่างจากผู้อื่น มีความพร้อมรับฟังคำปรึกษา และไม่ชักนำบุคคลอื่นไปในทางเสื่อมเสียหรือเหลวไหล^{๒๑}

๔.๒.๑.๒ นางสาวสุพัตรา บุญต่าย นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า นักศึกษาร่วมรุ่นส่วนใหญ่เป็นผู้มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ตนเองนั้นแสดงออกถึงความใจจริงใจ และพัฒนาดนอย่างระวังให้มีความสุข

^{๒๑} สนทนากลุ่ม ร้อยตรีสุขทน ดิวงค์, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๔๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เรียบง่าย อยู่ร่วมกันกับเพื่อนนักศึกษาเหมือนญาติ และนำคุณธรรมพรหมวิหาร ๔ มาเป็นหลักในการปฏิบัติตน ตนเองกล้าที่แนะนำตักเตือนเพื่อน ๆ เมื่อเห็นเพื่อนทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และจะยกย่องเมื่อเพื่อนทำดีแสดงถึงความจริงใจ จะพยายามสร้างตนให้เป็นคนมีเหตุผล และให้ความเคารพในความคิดของผู้อื่น พยายามให้กำลังใจต่อเพื่อนที่เห็นว่าเพื่อนไม่สบายใจ เพื่อนนักศึกษามีความเข้มแข็งและแจ่มใสกันดีทุกคนและ มุ่งมั่นที่จะเรียนรู้โดยไม่ท้อถอยแม้ว่าจะต้องใช้ความพยายามอย่างมากก็ตาม^{๒๒}

๔.๒.๑.๓ นายปัญญาต นันทราช อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ถึงประเด็น ปิโย (น่ารัก) ตามที่ตนเองได้พูดคุยกับนักศึกษา นักศึกษาเข้าใจว่าหลักกัลยาณมิตรธรรม มีข้อปฏิบัติเพียง ๓ ข้อ คือ ปิโย (น่ารัก) กรุ (น่ารัก) และ ภาวนีโย (น่ารักใจ) เพียงเท่านั้น แต่เท่าที่สังเกตนักศึกษาได้ดำเนินชีวิตตามความเข้าใจในเรื่องกัลยาณมิตรมาบ้างแล้ว แต่ยังไม่ประพฤติได้อย่างครบถ้วน เช่น วณักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (แกล้งเรื่องล้าลึกได้) และ โน จัฎฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอฐาน) เป็นต้น แต่ทั้งนี้ นักศึกษาพยายามพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรมของตน เช่น มีการสร้างความสนิทสนมเป็นกันเอง ใช้วาจาที่สุภาพและพร้อมให้คำแนะนำต่อกัน ทั้งเรื่องการเรียน และเรื่องส่วนตัว และพร้อมที่จะรับฟังปัญหาหรือข้อเสนอแนะจากผู้อื่น ส่วนเรื่องการชักชวนกันเพื่อกระทำต่อสิ่งที่ดีงามมีการประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น การบริจาคทรัพย์ในการทอดกฐินของวัด การบริจาคทรัพย์เพื่อการตั้งโรงงาน และการปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญของศาสนา เป็นต้น^{๒๓}

สรุป ผลอันเกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก ปิโย (น่ารัก) ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ น้อมนำเอาหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ มาใช้ มีความสนิทสนมเป็นกันเอง และมีความรู้สึกรอบอุ้มใจ มีความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งยังสามารถที่จะพึ่งพากันได้อย่างดี มีกิริยามารยาทที่สุภาพเรียบร้อย มีการแต่งกายที่สุภาพเหมาะสมกับฐานะของตน ทั้งยังชักชวนกันไปในทางที่ดี เช่น การทำบุญบริจาคทรัพย์ เป็นต้น

๔.๒.๒ ผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักกรุ (น่ารัก)

๔.๒.๒.๑ นายพงศ์พิสิษฐ์ นามเสาร์ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า การประยุกต์หลักกรุ (น่ารัก) ไปใช้ในการดำเนินชีวิต คือ ตนเองได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในครอบครัว ที่ทำงาน และในสังคม ทั้งยังดำรงตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม และระเบียบปฏิบัติของสังคมเสมอมา และการเป็นหัวหน้าครอบครัวจะไม่ไม่ลำเอียงและให้ความเป็นธรรมกับทุกคนในครอบครัว ทั้งตนเองยังพัฒนานอยู่เสมอและเมื่อพบข้อบกพร่องของตนก็พยายามปรับปรุงแก้ไข พร้อมในการรับฟังคำแนะนำจากผู้อื่น และการปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าครอบครัว

^{๒๒} สทนากลุ่ม นาวสาว สุพัตรา บุญต่าย, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายปัญญาต นันทราช, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

นั้นต้องอบรมสั่งสอนบุตรให้ประพฤติที่เหมาะสมดั่งาม วางตนให้เป็นบุคคลที่น่าเคารพในครอบครัว สังคมภายนอก เพราะเห็นว่าเมื่อเราเคารพและให้เกียรติตัวเองและผู้อื่น สิ่งที่แสดงออกมาก็จะเป็นไปในความดีงาม และเป็นน่าเคารพยกย่องแก่สังคมโดยรวม^{๒๔}

๔.๒.๒.๒ นางณัฐปภัสร์ จันทร์สาธาณา นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า การประยุกต์ใช้หลักครู (น่าเคารพ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิต สิ่งของตนเองกระทำอย่างต่อเนื่อง คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน พยายามให้การช่วยเหลือกันและกันเท่าที่พึงกระทำได้ต่อทุกคน และตนเองมีการวางตน มีเหตุผล เป็นที่น่าเคารพ และเกรงใจต่อบุตร และทุกคนในบ้าน การปฏิบัติตนพยายามที่จะปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงามให้ทุกคนเห็น และรู้สึกอบอุ่นใจ โดยใช้การพูดจาโดยสุภาพเรียบร้อย ให้การแนะนำตักเตือนบุตร หลาน และทุกคนเมื่อเห็นว่ากระทำไม่ถูกต้อง ตนเองยังรับราชการจำเป็นยึดกฎระเบียบของทางราชการเป็นสำคัญ เพื่อให้ดำเนินไปด้วยความถูกต้อง และโปร่งใสและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กร^{๒๕}

๔.๒.๒.๓ นางสมหมาย นันทราช อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า จากการเฝ้าสังเกตในกลุ่มนักศึกษาเห็นว่า นักศึกษามีการประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ ฐานะ การยึดกฎระเบียบของสถาบันเป็นอย่างดี และ ตั้งใจศึกษาหลักธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติตาม ให้คำปรึกษาต่อกันได้โดยไม่ถือตัว มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย มีจิตใจที่หนักแน่นจริงใจ พบว่ามีความเอื้ออาทรและ

เอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกันในสังคมของนักศึกษาครูสมาธิ มีการแสดงออกในความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน โดยส่วนตัวแล้ว การเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมแก่หน้าที่การงานและสถานที่ เป็นสิ่งสำคัญในหลักของครู เพราะการวางตัวอย่างเหมาะสมก็เป็นสิ่งทำให้เกิดความน่าเคารพได้จากผู้พบเห็น และการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตแล้วด้วยยังทำให้เป็นที่น่าเคารพยิ่งขึ้น^{๒๖}

สรุป ผลอันเกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก ครู (น่าเคารพ) สังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิมีการแสดงออกถึง ครู (น่าเคารพ) นั่นคือการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อครอบครัว ในสถานที่ทำงานและสังคม การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน หมั่นศึกษาหลักธรรม เพื่อการพัฒนาตนให้อยู่ในหลักธรรม เป็นคนมีเหตุผลและความรับผิดชอบ

^{๒๔} สทนากลุ่ม นายพงศ์พิสิษฐ์ นามเสาร์, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สทนากลุ่ม, นางณัฐปภัสร์ จันทร์สาธาณา นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสมหมาย นันทราช, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๒.๓ ผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักภาวนีโย (นำเจริญใจ)

๔.๒.๓.๑ นางบุญล้อม สุพร นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองและเพื่อนนักศึกษาร่วมรุ่นต่างพยายามที่จะประพฤติตนให้เหมาะสมแก่กาล และมีการพัฒนา เช่น การแต่งกาย การคิดดี พูดดี มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างมุ่งมั่น ทั้งยังจัดการพัฒนาที่อยู่อาศัย รวมทั้งสถานที่ทำงาน อันจะเป็นเหตุให้นำเจริญใจต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม เพื่อนร่วมรุ่นบางท่านเป็นหัวหน้าครอบครัวต่างฝึกฝนตนเอง ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอกระทำในสิ่งที่ดีงาม ประพฤติตนอยู่ในคุณธรรม จริยธรรมที่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน ใกล้เคียง ชุมชน และสังคม ตนเองจะตั้งใจกระทำให้จิตและกายมีความสดชื่นแจ่มใสเบิกบานอยู่เป็นนิจ รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ราชการที่ยังรับราชการอยู่ก็ต้องหมั่นพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถเพื่อให้หน่วยราชการที่รับราชการบรรลุผลตามภารกิจ และวัตถุประสงค์ที่กำหนด การที่ตนเองและเพื่อนได้เข้ามาศึกษาหลักสูตรครูสมาธิเพราะเห็นว่าเป็นการพัฒนาตนทั้งด้าน กาย วาจา และใจ และพยายามที่ปฏิบัติตนโดยเป็นแบบอย่างในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในเรื่องของการพูด และการกระทำต่าง ๆ ให้เหมาะสม และทำให้เป็นที่เจริญตา เจริญใจแก่ผู้ที่ได้สนทนาด้วย จึงคิดว่าในหลักของภาวนีโย (นำเจริญใจ) นั้น สังคมของครูสมาธิเป็นสังคมหนึ่งที่เป็นแบบอย่างในการแสดงออกในหลักการนี้ได้อย่างชัดเจน^{๒๗}

๔.๒.๓.๒ นางจงพิช กุลชัย นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองยังรับราชการในตำแหน่งครูผู้สอนในโรงเรียน ตนเองจึงต้องมีความใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมากเพราะเยาวชนผู้เป็นลูกศิษย์ต่างรอรับการแนะนำสั่งสอนที่ดี จึงต้องพัฒนาตนให้มีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นต่อหน้าที่ และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อนักเรียนในทุกโอกาส และให้การอบรมสั่งสอนต่อเด็กนักเรียนอย่างมีตั้งใจและมีเหตุผล ทั้งต้องพัฒนาตนเองด้านการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย การพูดจาให้ไพเราะน่าฟัง มีความจริงใจเสมอ และทำการสั่งสอนแนะนำให้นักเรียนกระทำความดีโดยเน้นให้มีความกตัญญูเคารพในคุณบิดามารดา และผู้มีพระคุณ ประพฤติตนอยู่ในคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมที่ดีงามเพื่อเป็นตัวอย่างแก่เด็กนักเรียนคนอื่น ส่งเสริมให้เยาวชนเป็นคนดีต่อสังคมสืบไป ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคมและประเทศชาติ

๔.๒.๓.๓ นางสาวปาริชาติ ธนารักษ์ อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า การพัฒนาตนเองจากการฝึกฝนการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอในการครองตน ครองคน และครองงาน นำไปปรับปรุงบุคลิกภาพให้เรียบร้อยเหมาะสมควรแก่การเคารพนับถือ ศรัทธาพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้อยู่เสมอโดยการศึกษาเพื่อปรับปรุงสติปัญญาให้เกิดความรู้และสามารถนำไปแนะนำแก่ผู้อื่นได้ ประพฤติตนให้เหมาะสมกับฐานะในสังคมหรือสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ใช้ท่วงทีวาจาสุภาพเป็นนิจ มีการ

^{๒๗} สทนากลุ่ม นางบุญล้อม สุพร, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

คิดก่อนการพูดทุกครั้ง และตนเองพยายามระมัดระวังอารมณ์ของตนไม่ให้ไปกระทบต่อผู้อื่น หรือหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่อาจจะรุนแรงต่อไปนั้นเสีย^{๒๘}

สรุป ผลอันเกิดจากการประยุกต์ใช้หลักภาวนีโย (น่าเจริญใจ) มีการประพัตติตนอย่างเหมาะสมและมีการพัฒนาปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ พัฒนาที่พักอาศัย และสถานที่ทำงานให้เป็นที่น่าเจริญใจ ครูผู้สอนนักเรียนต้องปฏิบัติตนที่ดีต่อสายตาของนักเรียนให้เป็นที่น่าเจริญใจ พัฒนาตนด้วยการศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการแนะนำผู้อื่นต่อไป และพยายามระมัดระวังอารมณ์ไม่ให้ไปกระทบต่อผู้อื่น

๔.๒.๔ ผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก วัตตา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล)

๔.๒.๔.๑ นางสาวอุริตา บุญต่าย นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองได้เข้ารับการศึกษหลักสูตรครูสมาธิการฝึกสมาธินั้นเพราะมีความเชื่อว่าผลที่ได้รับ คือ ทำให้เป็นผู้ที่มีสติมั่นคง มีความสงบ มีความยับยั้งก่อนการพูดให้คิดก่อน รู้ว่าอะไรควรพูดอะไรไม่ควรพูด รู้จักกาลเทศะ เป็นคนมีเหตุผล และพยายามที่จะให้การช่วยเหลือผู้อื่นโดยการพูดจาเพื่อโน้มน้าวให้ประพัตติในสิ่งที่ดีงามและยอมรับไปปฏิบัติตาม และการพูดนั้นต้องพูดด้วยความยิ้มแย้ม จริงใจ มีประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น และมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกันทั้งเพื่อนร่วมรุ่นและบุคคลอื่นด้วยการพิจารณาอย่างมีเหตุผล^{๒๙}

๔.๒.๔.๒ นางพวงเพชร สุขคณา นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองนั้นได้มีการให้คำแนะนำ และการว่ากล่าวตักเตือนผู้อื่นนั้นจะต้องมั่นใจว่าผู้ฟังมีความตั้งใจฟังและให้การยอมรับเชื่อถือต่อเรา จึงมีหลักการว่าควรพูดกับบุคคลที่ควรพูด และการพูดของเราอาจไม่ถูกใจต่อบุคคลบางบุคคลได้จึงอาจเกิดข้อขัดแย้งกันได้จึงต้องระวังอย่างมาก ตนเองมีใช้การรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นอย่างตั้งใจ มีมารยาท และคอยให้กำลังใจเมื่อรู้สึกว่าเขาต้องการกำลังใจ และกระทำตนเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีโดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว หากพบเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องต้องต้องว่ากล่าวตักเตือนด้วยเหตุผล และการพูดนั้นต้องไม่เป็นไปด้วยการถากถาง ส่อเสียดนินทา อ่างบุญคุณ หรือเข้าข้างใดข้างหนึ่ง และเรื่องที่พูดนั้นควรเป็นเรื่องบุญกุศล หลักธรรม ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข เช่น การรักษาศีล การปฏิบัติธรรม การทำความดีทั้งมวล เป็นต้น^{๓๐}

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ธนารักษ์, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สนทนากลุ่ม นางสาวอุริตา บุญต่าย, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สนทนากลุ่ม นางพวงเพชร สุขคณา, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๒.๔.๓ นางสาวภัสรา กุศลาลัยกุล ผู้ช่วยผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ และเจ้าหน้าที่การเงิน ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า การพูดเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารต่อกันจึงต้องใช้การพูดโดยระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือนจิตใจผู้อื่นจึงต้องคิดก่อนพูดทุกครั้ง รู้จักพูดชี้แจงด้วยเหตุผลเหมาะสมกับสถานการณ์ และกาลเวลา ไม่นำพาไปในทางที่เสื่อมเสียควรมีจุดเน้นและบทสรุปของการพูด พูดให้ตรงประเด็นหากไม่เข้าใจให้ซักถามได้เพื่อความเข้าใจตรงกัน ควรพูดเพื่อการให้กำลังใจและเกิดการยอมรับ เปิดใจรับฟังเหตุผลพร้อมชี้แจงและช่วยเหลือในการอยู่ร่วมกัน และให้เกิดความเข้าใจ ให้การตักเตือนโดยใช้คำพูดที่สุภาพ ไม่เอาใจตนเองเป็นใหญ่ พูดในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ หลีกเลี่ยงการพูดให้เกิดความแตกแยก ทั้งยังพร้อมปฏิบัติตนเป็นที่ปรึกษาที่ดีเพื่อให้บุคคลเกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติ^{๓๑}

สรุป ผลอันเกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก วัตตา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) ก่อนการพูดทุกครั้งต้องคิดก่อนการพูดทุกครั้ง รู้อะไรควรพูดอะไรไม่ควรพูด รู้จักกาลเทศะ พูดอย่างมีเหตุผล พูดด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส พูดกับบุคคลที่ควรพูด การพูดต้องไม่เป็นไปด้วยการส่อเสียดนินทา ไม่นำพาไปในสิ่งที่ไม่ดี และต้องพูดให้ผู้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

๔.๒.๕ ผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ)

๔.๒.๕.๑ นางจันทร์จิตร ดุลนีย์ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองเป็นบุคคลที่ยอมรับฟังข้อวิพากษ์จากผู้อื่นอย่างมีสติและใจเย็นเสมอทั้งนี้อาจเนื่องจากการปฏิบัติสมาธิสม่ำเสมอทำให้สามารถระงับจิตใจให้เย็นลงได้ ทั้งพยายามปฏิบัติตนเป็นคนใจกว้างยอมรับง่าย และวางตัวเองเป็นใหญ่เมื่อรู้ว่าเขาโกรธให้ยอมรับและระงับความโกรธหรืออารมณ์ขณะนั้น ส่วนบุคคลนั้นครอบครัวเมื่อเกิดปัญหาขึ้นจะพยายามตั้งสติ มีสมาธิ และพร้อมให้คำปรึกษาแนะนำกับทุกคนในครอบครัว อันจะส่งผลให้การปฏิบัตินั้นบรรลุผลสำเร็จไปด้วยดี^{๓๒}

๔.๒.๕.๒ ร้อยตรีสุขทน ดิวงค์ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองเพิ่งทราบว่าการอดทนต่อถ้อยคำเป็นประการหนึ่งของหลักกัลยาณมิตรธรรม แต่ทั้งนี้ตนเองได้นำแนวทางในการปฏิบัติอย่างเสมอ คือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นทั้งในครอบครัวและที่ทำงาน จะร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา โดยไม่แสดงถึงความเบื่อหน่ายโดยมีความอดทน และกระตือรือร้นที่จะรับฟัง และแก้ปัญหาร่วมกัน ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวหรือโต้แย้งอย่างรุนแรง ไม่ดูค้ำว่ากล่าวต่อกัน พยายามตั้งสติให้นั่นคงใช้ความอดทนต่อคำพูดที่ไม่ชอบใจ และพยายามที่จะไม่ยึดถือเอาคำพูดที่ไม่พอใจเหล่านั้นมาให้เป็นที่บั่นทอนจิตใจได้^{๓๓}

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวภัสรา กุศลาลัยกุล, ผู้ช่วยผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนครและเจ้าหน้าที่การเงิน, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สนทนากลุ่ม นางจันทร์จิตร ดุลนีย์, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายदनัย มั่นหมาย, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๒.๕.๓ นางไกรสร พาพรหม คณะพี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองพัฒนาตนอยู่เสมอในเรื่องของการพร้อมรับฟังคำปรึกษา ปัญหาข้อเสนอแนะ และข้อวิพากษ์ต่าง ๆ ของบุคคลอื่นด้วยความอดทนโดยไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว หรือโต้แย้งด้วยอารมณ์รุนแรงทั้งคนรอบข้าง เพื่อนฝูง หรือบุคคลในสังคม โดยไม่แสดงความเบื่อหน่าย มีความใจเย็น หลีกเลี่ยงการปะทะอารมณ์ที่ไม่ดีต่อกัน เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน แหรือขัดแย้งต้องมีความอดทนรับฟังการชี้แจงและพร้อมแสดงความคิดเห็นด้วยจริงใจ ใช้สติยับยั้งอารมณ์โกรธ หรือออกไปจากเหตุการณ์นั้นเสีย ^{๓๔}

สรุป ผลอันเนื่องจากการประยุกต์ใช้หลัก วณักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) การปฏิบัติสมาธิสามารถทำให้ระงับยับยั้งจิตใจให้เย็นลง สงบลงได้โดยนำมาใช้ในการยอมรับฟังคำวิพากษ์ คำปรึกษา ปัญหา ข้อเสนอแนะจากผู้อื่น โดยอดทนไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวหรือตอบโต้รุนแรง พร้อมรับฟังและแสดงข้อเสนอแนะ ด้วยความจริงใจ ต่อบุคคลรอบข้าง เพื่อน และบุคคลในสังคม หลีกเลี่ยงการปะทะอารมณ์ หรือออกไปจากเหตุการณ์นั้น

๔.๒.๖ ผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก คัมภีร์ญจะ กระถัง กัตตา (ແລງເຣື່ອງລຳລຶກໄດ້)

๔.๒.๖.๑ นางเกตุมนี ทิพวงษา นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองก็เพิ่งทราบเช่นเดียวกันว่าการແລງເຣື່ອງລຳລຶກໄດ້เป็นหลักหนึ่งในกัลยาณมิตรธรรม แต่ตนเองก็มีการปฏิบัติตนอยู่เสมอในเรื่องของความถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูล เนื้อหา หรืองานบางอย่างบางครั้งเข้าใจยาก ซบซ้อนด้วยความละเอียดจำต้องใช้การอธิบายจากสิ่งที่ยากไปหาความง่ายตามลำดับ รวมถึงการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมที่พึงามบางประการด้วย ความเข้าใจและสามารถที่จะແລງເຣື່ອງລຳລຶກໄດ້เกี่ยวกับหลักธรรมได้อย่างเข้าใจนั้นเป็นเรื่องที่พึงามแสดงถึงบุคคลนั้นได้ศึกษาเป็นอย่างดี ทั้งการແລງເຣື່ອງລຳລຶກໄດ້เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการครองเรือน ในเรื่องเกี่ยวกับการไม่ลุ่มหลงไปในอบายมุข ต้องดำเนินชีวิตที่พึงาม เหล่านี้เป็นเรื่องที่บุคคลใดสามารถให้การอธิบายได้อย่างเข้าใจนั้นเป็นเรื่องที่นับว่าเป็นประโยชน์ต่อบุคคล และสังคมอย่างยิ่ง ^{๓๕}

๔.๒.๖.๒ นางชนิษฐา ชินบุตร นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองมีการประพฤติปฏิบัติด้านการดำเนินชีวิตที่พึงาม ตั้งตนอยู่ในความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความอดทนมาอย่างต่อเนื่อง และพยายามศึกษาถึงหลักธรรมที่สำคัญเป็นนิจ จึงมีความเข้าใจและน้อมนำเอาหลักธรรมมาเป็นแนวทางการปฏิบัติและฝังลึกในจิตใจอย่างลึกซึ้ง จึงสามารถที่จะอธิบายถึงหลักธรรมบางประการให้บุคคลได้รับรู้และปฏิบัติตามได้ ก็นับว่าได้สร้างประโยชน์ต่อบุคคลและสังคมตามสมควร เพื่อนร่วมรุ่นที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ร่วมสนทนาด้วยความว่าพยายามที่จะอธิบายในเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมที่สำคัญต่อบุตรหลานของตนอย่างสม่ำเสมอ

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางไกรสร พาพรหม, คณะพี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สนทนากลุ่ม นางเกตุมนี ทิพวงษา, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๖ มกราคม ๒๕๖๒.

เพื่อให้หลักธรรมเหล่านั้นนำไปในสิ่งที่เป็นมงคลและดีงาม อันส่งเสริมให้ครอบครัวสงบสุข และผู้ที่ยังปฏิบัติหน้าที่ราชการต้องสามารถแปลงเรื่องที่ยุ่งยากในการปฏิบัติงานยังผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการใหม่ หรือเพื่อนร่วมงานได้อย่างเข้าใจจะสร้างสรรค์ให้หน่วยราชการนั้นมีแต่ความเจริญและมีประสิทธิภาพ^{๓๖}

๔.๒.๖.๓ นางณัฏก กุลณีย์ คณะพีเลียงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองพยายามที่จะดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน โดยต้องมีการพัฒนาตนเองทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย และบุคลิกภาพควบคู่ไปด้วย ทั้งต้องรู้จักการพูดอย่างเหมาะสมแก่กาลเวลา การรับราชการของตนได้พบปะผู้คนหลากหลายสาขาอาชีพ และพยายามศึกษาและเข้าใจในความเป็นไปของสังคมนั้น ๆ และตนเองสามารถพูดจาในเรื่องที่ลึกซึ้งทั้งทางโลกและทางธรรมได้อย่างดีเพราะศึกษาหลักธรรมอย่างต่อเนื่องอันจะก่อประโยชน์แก่บุคคล และส่วนรวม ทั้งนี้รวมถึงการอธิบายเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติสมาธิให้นักศึกษาอย่างเข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ก็จะสามารถนำพาให้นักศึกษาพบกับความสงบทางจิตได้^{๓๗}

สรุป ผลอันเกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก คัมภีร์ธรรมา กะถัง กัตตา (แปลงเรื่องล้าลึกได้) การอธิบายชี้แจงเรื่องที่มีความซับซ้อนเข้าใจยากโดยเฉพาะหลักธรรมบางประการ เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติให้ครอบครัวมีความสุขได้ รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ราชการให้มีความถูกต้องเจริญก้าวหน้า และความก้าวหน้าในการปฏิบัติสมาธิ บุคคลต้องศึกษา พัฒนา ปฏิบัติอย่างเข้าใจและนำหลักการเหล่านั้นมาแปลงให้ผู้อื่นได้ฟังอย่างเข้าใจได้โดยง่าย

๔.๒.๗ ผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก โน จัณฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอฐาน)

๔.๒.๗.๑ นางณิภาพร สุวรรณเจริญ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองไม่ทราบว่าหลักกัลยาณมิตรธรรมนั้นมีข้อ ไม่ชักนำในอฐาน อยู่ด้วย แต่ทั้งนี้ตนเองก็ปฏิบัติตนไม่หลงไปกับกิเลสสิ่งล่อใจให้ตนเองหลงผิดเกิดขึ้น เหมือนกับบุคคลบางบุคคลที่หลงผิดเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือเหตุให้ฉิบหาย ๖ ประการ คือ ๑) การดื่มน้ำเมา ๒) เที่ยวกลางคืน ๓) เที่ยวดูการเล่น ๔) เล่นการพนัน ๕) คบคนชั่วเป็นมิตร ๖) เกียจคร้านทำงาน ดังนั้นตนเองจึงพยายามที่จะชักนำให้บุคคลที่หลงผิดนั้นเกิดการพัฒนาจิตไม่ให้หลงผิด โดยการให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตในสังคม ตนเองจึงพยายามปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของสังคม ไม่ประมาทและมีสติ การเป็นคนไม่มีอคติ พยายามกำหนดแนวทางการปฏิบัติตนในทางที่ดี รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนทั้งต่อสังคมและครอบครัว มีความรับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องส่วนรวม ร่วมกันวิเคราะห์

^{๓๖} สทนากลุ่ม นางชนิษฐา ชินบุตร, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๖ มกราคม ๒๕๖๒

^{๓๗} สัมภาษณ์ นางณัฏก กุลณีย์, เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์และเครื่องเสียง สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สถานการณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน และสรุปผลร่วมกันในแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม แล้วนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันนั้นเป็นแนวทางที่ดีงามที่สุด^{๓๘}

๔.๒.๗.๒ นางเยาวรักษ์ มูลไชยสุข นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองได้เข้ามาศึกษาและอยู่ในสังคมของนักศึกษาครูสมาธิ เป็นสังคมแห่งกัลยาณมิตรเป็นผู้ให้คำแนะนำในทางที่ถูกต้อง ไม่มีการชักชวนกันไปในทางเสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลอยู่แล้ว การพูดจาจึงเป็นไปในเรื่องของการแนะนำในเรื่องที่ดีงาม รวมทั้งตนเองได้น้อมนำ การปฏิบัติเหล่านั้นมาใช้ในครอบครัวโดยแนะนำและนำพาบุคคลในครอบครัวไปในสิ่งที่ดีงาม และรวมถึงสถานที่ทำงานด้วย เพื่อนที่ยังปฏิบัติหน้าที่ราชการครูอยู่กับนักเรียน ก็ต้องทำการอบรมให้นักเรียนได้ฟังน้ำเสียงทุกวันทั้งเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และเรื่องที่ทำให้เกิดโทษต่อตนเองและสังคม^{๓๙}

๔.๒.๗.๓ นายจำเริญ จันทร์แก้วแร่ คณะพี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร ได้ตอบคำถามแบบสัมภาษณ์ความว่า ตนเองได้ศึกษาหลักสูตรครูสมาธิผ่านมาแล้วเห็นว่าสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ส่วนใหญ่แล้วเมื่อได้รับความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติในการทำสมาธิแล้วนำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ อย่างต่อเนื่อง จะนำพาให้จิตน้อมไปในทางที่ดีงาม ไม่เป็นไปในทางอบายมุขหรือเสื่อมเสีย และในสังคมของนักศึกษาปัจจุบันไม่พบเห็นว่ามีบุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข ไม่ชักชวนกันไปในเรื่องที่ไม่มีประโยชน์ รวมถึงการแสดงออกทางสังคมก็จะมี การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ไม่ชักนำบุคคลอื่นไปในที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล^{๔๐}

สรุป ผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลัก โน จัณฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอฐาน) การดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขเป็นสิ่งสำคัญ จำต้องปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน มีความรับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องส่วนรวม ไม่ชักนำในเรื่องเสื่อมเสียหรือเหลวไหล แนะนำในเรื่องที่ดีมาใช้ในครอบครัว และสถานที่ทำงาน

สรุป การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร มาใช้ในชีวิตประจำวันในแต่ละด้าน ทั้ง ๗ ประการอันประกอบด้วย ปิโย (น่ารัก) ครุ (น่าเคารพ) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) วัตตา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) วจันขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คัมภีริญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) โน จัณฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอฐาน) ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

^{๓๘} สทนากลุ่ม นางณิภาพ สุวรรณเจริญ, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๓๙} สทนากลุ่ม นางเยาวรักษ์ มูลไชยสุข, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายจำเริญ จันทร์แก้วแร่, พี่เลี้ยงประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิทุกคนที่มาศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ยังไม่มีพื้นฐานในความรู้เรื่องหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ แต่ทั้งนี้สามารถปฏิบัติตนเป็นไปตามหลักกัลยาณมิตรธรรมตามความเข้าใจของตน เช่น การพัฒนาและปฏิบัติตนทั้งการแต่งกาย กิริยามารยาท การใช้คำพูดที่น่าฟัง ให้เป็นที่น่ารักต่อสังคม การเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันมีความสนิทสนมเป็นกันเองมีความรู้สึกอบอุ่นใจสามารถพึ่งพากันได้ มีการรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนทั้งต่อสังคมและครอบครัว รวมถึงการแสดงออกทางสังคม มีการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีการน้อมนำเอาหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ มาใช้ มีความปรารถนาดีต่อกัน มีกิริยามารยาทที่สุภาพเรียบร้อย รู้จักจิตใจของตนเอง

ปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของครอบครัวและสังคม มีความรับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องส่วนรวม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน หมั่นศึกษาหลักธรรมเพื่อการพัฒนาตน ทั้งเป็นคนมีเหตุผลและความรับผิดชอบ และพยายามระมัดระวังอารมณ์ของตนอย่างมีสติเสมอ มีการพูดและแสดงความคิดเห็นต่อกันอย่างมีเหตุและผลให้การแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่พูดจาที่ทำให้เกิดความบาดหมางหรือเสื่อมเสีย มักพูดด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เป็นไปด้วยการส่อเสียดนินทาและพยายามให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง สามารถให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตได้ตามสมควร พูดจาแนะนำอย่างเป็นมิตร แนะนำในเรื่องที่ลึกซึ้งทั้งทางโลกและทางธรรมตามที่ฟังกระทำได้ ทั้งเรื่องครอบครัว การปฏิบัติหน้าที่ราชการ และความก้าวหน้าในการปฏิบัติสมาธิ โดยไม่ชักนำพากันในทางชั่วร้าย ไม่ประพฤติตนในความประมาทโดยมีสติอยู่เสมอ ไม่ชักนำในเรื่องเสื่อมเสียหรือเหลวไหล ไม่ชักชวนกันไปในทางที่ไม่ดีงาม ปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน มีความรับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องส่วนรวม

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๓.๑ ผลที่เกิดด้านปัจเจกบุคคล

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ทราบความหมายและคุณสมบัติของหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ แต่นักศึกษาสามารถปฏิบัติตนอยู่ในสังคมของนักศึกษาด้วยกันได้อย่างดี และเป็นกัลยาณมิตรต่อกันตามความเหมาะสม มีความสนิทสนมกัน มีกิริยามารยาทเรียบร้อย การพูดจาสุภาพ การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เมื่อพบกันในตอนเช้ามีการทักทายกันโดยการยกมือไหว้ต่อผู้อาวุโสกว่าต่อกันและทุกคน มีลักษณะเป็นการให้เกียรติต่อกันรู้จักความเป็นอาวุโส ผู้ที่อาวุโสกว่าจะมีการวางตัวเป็นผู้ที่นำให้การเคารพ เช่น แต่งกายเรียบร้อย สบายงาม สมฐานะ มีความกระตือรือร้นในการเรียนตามหลักสูตรเพื่อพัฒนาตนให้มีสติ มีความสงบอย่างตั้งใจ มีการปฏิบัติสมาธิ เช่น การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ เป็นระเบียบเดียวกันมีความเหมาะสมสบายงามเป็นระเบียบ ผู้อาวุโสให้คำปรึกษาต่อผู้อ่อนอาวุโสกว่าอย่างเป็นกันเองไม่ถือตัว ยิ้มแย้มแจ่มใส มีการกล่าวถึงพัฒนาการปฏิบัติธรรมต่อกัน ไม่มีความขัดแย้งในเรื่องการพูดคุยต่อกันเพราะไม่พบเห็นเรื่องที่เป็นความรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับการเรียน เรื่องภายในครอบครัว ไม่ใช่เป็นเรื่องล้าลึก ไม่พบเห็นว่าจะมีการชักนำไปในทางที่เสียหาย มีแต่การชักชวนกันไปทำบุญหรือปฏิบัติธรรมตามวัดต่าง ๆ ในจังหวัดสกลนครและใกล้เคียง

๔.๓.๒ ผลที่เกิดด้านครอบครัว

ในสังคมของนักศึกษาครูสมาธินั้น ส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตนเป็นได้ตามหลักกัลยาณมิตรตามความเข้าใจของตนว่า กัลยาณมิตรคือการเป็น เพื่อนที่ดีต่อกัน ไม่นำพากันไปในทางชั่วร้าย เป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตได้ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ เป็นผู้ที่มีความตั้งใจที่จะศึกษาเรื่องสมาธิ มีความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมรุ่นทุกคน เป็นผู้ฝึกฝนพัฒนาปรับปรุงตน และพยายามกระทำตนเป็นที่น่ายกย่องเอาเป็นแบบอย่างจากผู้อื่น มีความพร้อมรับฟังคำปรึกษา และไม่ชักนำบุคคลอื่นไปในทางเสื่อมเสียหรือเหลวไหล ซึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความเมตตา กรุณาตามกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังปัญญา มีการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลประโยชน์ตนและผู้อื่น มองโลกในแง่ดีเสมอ เป็นมิตรที่ดีกับทุกคน ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสัตว์ ถือว่าเพื่อนมนุษย์เป็นเสมือนพี่น้องของทุกคน ต้องอยู่ด้วยกันด้วยความรักและเอื้ออาทรต่อกัน มีความเป็นคนที่น่ารัก ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ที่มีความเป็นมิตรมีน้ำใจปรารถนาดีกับผู้อื่น มีความรู้สึกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีความทุกข์ และต้องการให้พ้นทุกข์ และจะอยู่ร่วมกันกับคนอื่นเหมือนญาติ มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ต่อทุกคน จะแนะนำตักเตือนเพื่อน ๆ เมื่อเห็นเพื่อนทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และจะยกย่องเมื่อเพื่อนทำดี มีความจริงใจ จะดำรงตนอย่างมีเหตุผลและให้ความเคารพในความคิดของผู้อื่น และรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และให้กำลังใจต่อกัน สร้างความสามัคคีในสังคมของนักศึกษา และสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้นำไปใช้ในชีวิตครอบครัวจนเกิดผลในทางที่ดี ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในครอบครัว แนะนำในเรื่องปฏิบัติสมาธิพร้อมทั้งได้นำครอบครัวมาปฏิบัติสมาธิสวดมนต์ จนเป็นแบบอย่างแก่สังคมโดยรวมได้

๔.๓.๓ ผลที่เกิดด้านสังคม

ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร มีการแต่งกายเรียบร้อย สนิทสนมเป็นกันเอง เป็นสังคมที่น่าอบอุ่นปลอดภัย เข้าแถวตามลำดับและมีการตักอาหารแก่ผู้อาวุโส มีความเหมาะสมแก่ฐานะในความเป็นนักศึกษาที่ต้องอยู่ในกรอบของความดีงาม มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ในภาพรวมมีความรู้สึกเป็นมิตรต่อกัน มีความตั้งใจในการเรียน มีการสอบถามเมื่อไม่เข้าใจโดยเฉพาะการปฏิบัติสมาธิ และนำแบบบันทึกการปฏิบัติสมาธิที่บ้านพักมาจัดส่งตามเวลากำหนดในวันสิ้นเดือน ให้ความเป็นกันเองให้คำแนะนำแก่ผู้อ่อนอาวุโสกว่าในกิจกรรมส่วนรวม มีการชักชวนกันมาปฏิบัติธรรม เนื่องในวันสำคัญของศาสนายังวัดใกล้เคียง โดยการเช่าเหมารถโดยสารขนาดเล็กไปด้วยกันเป็นกลุ่ม นักศึกษาทุกคน มุ่งทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดไม่เกิดผลเสียแก่ผู้อื่นและส่วนรวม มุ่งหวังให้ผู้อื่นมีความสุข เป็นแบบอย่างในทางที่ดียึดกฎระเบียบเป็นสำคัญ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มุ่งปฏิบัติตามหลักธรรมที่พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อริยธัมมเชฏฐ์ สิริธโร) แนะนำสั่งสอน มีความประพฤติสมแก่ฐานะตนเอง ให้คำแนะนำเมื่อเพื่อนพบปัญหาและแนะนำชี้แนะหนทางแห่งความดี มีการพัฒนาตนด้านจิตใจ พร้อมรับฟังปรึกษาแนะนำจากผู้อื่น ให้การดูแลและพึ่งพาอาศัยกัน มีความเคารพต่อความคิดเห็นของเพื่อน มีความปรารถนาดีต่อเพื่อนคอยตักเตือนสิ่งที่คิดว่าเพื่อนทำไม่ถูกต้อง และยามเมื่อคนอื่นมีทุกข์ร้อนพร้อมให้การช่วยเหลือเท่าที่ทำได้ เข้าถึงจิตใจคนอื่น ชักชวนผู้อื่นมาเรียนสมาธิ และไม่แนะนำชักชวนผู้อื่นให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข

๔.๓.๔ ผลที่เกิดด้านความมั่นคงระดับประเทศ

สังคมของนักศึกษาหลักสูตรครุสมานีมีความสงบร่มเย็น มีความสุขสงบในการอยู่ร่วมกัน และความสุขทางใจ เป็นสังคมน่าอยู่เพราะต้องช่วยเหลือกัน รู้จักเห็นอกเห็นใจมีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น มีความเกรงใจซึ่งกันและกัน มีกัลยาณมิตรต่อกัน ทำให้มีความเรียบร้อย สร้างสรรค์ ประโยชน์สุขแก่บุคคลรอบข้าง โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน รักใคร่สนิทสนมและสามัคคีกัน ไม่มีความขัดแย้ง มีการแบ่งสรรการปฏิบัติงานร่วมกัน มีความสามัคคี มีเมตตากรุณาเป็นไปด้วยหลักธรรมมากขึ้นโดยเฉพาะการรู้จักพูดให้มีเหตุผล และอดทนต่อถ้อยคำ เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นตัวอย่างที่ดี และความศรัทธาต่อเพื่อนในสังคม ทำให้เกิดความเจริญงอกงามและความดีงามในหมู่คณะ และสามารถขยายไปในระดับประเทศได้ เพราะสถาบันมีสาขาอยู่ทั่วประเทศ และยังมีอยู่ในหลายประเทศ ทั้งทางยุโรปและอเมริกาเหนือคือแคนาดาและสหรัฐอเมริกา โดยมีหลักสูตรและหลักการอันเดียวกัน เนื่องด้วยพระธรรมมงคลญาณ(หลวงพ่อดาวทอง สิริธโร) ท่านได้จัดทำหลักสูตรที่ใช้ในทุกสาขา และห้ามดัดแปลงหลักสูตรแต่อย่างใด อันเป็นเหตุให้ ทุกคนประพฤติดี ประพฤติชอบ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันตามความเหมาะสม มีเมตตาต่อกัน มีความห่วงใยต่อกัน ตามหลักคำสอนที่หลวงพ่อดาวทองตั้งวัตถุประสงค์ไว้ จึงก่อให้เกิดสังคมที่อยู่อย่างสงบมีความสุข ไม่สร้างปัญหาในสังคมและชุมชน มีความสามัคคี ไม่เบียดเบียนกัน ได้เพื่อน ได้ญาติพี่น้อง ได้รู้จักกับบุคคลหลายฐานะหลายอาชีพ ได้ความรัก กำลังใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เข้าใจกันเห็นใจกัน เคารพศรัทธาซึ่งกันและกัน ได้กัลยาณมิตร ได้รับสิ่งดี ๆ ให้ผลดีทั้งตนเองและคนรอบข้าง ได้ปรึกษาหารือในการปฏิบัติสมาธิ และปัญหาต่างขณะศึกษาในหลักสูตร มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักรักษาศีล คือข้อห้าม รู้จักปฏิบัติธรรม และทำความดี เป็นแบบอย่างของบุคคลทั่วไป และได้พัฒนาด้านตนเองโดย ปฏิบัติตามแนวทางของหลักสูตรครุสมานี มีส่วนร่วมในกิจกรรม ผลที่ได้ทำให้พบความสุขตามที่ตั้งใจมาปฏิบัติ ทั้งแก่ตนเองและประเทศชาติ

๔.๓.๕ ผลที่เกิดด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา

ในสังคมปัจจุบันยังเป็นสังคมที่มีปัญหาอันเนื่องจากบุคคลในสังคมขาดปัญญาในการที่จะน้อมนำเอาหลักธรรมของพระพุทธผู้มีพระภาคมาเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติอันนำมาซึ่งความสุขอย่างมาก และ มีการแสวงหาทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย บางคนขาดปัญญาไตร่ตรองจึงทำให้เกิดการหลงผิด ปฏิบัติตนในทางที่ผิดต่อหลักศีลธรรมของศาสนา และในสังคมเมืองมีความเป็นอยู่ที่ต้องแย่งชิงแข่งขันกันในทุกเรื่องในการดำเนินชีวิตจึงเกิดความเห็นแก่ตัวขึ้น และยังบางคนยังศึกษาและปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมที่ไม่เข้มข้นพอ เพราะต้องดิ้นรนไปในทางโลก ขาดการอบรมจากผู้ปกครองหรือกัลยาณมิตร ก็ไปสู่เส้นทางที่ไม่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต บางท่านไม่มีเวลามาเรียนเพราะบางครั้งมีภาระงานในหน้าที่ประจำ จึงต้องจัดสรรเวลาให้เหมาะสม บางท่านยังไม่มีศรัทธาอย่างแรงกล้า จึงทำให้ขาดการศึกษา ถ้ามีการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนจบหลักสูตรก็จะสามารถกระตุ้นให้เกิดแรงศรัทธา มีความเชื่อมั่น มีความวิริยะ โดยนำหลักธรรมอริยบท ๔ และพละ ๕ มาอธิบายให้นักศึกษาได้ฟังจนเกิดการเข้าใจ ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ มาเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติของทุกคน โดยทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักพูดอย่างมีเหตุผลและสม่ำเสมอ รู้อะไรควรพูดไม่ควรพูด มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่แสดงความเบียดเบียน ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว มีการทำ

กิจกรรมร่วมกัน มีความอดทน มีเมตตา มีความหวังดีต่อกัน มีน้ำใจให้เกียรติต่อกัน ส่งเสริมความสามัคคีกัน และพร้อมที่จะรับฟังปัญหาข้อเสนอนะต่าง ๆ อย่างตั้งใจ และดำเนินการแก้ไขในปัญหานั้น ต้องพิจารณาจัดสรรเวลาให้มีเวลาในการศึกษา การทำหน้าที่จิตอาสา ยอมรับในสิ่งที่เป็นอย่างและเข้าใจในความแตกต่าง จัดกิจกรรมโดยการให้มีความใกล้ชิด มีความความใส่ใจในตัวนักศึกษามากขึ้น ทั้งต้องแนะนำอย่างมีสติ ปัญญา ไม่ชักชวนชักนำให้เกี่ยวข้องกับอบายมุข หรือสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้สังคมได้เห็นแบบอย่างที่ดีงาม เป็นการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมแบบมีหลักวิชาการ ส่งผลให้เกิดผลที่เกิดด้านการอนุรักษ์ และส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

๔.๔ สรุป

๔.๔.๑ สภาพการดำเนินชีวิตโดยภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานาภาพ สาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวจ) จังหวัดสกลนคร

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ได้ปฏิบัติตามคำสอนของ พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิรินฺทโร) และได้นำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนทั้งด้านการบริจาทาน การรักษาศีล การภาวนา เป็นพื้นฐาน เพราะมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาที่เป็นสัจธรรม เมื่อปฏิบัติตามย่อมมีผลอันประเสริฐอย่างแท้จริง จึงมีความตั้งใจในการศึกษาตามหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เมื่อมีข้อสงสัยก็จะนำมาซักถาม ในตอนสรุปบทเรียนในรอบวันหลังเสร็จสิ้นการเรียน นักศึกษามีความสามัคคีให้ความร่วมมือด้วยดีในทุกเรื่องเมื่อร้องขอ มีความเอื้ออาทรต่อกัน ให้การช่วยเหลือกัน ให้ความเคารพต่อกัน รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้จากสถาบัน ๆ อย่างเต็มกำลัง พร้อมทั้งการนำหลักการปฏิบัติสมาธิทั้งการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิไปปฏิบัติที่บ้านพักอย่างมีสติอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตามหน้าที่ เพราะศรัทธาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีความเชื่อว่าการปฏิบัติสมาธิ สามารถสร้าง “พลังจิต” ส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง สร้างสรรค์ความสงบ สุข สามารถที่จะส่งเสริมให้มีการใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล ทั้งต้องการที่จะต้องการให้ตนเองทราบว่าสมาธิบันดาลจิตพบกับความสงบนิ่งได้จริง และพยายามดำรงชีวิตอย่างมีสติ ประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อครอบครัว และสังคม โดยมุ่งปฏิบัติตนเป็นคนดี คิดดี มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ดำรงตนอยู่ในความประมาท สามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติธรรม และการดำรงตนในสังคมต่อผู้อื่นได้

๔.๔.๒ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ มาใช้ในชีวิตรประจำวัน ในแต่ละด้านของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนครนั้น มีความเห็นว่า นักศึกษาทุกคนที่มาศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ ไม่มีพื้นฐานในความรู้เรื่องหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ แต่ก็สามารถปฏิบัติตนเป็นไปตามหลักกัลยาณมิตร คือการเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ไม่นำพากันในทางชั่วร้าย เป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตได้ และการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ควรต้องปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของสังคม ไม่ประมาทและมีสติ รู้จักจิตใจของตนเอง การเป็นคนไม่มีอคติ รู้จักกำหนด

แนวทางการปฏิบัติตน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนทั้งต่อสังคมและครอบครัว มีความรับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องส่วนรวม ไม่ชักนำในเรื่องเสื่อมเสียหรือเหลวไหล มีความเข้าใจในความเป็นไปของสังคมนั้น ๆ พูดจาแนะนำอย่างเป็นมิตร ไม่พูดจาที่ทำให้เกิดความบาดหมางหรือเสื่อมเสีย แนะนำในเรื่องที่ลึกซึ้งทั้งทางโลกและทางธรรมได้ ส่วนใหญ่แล้วเมื่อได้รับความรู้และได้ทำความเข้าใจในหลักการทำสมาธิ แล้วนำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความคิดและการกระทำ การพูดและแสดงความคิดเห็นต่อกัน ก็จะเป็นการแสดงเหตุและผลซึ่งกันและกัน แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่ชักชวนกันไปในทางที่ไม่ดีงาม รวมถึงการแสดงออกทางสังคม ก็จะมีการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สภาพการดำเนินชีวิตโดยภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ (วัดนาเวง) จังหวัดสกลนคร

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร รุ่นที่ ๔๓ ได้ปฏิบัติตามคำสอนของ พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อริยธัมมสิริ) และได้นำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนทั้งด้านการบริจาทาน การรักษาศีล การภาวนา เป็นพื้นฐานและอย่างต่อเนื่อง เพราะมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาที่เป็นสัจธรรม เมื่อปฏิบัติตามย่อมมีผลอันประเสริฐอย่างแท้จริง จึงมีความตั้งใจในการศึกษาตามหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เมื่อมีข้อสงสัยก็จะนำมาซักถาม ในตอนสรุปบทเรียนในรอบวันหลังเสร็จสิ้นการเรียน นักศึกษามีความสามัคคีให้ความร่วมมือด้วยดีในทุกเรื่องเมื่อร้องขอ มีความเอื้ออาทรต่อกัน ให้การช่วยเหลือกัน ให้ความเคารพต่อกัน รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้จากสถาบัน ฯ อย่างเต็มกำลัง พร้อมทั้งการนำหลักการปฏิบัติสมาธิทั้งการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิ ไปปฏิบัติที่บ้านพักอย่างมีสติอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตามหน้าที่ เพราะศรัทธา และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีความเชื่อว่าการปฏิบัติสมาธิ สามารถสร้าง “พลังจิต” ส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง สร้างสรรค์ความสงบ ความสุข สามารถที่จะส่งเสริมให้มีการใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล ทั้งยังต้องการที่จะพบกับผลแห่งการพิสูจน์ว่าสมาธิบันดาลจิตให้พบกับความสงบนิ่งได้ และประพาสดีชอบด้วย กาย วาจา ใจ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อครอบครัว และสังคม โดยมุ่งปฏิบัติตนเป็นคนดี คิดดี มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นไม่ดำรงตนอยู่ในความประมาท สามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติธรรม และการดำรงตนในสังคมต่อผู้อื่นได้

๕.๑.๒ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร รุ่นที่ ๔๓ น้อมนำหลักกัลยาณมิตรธรรม มาใช้ในชีวิตประจำวัน ในแต่ละด้านมีความเห็นว่า นักศึกษาทุกคนที่มาศึกษาหลักสูตรครูสมาธิไม่มีพื้นฐานในความรู้เรื่องหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ แต่ก็สามารถปฏิบัติตนเป็นไปตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ในบางประการได้อย่างดี เช่น การวางตนให้เป็นผู้นำรักได้อย่างเหมาะสม มีการเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ไม่นำปากันในทางชั่วร้าย เป็นผู้ที่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดำรงตนอยู่ด้วยความไม่ประมาทและมีสติ สามารถให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตต่อผู้อื่นได้

นั่นเป็นสิ่งสำคัญ นักศึกษายังปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของสังคม รู้จักและเข้าใจถึงจิตใจตนเอง ประพฤติตนเป็นคนไม่มีอคติ รู้จักกำหนดแนวทางการปฏิบัติตน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนทั้งต่อสังคม และครอบครัว มีความรับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องส่วนรวม ไม่ชักนำในเรื่องเสื่อมเสียหรือ เหลวไหล มีความเข้าใจในความเป็นไปของสังคมนั้น ๆ พุดจาแนะนำอย่างเป็นมิตร ไม่พุดจาที่ทำให้ เกิดความบาดหมางหรือเสื่อมเสีย แนะนำในเรื่องที่ลึกซึ้งทั้งทางโลกและทางธรรมได้ตามสมควร ส่วน ใหญ่แล้วเมื่อได้รับความรู้และได้ทำความเข้าใจในหลักการทำสมาธิ แล้วนำมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็ จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความคิดและการกระทำ การพุดและแสดงความคิดเห็นต่อกัน ก็จะเป็นการแสดงเหตุและผลซึ่งกันและกัน แนะนำในสิ่งที่ประโยชน์ ไม่ชักชวนกันไปในทางที่ไม่ดี งาม รวมถึงการแสดงออกทางสังคมก็จะมี การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร แม้ว่าจะไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องหลัก กัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการอย่างถ่องแท้ก็ตามก็สามารถปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันได้ตาม สมควรอันพึงกระทำได้นั้น เพราะว่าจิตของกลุ่มนักศึกษาเป็นจิตที่มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เป็นบรรทัดฐาน มีคุณธรรม จริยธรรมประจำจิตมากบ้างน้อยบ้างตามสภาพที่ศึกษามาจากอดีตและ เมื่อได้มา ร่วมเป็นนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิด้วยกันต่างมีจุดมุ่งไปในทางเดียวกันคือความสงบของจิต และการสะสมพลังจิต จึงสามารถที่จะน้อมนำเอาหลักกัลยาณมิตรธรรมมาเป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่าง มีประสิทธิภาพ เพราะมีพื้นฐานแห่งแนวทางการปฏิบัติจาก พระธรรมมงคลญาณ ได้กำหนดไว้เป็น เบื้องต้นไว้แล้วบางประการเท่านั้น และโดยปกติสภาพของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิที่ประกอบด้วย บุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในจิตใจเป็นพื้นฐานด้วยแล้วก็ไม่ยากที่จะพัฒนาตนโดยการ ประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมได้อย่างดียิ่ง และปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติสืบไป

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ สภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

๕.๒.๑.๑ สภาพการดำเนินชีวิตทั่วไป ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สรุปรโดยย่อได้ ดังนี้

นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ มีความแตกต่างทั้งด้านเพศ วัย ความรู้ และสถานภาพ ต่างดำรงชีวิตอยู่สังคมได้อย่างดี โดยประกอบอาชีพของแต่ละคนที่แตกต่างกัน เช่น บางคนยังรับ ราชการ บางคนเป็นแม่บ้าน แต่ส่วนมากได้น้อมนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักธรรมบุญ ภิชาต ๓ ประกอบด้วย ทานมัย ศีลมัย และภาวนามัย และหลักกรรมพรหมวิหาร ๔ รวมถึง หลักธรรมอื่น เป็นพื้นฐานเพราะต่างมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติสมาธิโดยผู้ที่ยัง รับราชการอยู่ก่อนก็มีการสมาธิก่อนไปปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพราะมีความศรัทธาใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยว จิตใจ และมีความศรัทธาต่อการปฏิบัติสมาธิโดยเชื่อว่าสามารถสร้างพลังจิตส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง สร้างสรรค์ความสงบ ความสุขของจิตได้ และประพฤติดุจด้วย กาย วาจา ใจ เป็นตัวอย่างที่ดีต่อ ครอบครัว และสังคม มุ่งปฏิบัติตนเป็นคนดี คิดดี มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ดำรงตนอยู่ในความ

ประมาท และการดำรงตนในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ โดยพื้นฐานของนักศึกษาไม่นำพาไปในอบายมุข โดยพื้นฐานของจิตใจส่วนใหญ่ชอบให้การช่วยเหลือเป็นจิตอาสาตบตบไม่หวังสิ่งตอบแทน พร้อมทั้งจะพัฒนาตนไปในทางที่ดีเสมอ ทั้งการปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมีการนำหลักธรรมที่สำคัญถ่ายทอดกับบุคคลในครอบครัว บ้างพัฒนาเป็นโดยเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนต่อสังคม มีการประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นและมีแนวทางในการแก้ปัญหาคือการนำปัญหาขบคิดร่วมกันเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่หลงผิดเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือเหตุให้ฉิบหาย ๖ ประการ คือ ๑) การดื่มน้ำเมา ๒) เที่ยวกลางคืน ๓) เที่ยวดูการเล่น ๔) เล่นการพนัน ๕) คบคนชั่วเป็นมิตร ๖) เกียจคร้านทำงาน แต่ทั้งนี้บางคนก็มีขีดจำกัดกระหน่ำต่อการเรียนตามหลักสูตรด้วยเช่นกัน เช่น ภูมิลำเนาห่างไกล ยังมีการกีดขวางบ้านที่ต้องปฏิบัติกั่วงวลในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนจึงส่งผลกระทบต่อการศึกษาในบางคน บางคนกลับมาเรียนตามปกติโดยมีการปฏิบัติสมาธิที่บ้านพักเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่ขาดไป

๕.๒.๑.๒ สภาพการดำเนินชีวิตขณะศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

การที่นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร รุ่นที่ ๔๓ ได้ปฏิบัติตามคำสอนของท่าน พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อดาวทอง สิริธโร) นักศึกษามีความตั้งใจในการศึกษาตามหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ นำหลักการเดินจงกรม และการนั่งสมาธิไปปฏิบัติที่บ้านพักอย่างมีสติอย่างต่อเนื่อง สามารถส่งเสริมให้มีการใช้ปัญญา และสติในการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล ทั้งยังต้องการที่จะพิสูจน์ว่าสมาธิบันดาลจิตให้พบกับความสงบนิ่งได้ และเมื่อศึกษาตามหลักสูตรแล้วทำให้สามารถให้คำแนะนำในการปฏิบัติสมาธิ ส่งเสริมให้เกิดความมีความสามัคคีให้ความร่วมมือด้วยดีในการปฏิบัติภารกิจของสถาบัน ฯ เมื่อร้องขอและมีจิตใจเป็นจิตอาสา มีความเอื้ออาทรต่อกันให้การช่วยเหลือกัน ให้ความเคารพต่อกัน

โดยมีความสอดคล้องดังที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของคำว่า “มิตร” ไว้ว่า “มิตร หมายถึงบุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูง ตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ประสบผลดีและมีความสุข เจริญก้าวหน้า พัฒนาในธรรม แม้จะเป็นบุคคลเสมอกันหรือเป็นมารดาบิดา ครูอาจารย์ ตลอดทั้งพระสงฆ์จนถึงพระพุทธเจ้าก็นับว่าเป็นมิตร แต่เป็นมิตรใจดี หรือมิตรมีธรรมที่เรียกว่า “กัลยาณมิตร” แปลว่า มิตรดีงาม” นอกจากนี้ยังปรากฏความหมายของ “กัลยาณมิตร” ที่ได้อธิบายไว้ในหนังสือพุทธธรรม ความว่า “คนดี คนมีปัญญา คนมีคุณธรรมทางธรรมเรียกว่า สัตบุรุษบ้าง บัณฑิตบ้าง ถ้าคนดี คือ สัตบุรุษหรือบัณฑิตนี้ไปทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำสั่งสอน ชักนำสัมมาทิฐิให้แก่ผู้อื่น ตลอดจนมีความสนใจกระตือรือร้นที่จะเข้าไปหาซักถามขอคำชี้แนะแนวทางจากสัตบุรุษ หรือบัณฑิตไปปฏิบัติ การกระทำของเขาย่างนี้เรียกว่า การเสวนาสัตบุรุษ หรือคบหาคนดีไม่ว่าสัตบุรุษจะมาทำหน้าที่ให้ หรือบุคคลนั้นจะไปคบหาสัตบุรุษเองก็ตาม” เมื่อมีการยอมรับหรืออิทธิพลต่อกันเกิดขึ้นแล้ว ก็เรียกว่าเขามี “กัลยาณมิตร” และเรียกภาวะนี้ว่า “กัลยาณมิตตตา” แปลว่า ความมีกัลยาณมิตร

สอดคล้องกับ พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต) ได้ให้ความหมาย “มิตรและสหาย” ไว้ว่า “...เพื่อน ในภาษาไทยตรงกับคำในภาษาบาลีว่า มิตรและสหาย ทั้งสองคำมีความหมายไม่เหมือนกัน บางคนเป็นมิตรแต่ไม่ได้เป็นสหาย บางคนเป็นสหายแต่ไม่ได้เป็นมิตร ดังนั้น “มิตร” หมายถึง คนที่คบกันด้วยความชอบพอรักใคร่ มาจากศัพท์ว่า “เมตตา” ส่วนคำว่า “สหาย” หมายถึง มาด้วยกันไปด้วยกัน สหายเป็นลักษณะของคนร่วมทำกิจกรรม เพื่อนร่วมงานก็เรียกว่า สหาย บางคนเป็นเพื่อนร่วมงานกัน เช่น เป็นเจ้านายเป็นลูกน้องแต่ไม่ได้เป็นมิตรกัน พวกเขาเป็นสหายโดยความจำใจ คอยแต่คิดว่าเมื่อไรอีกฝ่ายหนึ่งจะไปเสียที ไม่มีความเป็นมิตรเพราะขาดน้ำใจที่ดีต่อกัน ฉะนั้น สหายจึงอาจจะไม่ใช่มิตร บางคนเป็นมิตรชอบพอกันแต่ต้องอยู่ไกลไม่อาจจะทำกิจกรรมร่วมกันจึงไม่ได้เป็นสหาย

สอดคล้องกับ พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน (เหลาทอง) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของ กัลยาณมิตรในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ว่า หน้าที่ของกัลยาณมิตรมีมากมายหลายประการด้วยกัน เมื่อกัลยาณมิตรทำหน้าที่ต่อสังคมแล้ว สังคมจะได้รับประโยชน์จากกัลยาณมิตร คือ ๑) ทำให้ปัญหาของสังคมลดลงได้ เพราะปัญหาส่วนใหญ่มาจากการขาดความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน การไม่เข้าใจกัน เกิดการขัดแย้ง นำไปสู่การทำลายล้างซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างสูญเสียด้วยกัน ๒) ช่วยทำให้สังคมพัฒนาได้เร็วขึ้น สามารถที่จะไปพัฒนาส่วนอื่น ๆ ที่สูงกว่านั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านสติปัญญา การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน การไม่เบียดเบียนกัน ทำให้สังคมเกิดการพัฒนา ทำให้มีความเจริญ ๓) ทำให้สังคมมีความสุข

สรุป สภาพการดำเนินชีวิตนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร มีการปฏิบัติตัวอย่างสอดคล้องกับหลักกัลยาณธรรมเป็นอย่างดีแม้ว่าจะไม่ครบทั้ง ๗ ประการของหลักธรรมก็ตามแต่นักศึกษามีความตั้งใจในการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรมอย่างดีที่สุด

๕.๒.๒ การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ในแต่ละด้านของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนครนั้น มีความเห็นว่านักศึกษาทุกคนที่มาศึกษาหลักสูตรครูสมาธิแม้ว่าไม่มีพื้นฐานในความรู้เรื่องหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการอย่างครบถ้วน แต่ก็สามารถปฏิบัติตนเป็นไปตามหลักกัลยาณมิตรได้อย่างดี เช่น การเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน สามารถให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตอยู่สังคมอย่างมีความสุข ปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรที่ดีของสังคม ไม่ประมาทและมีสติ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ทั้งต่อสังคมและครอบครัว มีความรับผิดชอบทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม ไม่ชักนำในเรื่องเสื่อมเสียหรือเหลวไหล เข้าใจในความเป็นไปของสังคมนั้น ๆ ใช้การพูดจาอย่างเป็นมิตร ไม่เกิดความบาดหมางหรือเสื่อมเสีย ทั้งยังสามารถแนะนำในเรื่องที่ลึกซึ้งทั้งทางโลกและทางธรรมได้ตามสมควร น้อมนำหลักการปฏิบัติสมาธิมาปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เชื่อว่าจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านปัญญาและการกระทำที่อยู่ในทำนองคลองธรรม การใช้คำพูดและการแสดงความคิดเห็นจะเป็นการใช้ความมีเหตุผลซึ่งกันและกัน แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์รวมถึงการแสดงออกทางสังคม จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

การปฏิบัติดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ เจ้าอธิการจักรกฤษณ์ กลยาณธโร (จำเริญพร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทกัลยาณมิตรในการเจริญกรรมฐาน” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ “มิตร” แบ่งได้เป็น ๒ นัย คือ ๑) นัยทางศาสนา หมายถึง คนที่มีมิตรต่อกัน มีเอื้อโยดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ อาจเป็นผู้ใหญ่หรือผู้เสมอกันก็ได้ ๒) อีกนัยหนึ่งตามที่คนเข้าใจทั่วไป “มิตร” หมายถึง “เพื่อน เกลอส ที่คบหากัน สนทนสนมหรืออยู่ใกล้ชิดกัน” สำหรับความหมายทางศาสนา “มิตร” จะมีความลึกซึ้งเหนียวแน่น และมีธรรม คือ เมตตามากกว่ามิตรที่เรียกว่าเพื่อนตามที่เราเข้าใจทั่วไป ทั้งได้กล่าวถึง “คุณสมบัติของกัลยาณมิตร” คือ “ลักษณะของบุคคลที่เรียกว่าเป็น สัตบุรุษ มีธรรมของสัตบุรุษ เรียกว่า สัปปุริสธรรม ๗” และยังได้กล่าวถึง “คุณธรรมของกัลยาณมิตร” ประกอบด้วย “พรหมวิหารธรรม โยนิโสมนสิการ สังคหัตถุธรรม และสัปปุริสธรรม” ทั้งกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “หลักธรรมที่สอดคล้องกับกัลยาณมิตรเพื่อส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ในสังคม ประกอบด้วย ขรรวาสธรรม ๔ ทิศ ๖ และกัลยาณมิตรธรรม ๗” สำหรับคุณลักษณะของกัลยาณมิตรในการเจริญกรรมฐาน คือ “เป็นกัลยาณมิตรที่ดีตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ที่มีคุณสมบัติที่ถึงพร้อม ๘ ประการ คือ ความเชื่อ (ศรัทธา) การสำรวมกาย วาจา และใจ การฟัง (สุตะ) การเสียสละ (จาคะ) ความเพียร (วิริยะ) ความระลึกได้ (สติ) ความตั้งใจมั่น (สมาธิ) และ ความรอบรู้ (ปัญญา) และประกอบด้วยคุณค่า ๓ ประการ คือ เป็นนิมิตแห่งอริยมรรค ทำให้อริยมรรคบริบูรณ์ และเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์” ทั้งยังกล่าวถึง “กรรมฐาน” คือ “ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ วิธีฝึกอบรมจิตให้มีสติรู้เท่าทันทุกอารมณ์ที่เกิดขึ้น กรรมฐาน ในพระพุทธศาสนามี ๒ ประเภท คือ สมถกรรมฐาน หมายถึง อุปายหรือวิธีการที่ทำให้จิตเกิดความสงบ และวิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง วิธีการที่สร้างให้เกิดปัญญาหยั่งรู้ เห็นแจ้งในสังขารทั้งปวง เป็นความรู้แจ้งเห็นจริงตามกฎของไตรลักษณ์” ยังกล่าวถึง “ความสำคัญของกัลยาณมิตร” มี ๕ ประการ คือ “๑) เป็นจุดเริ่มต้นสู่ชีวิตที่ดี ๒) เป็นผู้รู้ทาง ๓) เหมือนเข็มทิศของชีวิต ๔) มีธรรมเสมอหรือดีกว่าตน ๕) พาให้เกิดสัมมาทิฐิ” อนุโลมได้ว่า นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิจังหวัดสกลนคร มีความเป็นกัลยาณมิตรธรรมตามคำสอนของพระผู้มีพระภาค คือ หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการประกอบด้วย ๑) น่ารัก ๒) น่าเคารพ ๓) น่าเจริญใจ ๔) รู้จักพูดให้ได้ผล ๕) อดทนต่อถ้อยคำ ๖) แกล้งเรื่องล้าลึกได้ ๗) ชี้ทางที่ถูกให้”

ในสมัยพุทธกาลพระผู้มีพระภาคทรงเป็นแบบอย่างของการเป็นกัลยาณมิตรที่ดีที่ชี้แนะเหล่าสาวกของพระองค์ให้บรรลุถึงอรหัตผล และในปัจจุบันพระเถระผู้สอนกรรมฐานได้ประสบผลสำเร็จนั้น ล้วนยึดหลักกัลยาณมิตรธรรมในการสอนกรรมฐาน สำหรับด้านการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ นั้นสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

มีความสอดคล้อง พระมหาทองพูน สติสมปนโน (เสื่อเขียว) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา” ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า “มิตร” ในทางพระพุทธศาสนามีความหมาย ๓ ประการ คือ “๑) ความหมายตามศัพท์ ได้แก่ มิตร หมายถึง ผู้มีความเมตตา เพราะคำว่า มิตร มีรากศัพท์เดียวกันกับ เมตตา มีความรักใคร่ สนทนสนมกัน สุขหรือทุกข์ก็ไม่ทิ้งกัน คบกันด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ๒) ความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจ มีหลายคำ คือ มิตร เกลอส สหาย หมายถึง เพื่อน เกลอส หรือสหาย ผู้ที่ทำอะไรถูกใจตน ผู้ที่คบกันนานเท่าใดก็ยังมีความรักต่อกันไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ที่คบกันโดยไม่เลือกชาติ ศาสนา เพศ หรือชั้นวรรณะ เป็นต้น ๓) ความหมายขยาย เป็นความหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับ

ด้วยตัวบุคคล แต่ขยายไปถึงการสื่อสารข้อมูล สิ่งแวดล้อม องค์กรความรู้ต่าง ๆ ที่คนจะต้องเกี่ยวข้อง ศึกษาเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ถ้าเลือกสื่อหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี จะทำให้ตนเองเสื่อมเสียได้ง่าย แต่ถ้าเลือกสิ่งที่ดีก็จะทำให้ชีวิตพัฒนาการไปในทางที่ดีได้” ยังได้กล่าวถึง “มิตรมีความสำคัญต่อทุกคน” ในทางพระพุทธศาสนาจึงตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างมาก “เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพัง จำเป็นจะต้องมีการคบหาสมาคมกันเป็นมิตร เพื่อช่วยเหลือการงานหรือปรึกษาปัญหา ร่วมกัน ถ้าเลือกคบคนดีก็จะทำให้เรามีชีวิตที่พัฒนาไปในทางที่ดี มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ถ้าคบกับคนไม่ดีก็จะทำให้ชีวิตมีแต่ความตกต่ำเสียหาย” และยังกล่าวถึง “ประเภทของมิตร” เมื่อกล่าวโดยสรุป แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) มิตรแท้ เป็นมิตรที่มีความจริงใจ เป็นมิตรที่ควรคบหาสมาคม พระพุทธศาสนาสรรเสริญให้คบมิตรประเภทนี้ เพื่อความสุขความเจริญในชีวิตตน ๒) มิตรเทียม เป็นมิตรที่ไม่ควรคบหาสมาคม ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ คบกันเพื่อหวังแค่ประโยชน์ส่วนตัว ใครคบจะทำให้ตนเองไม่มีความสุข ทั้งยังทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน”

สรุป การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ ในแต่ละด้านของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ได้มีการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมตามฐานะแห่งตน ตามความเข้าใจที่ตนเข้าใจได้ และตั้งใจปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรมจนสรุปได้ว่าครบตามหลักธรรมทั้งนี้ มีความสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยในหลักกัลยาณมิตรธรรมได้เป็นอย่างดี

๕.๒.๓ การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ความไม่เข้าใจในหลักกัลยาณมิตรธรรมทั้ง ๗ ประการของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิมิได้เป็นข้อขัดขวางมิให้ปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม แต่นักศึกษาต่างพยายามประพาสตนให้สามารถอนุโลมเข้าไปในหลักกัลยาณมิตรธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้นเป็นเพราะจิตใจของนักศึกษาส่วนใหญ่โน้มมาอยู่ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอยู่เป็นนิจอยู่แล้ว เช่น บุญกิริยาวัตถุ ๓ พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น ประกอบกับนักศึกษาได้ปฏิบัติสมาธิอย่างต่อเนื่อง ทำให้จิตสงบ มีความสุข ในการปฏิบัติจึงส่งผลให้มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล และมีเมตตา เป็นพื้นฐานจึงส่งผลให้การปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรประสบผลยิ่งขึ้น ทั้งนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิต่างมีจิตเป็นพัฒนาทั้งทางกาย วาจา และใจ ทั้งยังพัฒนาในการศึกษาถึงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตาม เช่น ขรवासธรรม ๔ ทิศ ๖ เป็นต้นจึงยิ่งส่งเสริมให้มีการพัฒนาในด้านการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมให้ยิ่งขึ้นไปด้วยเช่นกัน และผลอันเนื่องจากการศึกษาวิจัยทำให้นักศึกษามีความเข้าใจถึงหลักกัลยาณมิตรยิ่งขึ้น จึงเป็นแนวทางในการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิให้พัฒนายิ่งขึ้น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า หลักกัลยาณมิตรธรรมมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของบุคคล ครอบครัว และสังคม นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนครต่างปฏิบัติอย่างดีที่สุดแล้ว และผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หลักกัลยาณมิตรธรรมเป็นหลักธรรมที่ต้องนำออกเผยแผ่ต่อสังคมมนุษย์ในปัจจุบันทางสื่อทุกประเภท รวมทั้งกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของภาครัฐให้ความสำคัญของหลักกัลยาณมิตรธรรมให้มากยิ่งขึ้น และนำเป็นหลักธรรมที่บุคคลในสังคมต่างต้องศึกษาถึงแนวปฏิบัติและปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรธรรมให้ยิ่งขึ้น รวมทั้งการสะท้อนให้เห็นการปฏิบัติที่ขาดความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันมีผลร้ายอย่างไร สร้างความสูญเสียต่อชีวิต และทรัพย์สินอย่างไร

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

สังคมมนุษย์ปัจจุบันกำลังพบกับความสับสนวุ่นวาย ก่อเกิดการขัดแย้งกันอย่างรุนแรง และนับว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นอันเนื่องจากการขาดซึ่งความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ขาดสติ ขาดปัญญาในอันที่จะดำรงชีวิตของตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แม้ในครอบครัวบุคคลผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวยังต้องทวีความสนใจต่อการศึกษาถึงหลักกัลยาณมิตรธรรมอย่างเข้าใจเป็นเบื้องต้น และน้อมนำหลักธรรมนี้สู่การการปฏิบัติอย่างจริงจัง และนอกจากนั้นผู้ศึกษายังต้องศึกษาหลักธรรมอื่น ๆ ตามไปด้วยจะส่งผลให้การศึกษาในการเป็นกัลยาณมิตรนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งยังต้องทดลองนำตนเองเป็นกัลยาณมิตรปฏิบัติตามหลักธรรม ๗ ประการนั้น และเผยแผ่ไปยังบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเอาความเป็นจิตอาสาเป็นต้นนำ และต่างขยายผลแห่งการนำเอาหลักกัลยาณมิตรสู่บุคคลอื่นยิ่งขึ้น ก็จะสร้างสรรค์ให้มีกัลยาณมิตรทวีจำนวนยิ่งขึ้น เพื่อช่วยกันเยียวยาสังคมที่กำลังประสบปัญหาและกำลังทวีความรุนแรงในปัจจุบัน อาจผ่อนคลายลงไปในทางที่สงบและสันติ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิได้พัฒนาด้านการปฏิบัติสมาธิให้ยิ่งขึ้น เห็นควรมีการวิจัยเรื่อง

๕.๓.๓.๑ การวัดคลื่นสมองเป็นค่าของความสงบ ความเป็นสมาธิที่สามารถรับรู้ได้ในลักษณะรูปธรรม โดยการประสานหน่วยงานที่มีเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ในการวัดค่า เช่น โรงพยาบาล เพื่อวัดผลพัฒนาการการปฏิบัติสมาธิของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

๕.๓.๓.๒ การประยุกต์ใช้หลักธรรมอิทธิบาท ๔ ทางพระพุทธศาสนาต่อนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

ประณม ถาวรเวช. บุคลิกดี ๒๔ ชั่วโมง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไส้ใจ, ๒๕๓๗.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). โอวาทท่านอาจารย์พุทธทาสแต่..ยุวชน.

กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๖.

_____ . แก่นพุทธศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). คุณบิดามารดาสุดพรรณนามหาศาล. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

_____ . พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิริธโร). คู่มือนักศึกษาสถาบันพลังจิตตานุภาพ หลักสูตรครูสมาธิ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพลังจิตตานุภาพ วัดธรรมมงคล, ๒๕๕๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. พิมพ์ครั้งที่ ๔๒. กรุงเทพมหานคร: ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ครั้งที่ ๑๑, ๒๕๕๘.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____ . พุทธวิธีในการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๖.

พระพุทโธสเถระ. คัมภีร์วิสุทธิมรรค. แปลโดย. สมเด็จพระพุทธาจารย์ อาจ อาสภมหาเถร. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔.

พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). เพื่อน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

วิทยา นาควัชระ. อยู่อย่างสง่า. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด. ๒๕๔๔.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กฤษฎา สีจันทร์ฮอด. “ศึกษาหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ในพระไตรปิฎกสำหรับครู”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

เจ้าอธิการจักรกฤษณ์ (กฤษณธโร จำเริญพร). “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทกัลยาณมิตรในการเจริญกรรมฐาน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ธัญญาภรณ์ ดวงกางใต้. “หลักธรรมในการเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ประทีป พิฆทองหลาง. “รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระกิตติธัช ถาวรรณโม (ดีสารี). “ศึกษาหลักธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในกัลยาณมิตรสูตร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระจะจุ ญาณวิโย (รักษাপา). “การศึกษาวิเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรของพระสารีบุตรเถระ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระทวีป กลยาณธมโม (เล็กบัณฑิต). “การศึกษาวิเคราะห์หลักกัลยาณธรรมสำหรับการดำรงชีวิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาทองพูน สติสมปโน (เสือเหลือง). “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหานรินทร์ สุธรรม. “สมณเพศกับเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน เหลาทอง. “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระสมชัย อนุตตรโร (ดาวศรี). “หลักมนุษย์สัมพันธ์เชิงพุทธตามแนวของหลักธรรมเรื่องทิศหกในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ยุภาติ ปณะราช. “การพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

สถาบันพลังจิตตานุภาพ. บันทึกความเข้าใจเรื่องคุณสมบัติและระเบียบปฏิบัติของหลักสูตร ครูสมาธิ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพลังจิตตานุภาพ, ๒๕๕๒. (อัดสำเนา).

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

อดทนต่อถ้อยคำล่วงเกินของผู้อื่นได้ "ประเสริฐยิ่ง". วจนกษโม = อดทนต่อถ้อยคำล่วงเกิน.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.buddha-dhamma.com> [๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “วัฒนธรรมมงคลเกาญญนันทวิหาร”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/> [๔ ธันวาคม ๒๕๖๑].

(๕) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ชนารักษ์, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์นางสมหมาย นันทราช, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายปัญญา นันทราช, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสมหมาย นันทราช, อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางณภัค กุลณีย์, เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์และเครื่องเสียง สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางไกรสร พาทรม, คณะพี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางกุสุมาศ เข้มตรง, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางนภัสนันท์ ศรีปทุมภรณ์, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นางมาลินี ศรีสิงห์, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางรุ่งดาว ชมพูวิเศษ, เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางสาวภัสรา กุศลมาลย์นุกูล, ผู้ช่วยผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนครและเจ้าหน้าที่การเงิน, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายก่อวิศิษฐ์ ว่องไว, ผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายจำเริญ จันทร์แก้วแร่, พี่เลี้ยงประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัด
สกลนคร, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ร.ต.อ.หญิงทองปักษ์ พรหมพินิจ, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัด
สกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์นางสายทิพย์ ไชยรา, พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖
ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์นางเอมอร ขาววันดี พี่เลี้ยงสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๖
ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายดนัย มั่นหมาย, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่
๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พันโทอดิสร สิงห์พรมมา, ผู้ช่วยผู้ดูแลสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕, ๑๕ ธันวาคม
๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม นางกนกกุล ผาติวรภัทร, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม นางเกตุมณี ทิพวงษา, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๖ มกราคม ๒๕๖๒

สนทนากลุ่ม นางชนิษฐา ชินบุตร, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๖ มกราคม ๒๕๖๒

สนทนากลุ่ม นางจันทร์จิตร ดุลนีย์, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม นางณิภาพร สุวรรณเจริญ, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุ
ภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่ม นางบุญล้อม สุพร, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่
๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม นางพวงเพชร สุขคณา, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม นางเยาวรักษ์ มูลไชยสุข, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๑๓ มกราคม ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่ม นางสาวกฤษิตา บุญต่าย, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ รุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม นายพงศ์พิสิษฐ์ นามเสาร์, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม นางสาว สุพัตรา บุญต่าย, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม ร้อยตรีสุขทน ติววงศ์, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ
สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม ร้อยตำรวจเอกพินิจ ชินบุตร, นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่ม, นางณัฐปภัสร จันทร์สาขานา นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรุ่นที่ ๔๓ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ ว ๗๙

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูปริยัติธรรมวงศ์,ผศ.ดร.

ด้วย นายสมศักดิ์ ขวนเขย รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๒๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิจังหวัดสกลนคร” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

ในการนี้ เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในงานวิจัย จึงขอความร่วมมือตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาและขอบคุณในกุศลเจตนาช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

วิทยาเขตขอนแก่น

- ขอรับใช้แบบสมัครใจ
ได้ ให้รับ ม. ๒๕๓ ใน ม. ๒๕๓๖
อภ. ๒๕๓๖ ให้ รับ ม. ๒๕๓๖

(พระครูปริยัติธรรมวงศ์,ผศ.ดร.)

จากปลัดทบพ. ๒๕๓๖
ม. ๒๕๓๖ ๒๕๓๖

๑๖ พ.ย. ๖๑

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศร ๖๑๓๒.๑/ ๖ ๗๕

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระมหามิตร จิตปณฺโญ,ผศ.ดร.

ด้วย นายสมศักดิ์ ขวนเขย รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๒๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาลัทธิสัทธรรมสมานิจังหวัดสกลนคร” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) พระครูสุศีลัมภิรักษ์ญาณ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

ในการนี้ เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในงานวิจัย จึงขอความร่วมมือตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา และขอบคุณในกุศลเจตนาช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

วิทยาเขตขอนแก่น

ଶ୍ରୀମତୀ
 ଶ୍ରୀମତୀ ସୁଶିଳା ଦେବୀଙ୍କ ପରିଚୟପତ୍ର
 ଓ - ୨
 ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ନାମରେ ଥାନା ଅଧିକାରୀଙ୍କ
 ୧୫ ଜୁଲାଇ ୬୮

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๗๙

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น

ด้วย นายสมศักดิ์ ขวนเขย รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๒๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิจังหวัดสกลนคร” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) พระครูสุธีคัมภีรญาณ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

ในการนี้ เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในงานวิจัย จึงขอความร่วมมือตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาและขอบคุณในกุศลเจตนาช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

วิทยาเขตขอนแก่น

ตรวจสอบแล้ว ตกลงได้

(ผศ. ดร.สุวิน ทองปั้น)

๑๖ พ.ย. ๖๑

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศร ๖๑๓๒.๑/ ๖ ๗๔

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.ประยูร แสงใส

ด้วย นายสมศักดิ์ ชวนชัย รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๒๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาลัทธิสุทรครุสมาธิจังหวัดสกลนคร” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) พระครูสุธีศัมปกรญาณ,ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์

ในการนี้ เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย คณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในงานวิจัย จึงขอความร่วมมือ
ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

จึงเรียน/เจริญพรามาเพื่อพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออุไมทนา
และขอบคุณในกศลเจตนาช่วยเหลือนด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

 (พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

วิทยาเขตขอนแก่น

ଉପରୋକ୍ତ ସାମଗ୍ରୀକୁ
ସ୍ୱାକ୍ଷର କରାଯାଇଛି
ଏବଂ ଏହାକୁ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว ๗๙

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.นิเทศ สันนาริ

ด้วย นายสมศักดิ์ ขวนเขย รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๒๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิจังหวัดสกลนคร” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) พระครูสุธีศัมภีรญาณ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

ในการนี้ เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในงานวิจัย จึงขอความร่วมมือตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาและขอบคุณในกุศลเจตนาช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

วิทยาเขตขอนแก่น

ดำรง นาค
Hing
๑๖ พ.ย. ๖๑

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ ๖ ๘๐

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร พช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายสมศักดิ์ ขวนเขย รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๒๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุสมาธิจังหวัดสกลนคร” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ คือ ๑) พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ, ผศ.ดร. ๒) รศ.ดร. โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

ในการนี้ ทางคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่าท่าน คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และ นักศึกษาหลักสูตรครุสมาธิ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย โดยนิสิตจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา ขออนุมัติในกุศลเจตนาช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒน์บัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ทนาย/อ.ดร.สมศักดิ์ ขวนเขย
 อ.ดร.สมศักดิ์ ขวนเขย
 18.11.61

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

พช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายสมศักดิ์ ขวนเขย(นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๕๖๖

โทร. ๐๘๑ ๕๓๘ ๕๓๖๐

ภาคผนวก ค.

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร”

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร” ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของท่านเป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด แบบสัมภาษณ์นี้มี ๒ ชุด แต่ละชุดแบ่งเป็น ๔ ตอน รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นการแสดงความคิดเห็น วัตถุประสงค์เพื่อ “ศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร”

ตอนที่ ๓ เป็นการแสดงความคิดเห็น วัตถุประสงค์เพื่อ “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร” ซึ่งเป็นแบบเปิด (Open) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

๑. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

๒. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ ๔ เป็นการแสดงความคิดเห็นเรื่องอื่น ๆ ของผู้รับการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์นี้เป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นายสมศักดิ์ ชวนชัย

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ชุดที่ ๑ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และคณะพี่เลี้ยง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ.....นามสกุล.....
 ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
 อายุ.....ปี สถานภาพ.....อาชีพ.....
 ตำแหน่งหน้าที่ราชการ.....
 ระดับการศึกษา.....สาขาวิชา.....
 วัน เดือน ปี ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็น วัตถุประสงค์เพื่อ “ศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครู
 สมาริ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร” แบ่งออกเป็น

๑. ท่านมีลักษณะการดำเนินชีวิตตาม “หลักกัลยาณมิตรธรรม” อย่างไร และท่านคิดว่านักศึกษา
 หลักสูตรครูสมาริ มีลักษณะการดำเนินชีวิตตาม “หลักกัลยาณมิตรธรรม” อย่างไร

.....

๒. ท่านมีลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ตามคุณสมบัติของ “หลักกัลยาณมิตรธรรม” ในสังคมของนักศึกษา
 หลักสูตรครูสมาริอย่างไร

.....

๓. ท่านคิดว่าผลของการปฏิบัติหน้าที่ของท่านตามคุณสมบัติของ “หลักกัลยาณมิตรธรรม” ในสังคม
 ของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาริอย่างไร

.....

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็น วัตถุประสงค์เพื่อ “การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร” แบ่งออกเป็น

ก. การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมในการดำเนินชีวิตของตนเอง

๑. ท่านได้นำหลัก ปิโย (น่ารัก) ไปใช้ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ และการดำเนินชีวิตใน ด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๒. ท่านได้นำหลัก ครุ (น่าเคารพ) ไปใช้ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ และการดำเนินชีวิตใน ด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๓. ท่านได้นำหลัก ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) ไปใช้ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ และการดำเนิน ชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๔. ท่านได้นำหลัก วัตตา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) ไปใช้ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ และการ ดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๕. ท่านได้นำหลัก วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) ไปใช้ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ และ การดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๖. ท่านได้นำหลัก คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) ไปใช้ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตร ครูสมาธิ และการดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๗. ท่านได้นำหลัก โน จัฏฐาเน นิโย ขเย (ไม่ชักนำในอฐาน) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมของ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ และด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

ข. การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมในการดำเนินชีวิตในครอบครัว

๘. ท่านได้นำหลัก ปิโย (น่ารัก) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๙. ท่านได้นำหลัก ครู (นำเคารพ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๐. ท่านได้นำหลัก ภาวนีโย (นำเจริญใจ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๑. ท่านได้นำหลัก วัตถุา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๒. ท่านได้นำหลัก วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๓. ท่านได้นำหลัก คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้ำลึกได้) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๔. ท่านได้นำหลัก โน จัฏฐาเน นิโย ชเย (ไม่ชักนำในอฐาน) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

ค. การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคม

๑๕. ท่านได้นำหลัก ปิโย (น่ารัก) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๖. ท่านได้นำหลัก ครู (นำเคารพ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๗. ท่านได้นำหลัก ภาวนีโย (นำเจริญใจ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๘. ท่านได้นำหลัก วัตตา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๑๙. ท่านได้นำหลัก วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๒๐. ท่านได้นำหลัก คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องกล้าลึกได้) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๒๑. ท่านได้นำหลัก โน จัฏฐาเน นโย ชเย (ไม่ชักนำในอฐาน) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

นายสมศักดิ์ ชวนชัย

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ชุดที่ ๒ กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ.....นามสกุล.....

ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

อายุ.....ปี สถานภาพ.....อาชีพ.....

ตำแหน่งหน้าที่ราชการ.....

ระดับการศึกษา.....สาขาวิชา.....

วัน เดือน ปี ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็น วัตถุประสงค์เพื่อ “ศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร” แบ่งออกเป็น

๑. ท่านมีลักษณะการดำเนินชีวิตตาม “หลักกัลยาณมิตรธรรม” อย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒. ท่านมีลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ตามคุณสมบัติของ “หลักกัลยาณมิตรธรรม” ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าผลของการปฏิบัติหน้าที่ตามคุณสมบัติของ “หลักกัลยาณมิตรธรรม” ในสังคมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็น วัตถุประสงค์เพื่อ “การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ของ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร” แบ่งออกเป็น

ก. การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมในการดำเนินชีวิตของตนเอง

๑. ท่านได้นำหลัก ปิโย (น่ารัก) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๒. ท่านได้นำหลัก ครุ (น่าเคารพ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๓. ท่านได้นำหลัก ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๔. ท่านได้นำหลัก วัตตา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๕. ท่านได้นำหลัก วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๖. ท่านได้นำหลัก คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๗. ท่านได้นำหลัก โน จัฏฐาเน นิโย ขเย (ไม่ชักนำในอฐาน) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในด้านใดบ้าง และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

ข. การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมในการดำเนินชีวิตในครอบครัว

๘. ท่านได้นำหลัก ปิโย (น่ารัก) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๙. ท่านได้นำหลัก ครุ (น่าเคารพ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๑๐. ท่านได้นำหลัก ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๑๑. ท่านได้นำหลัก วัตตะ จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๑๒. ท่านได้นำหลัก วจันขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๑๓. ท่านได้นำหลัก คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา (แถลงเรื่องเล่าลึกได้) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๑๔. ท่านได้นำหลัก โน จัฏฐาเน นีโย ขเย (ไม่ชักนำในอฐาน) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

ค. การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคม

๑๕. ท่านได้นำหลัก ปิโย (น่ารัก) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๑๖. ท่านได้นำหลัก ครุ (น่าเคารพ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

๑๗. ท่านได้นำหลัก ภาวนียะ (นำเจริญใจ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการประยุกต์ใช้
อย่างไร

.....

๑๘. ท่านได้นำหลัก วัตตา จะ (รู้จักพูดให้ได้ผล) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการ
ประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๑๙. ท่านได้นำหลัก วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมีการ
ประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๒๐. ท่านได้นำหลัก คัมภีร์ธะกะ (ถ่วงเรื่องถ้าลืกลืมได้) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม
และมีการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

๒๑. ท่านได้นำหลัก โน จัฏฐาเน นียะ ขยะ (ไม่ชักนำในอฐาน) ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และมี
การประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

นายสมศักดิ์ ชวนชัย

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ง.

ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม / การสัมภาษณ์ / การสนทนากลุ่ม

ภาพที่ ๑ วัดนาเวง (วัดป่าสันติธรรม) ตำบลธาตุนาเวง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ ๒ สถานที่ตั้งสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขาที่ ๕๕ จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ ๓ คณะพี่เลี้ยงรอกการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ จังหวัดสกลนคร

ภาพที่ ๔ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิร่วมทำวัตรเช้าเวลา ๐๘.๓๐ น.

ภาพที่ ๕ เจ้าหน้าที่ควบคุมเครื่องเสียงและเครื่องฉายภาพ

ภาพที่ ๖ เจ้าหน้าที่พิธีกรดำเนินการแนะนำอาจารย์ผู้บรรยาย
และกำกับการเรียนให้เป็นไปตามเวลากำหนด

ภาพที่ ๗ อาจารย์ผู้บรรยายกำลังบรรยายให้ความรู้ต่อนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ เวลา ๐๙.๐๐ น.

ภาพที่ ๘ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิฟังคำสอนของพระธรรมมงคลญาณ (พระอาจารย์วิริยงค์ สิรินธโร)

ภาพที่ ๙ นักศึกษาอธิษฐานจิตก่อนการเดินจงกรม

ภาพที่ ๑๐ นักศึกษาเดินจงกรมใช้เวลา ๓๐ นาที

ภาพที่ ๑๑ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิกล่าวคำอธิษฐานจิตก่อนการนั่งสมาธิ

ภาพที่ ๑๒ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธินั่งสมาธิใช้เวลา ๓๐ นาที

ภาพที่ ๑๓ คณะพี่เลี้ยงจัดเตรียมอาหารกลางวัน

ภาพที่ ๑๔ คณะพี่เลี้ยงประกอบอาหารกลางวัน

ภาพที่ ๑๕ คณะพี่เลี้ยงจัดวางอาหารเตรียมบริการนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

ภาพที่ ๑๖ คณะพี่เลี้ยงให้การต้อนรับนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิรับประทานอาหารกลางวัน

ภาพที่ ๑๗ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิตักอาหารกลางวัน

ภาพที่ ๑๘ นักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิร่วมรับประทานอาหารกลางวัน

ภาพที่ ๑๙ ทำการเรียนรู้ในภาคบ่ายเวลา ๑๒.๓๐ น.

ภาพที่ ๒๐ เดินจงกรมในภาคบ่ายใช้เวลา ๓๐ นาที

ภาพที่ ๒๑ นั่งสมาธิในภาคบ่ายใช้เวลา ๓๐ นาที

ภาพที่ ๒๒ ขณะพี่เลี้ยงทำความสะอาดอุปกรณ์เครื่องครัว

ภาพที่ ๒๓ สัมภาษณ์เชิงลึกคณะพี่เลี้ยง

ภาพที่ ๒๔ สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่

ภาพที่ ๒๕ สัมภาษณ์แบบกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ กลุ่มที่ ๑

ภาพที่ ๒๖ สัมภาษณ์แบบกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ กลุ่มที่ ๒

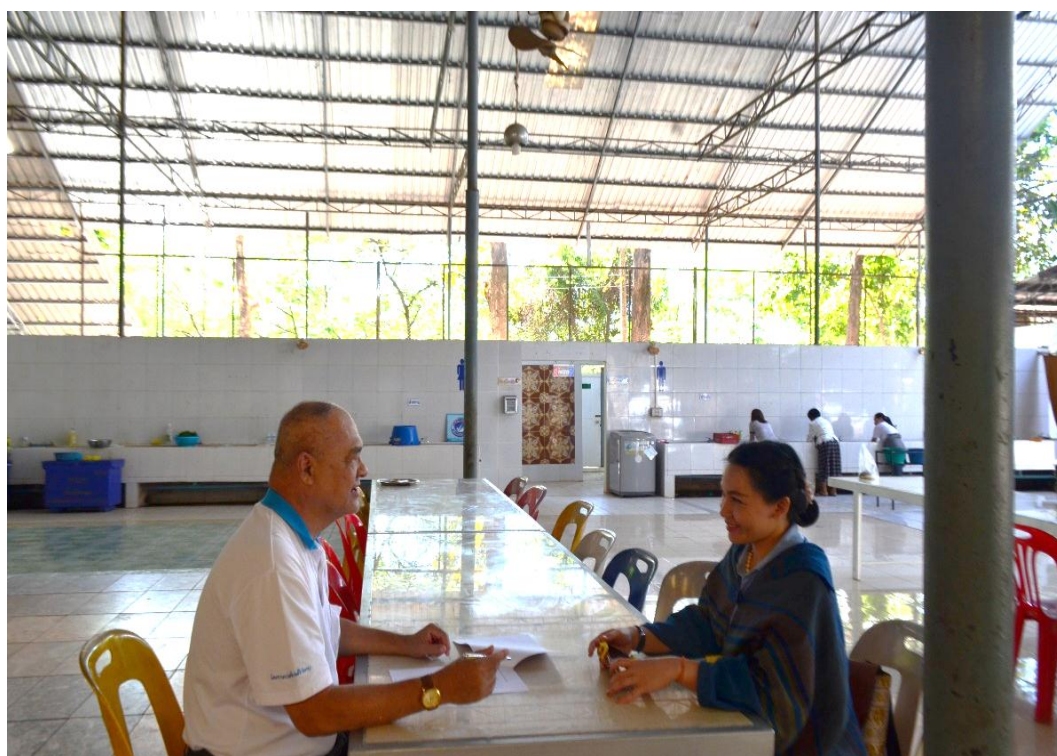
ภาพที่ ๒๗ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ภาพที่ ๒๘ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ภาพที่ ๒๙ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการซักถามและบันทึก

ภาพที่ ๓๐ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการซักถามและบันทึก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	: นายสมศักดิ์ ชวนชัย
วัน เดือน ปีเกิด	: วันจันทร์ที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๗
ภูมิลำเนาที่เกิด	: บ้านเลขที่ ๒ หมู่ ๑ ตำบลกรำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
การศึกษา	: วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เทคโนโลยีการเกษตร) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประสบการณ์การทำงาน	: ปฏิบัติหน้าที่ราชการในสังกัดกองทัพอากาศ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔- ๒๕๕๔ รวม ๔๐ ปี
อุปสมบท	: วันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๒
สังกัด	: วัดป่ากรำ ตำบลกรำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
ตำแหน่ง	: ข้าราชการบำนาญกองทัพอากาศ และอาจารย์ประจำสถาบันพลัง จิตตานุภาพสาขาที่ ๙๕ จังหวัดสกลนคร
ปีที่เข้าศึกษา	: ปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๐
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: ปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	: บ้านเลขที่ ๑๙/๑ ถนนสมุทรบรรหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม